

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**GENÇLİK MERKEZLERİNE ÜYE GENÇLERİN ÖZ YETERLİLİK
DÜZEYLERİYLE KARAR VERME BECERİLERİNİN İNCELENMESİ**

Eyüp KILINÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Akif BOZKIR

TUNCELİ-2024

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**GENÇLİK MERKEZLERİNE ÜYE GENÇLERİN ÖZ YETERLİLİK
DÜZEYLERİYLE KARAR VERME BECERİLERİNİN İNCELENMESİ**

Eyüp KILINÇ
(220190010)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TEZİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Akif BOZKIR

TUNCELİ-2024

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**GENÇLİK MERKEZLERİNE ÜYE GENÇLERİN ÖZ YETERLİLİK
DÜZEYLERİYLE KARAR VERME BECERİLERİNİN İNCELENMESİ**

Eyüp KILINÇ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

Bu tez 13/11 /2024 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından **oybirliği** ile kabul edilmiştir.

İmza

İmza

İmza

Doç. Dr. Mehmet
İLKİM
İnönü Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Akif
BOZKIR
Munzur Üniversitesi

Doç. Dr. Mustafa
KIZILKOCA
Munzur Üniversitesi

BAŞKAN

DANIŞMAN

ÜYE

Bu tez, Enstitümüz Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı'nda hazırlanmıştır.

Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Altuğ KAZAR

NOT: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu”ndaki hükümlere tabidir.

13/11/2024

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

İmza
Eyüp KILINÇ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi. Akif BOZKIR

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın hazırlanmasında emeği geçen başta danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Akif BOZKIR olmak üzere tüm bölüm hocalarıma ve desteğini esirgemeyen biricik eşime ve canım kızlarıma teşekkürlerimi sunmak isterim.

Eyüp KILINÇ
TUNCELİ-2024

İÇİNDEKİLER

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	I
TEŞEKKÜR.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
ŞEKİLLER LİSTESİ	V
TABLolar LİSTESİ	VI
SEMBOLLER LİSTESİ	VII
KISALTMALAR LİSTESİ	VIII
ÖZET	IX
ABSTRACT	X
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Özyeterlilik.....	3
1.1.1. Özyeterliliğin kaynakları	6
1.1.1.1. Deneyim	7
1.1.1.2. Dolaylı deneyimler	7
1.1.1.3. Sosyal ikna.....	8
1.1.1.3. Psikolojik uyarılma.....	8
1.1.2. Özyeterliliğin etkileri.....	9
1.2. Karar Verme	10
1.2.1. Karar nedir?	11
1.2.2. Karar verme kuramları.....	13
1.2.2.1. Klasik rasyonel karar verme yaklaşımı	14
1.2.2.2. Sınırlı rasyonellik yaklaşımı	14
1.2.3. Karar verme süreci.....	15
1.2.3. Karar verme bileşenleri	17
1.2.3. Karar verme türleri	18
1.2.4. Karar vermeyi etkileyen faktörler.....	19
1.2.4.1. Karar vermeyi etkileyen bireysel faktörler	20
1.2.4.2. Karar vermeyi etkileyen çevresel faktörler	21
1.2.5. Kararın özellikleri.....	21
1.2.6. Karar verme stilleri.....	22
1.2.6.1. Mann Harmoni ve Power'ın geliştirdiği karar verme stili.....	24
1.2.6.2. Johnson karar verme stili.....	24
1.2.6.3. Scott ve Bruce karar verme stili	25
1.2.6.4. Stephen P. Robbin karar verme stili	26
1.2.6.5. Kuzgun karar verme stili	26
1.2.6.6. Dinklage karar verme stili	27
1.2.6.7. Arroba karar verme stili.....	27
1.2.7. Etkili karar verme	28
1.3. Karar verme becerileri	29
1.4. Gençlik merkezleri	30
2. GEREÇ VE YÖNTEM	32
2.1. Araştırmanın modeli	32
2.2. Evren.....	32
2.3. Örneklem	32
2.4. Veri toplama araçları	33
2.4.1. Özyeterlilik ölçeği	33

2.4.2. Melbourne karar verme ölçeği.....	34
2.5. Verilerin toplanması ve analizi.....	34
2.5.1. Güvenirlilik düzeyi	35
3. BULGULAR	37
3.1. Katılımcıların genel özyeterlilik becerilerine ilişkin bulgular.....	38
3.2. Katılımcıların karar verme davranışlarına ilişkin bulgular.....	45
4. TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER.....	56
5. KAYNAKLAR.....	68
ÖZGEÇMİŞ	
EKLER	

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Araştırmanın Modeli	32

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1.	Genel özyeterlilik ve karar verme sitili ölçeği normallik analizi değerleri....	35
Tablo 2.2.	Genel özyeterlilik ve karar verme sitili ölçeği güvenirlik analizi	35
Tablo 3.1.	Katılımcıların tanımlayıcı özellikleri	37
Tablo 3.2.	Katılımcıların genel özyeterliliğinin düzeyine ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri.....	38
Tablo 3.3.	Katılımcıların genel özyeterliliğinin cinsiyetlerine göre t-testi analizi.....	38
Tablo 3.4.	Katılımcıların genel özyeterliliğinin yaşlarına göre anavo-testi analizi.....	39
Tablo 3.5.	Katılımcıların genel özyeterliliğinin kardeş sayısına göre anavo-testi analizi	40
Tablo 3.6.	Katılımcıların genel özyeterliliğinin gelir düzeylerine göre anavo-testi analizi	41
Tablo 3.7.	Katılımcıların genel özyeterliliğinin ikametgah birlikteliği türüne göre anavo-testi analizi.....	42
Tablo 3.8.	Katılımcıların genel özyeterliliğinin anne eğitim düzeyine göre anavo-testi analizi	43
Tablo 3.9.	Katılımcıların genel özyeterliliğinin baba eğitim düzeyine göre anavo-testi analizi	44
Tablo 3.10.	Katılımcıların genel özyeterliliğinin düzeyine ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri.....	45
Tablo 3.11.	Katılımcıların karar verme davranışlarının cinsiyetlerine göre t-testi analizi	45
Tablo 3.12.	Katılımcıların karar verme davranışlarının yaşlarına göre anova-testi analizi	47
Tablo 3.13.	Katılımcıların karar verme davranışlarının sahip olduğu kardeş sayısına göre anova-testi analizi.....	48
Tablo 3.14.	Katılımcıların karar verme davranışlarının gelir düzeyine göre anova-testi analizi	49
Tablo 3.15.	Katılımcıların karar verme davranışlarının ikametgah birlikteliğine göre anova-testi analizi.....	50
Tablo 3.16.	Katılımcıların karar verme davranışlarının anne eğitim durumuna göre anova-testi analizi.....	51
Tablo 3.17.	Katılımcıların karar verme davranışlarının baba eğitim durumuna göre anova-testi analizi.....	52
Tablo 3.18.	Katılımcıların genel özyeterlilik algısı ile karar verme davranışlarını arasında pearson korelasyon-testi analizi	53
Tablo 3.19.	Katılımcıların genel özyeterliliğinin karar verme davranışlarına etkisine ilişkin regresyon analizi	54

SEMBOLLER LİSTESİ

%	: Yüzde
F	: Varyans değeri
N	: Sayı, Frekans
p	: Anlamlılık düzeyi
s.s	: Standart sapma
t	: t Testi değeri

KISALTMALAR LİSTESİ

GÖYÖ	: Genel özyeterlilik ölçeği
KVSÖ	: Karar verme stili ölçeği
Max	: Maksimum değer
MDKÖ I-II	: Melbourne karar verme ölçeği I-II
Min	: Minimum değer
TDK	: Türk Dil Kurumu Sözlüğünde

ÖZET

Bu çalışma, gençlik merkezlerine üye olan gençlerin genel özyeterliliğini becerilerinin ve karar verme davranışıyla ilişkisini ortaya koymaktır. Ayrıca özyeterlilik becerileri ve karar verme davranışa etki eden demografik özellikleri ortaya koymaktır. Araştırmada yöntem olarak nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada katılımcılardan elde edilen tanımlayıcı özellikler, katılımcıları özyeterlilik algıları ile karar verme becerisi arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın evrenini 2024 Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı Tunceli "Gençlik Merkezleri" 5839 üye olan gençlerden Araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlayan öğrencilerinin genel özyeterliliği ile karar verme stilleri ölçmek için yüzyüze anket yoluyla toplanan veriler faaliyet ve programlara katılan bireyler oluşturmuştur. Örneklem grubunu ise 18 ve 28 yaşları arasında kadın ve erkek olmak üzere toplamda 743 kişi gerçekleştirilmiştir. SPSS-25 paket programında analiz edilmiş ve sonuçlar tablolar halinde verilmiştir. Öğrencilerin genel özyeterlilik düzeyi ve karar verme stili veriler normal dağılım gösterdiği belirlenmiş ve analizlerde parametrik analizler kullanılmıştır. İkili grupların karşılaştırılmasında bağımsız t test, ikiden fazla grupların karşılaştırılmasında ise Anova testi gerçekleştirilmiştir. Genel özyeterlilik ve karar verme stili ölçeği arasındaki ilişkilerin tespit edilmesi için Pearson Korelasyon testi uygulanmıştır. Ayrıca genel özyeterliliğin ve karar verme stiline etkisini belirlemek için regresyon analizi ile yapılmıştır.

Katılımcıların genel özyeterliliği, orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Kadınların, 22 yaş üstü Düşük ve orta düzey gelir ve anne ve baba eğitim düzeyi ilköğretim ve ortaokul olan grubunun genel özyeterliliği daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların karar vermede özsayı davranış yüksek, dikkatli karar verme davranış becerisi orta, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme davranış ise düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan kadınların karar vermede özsayı, dikkatli karar verme davranışlarının yüksek, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme davranışlarının düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 22 ve üstü yaş, Yüksek geliri olanların, Anne ve baba eğitimi lise ve üniversite olanların karar vermede özsayı, dikkatli karar verme davranışlarının yüksek, kaçınan ve panik karar verme davranışlarının ise düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların genel öz yeterlilik düzeyleriyle ile karar verme özsayı davranış arasında pozitif bir ilişki belirlenmiştir. özyeterlilik düzeyi, karar verme davranışına %65.8 etki ettiği bulunmuştur. Katılımcıların özyeterliliğinin, karar vermede özsayı ve dikkatli karar verme üzerinde pozitif yönlü anlamlı bir etki gösterirken, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme davranışları üzerinde negatif yönlü anlamlı bir etki ettiği belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Gençlik merkezleri, özyeterlilik, karar verme stilleri

ABSTRACT

Examining the Self-Efficacy Levels and Decision-Making Skills of Young People Who are Members of Youth Centres

This study aims to reveal the general self-efficacy skills of young people who are members of youth centres and their relationship with decision-making behaviour. It is also to reveal the demographic characteristics affecting self-efficacy skills and decision-making behaviour. Relational screening model, one of the quantitative research methods, was used as a method in the study. In the study, it was aimed to determine the relationship between the descriptive characteristics obtained from the participants, the participants' self-efficacy perceptions and decision-making skills. The population of the study consisted of young people who were members of Tunceli 'Youth Centres' affiliated to the 5839 Ministry of Youth and Sports in 2024. The data collected through a face-to-face questionnaire to measure the general self-efficacy and decision-making styles of the students who voluntarily participated in the research consisted of individuals participating in activities and programmes. The sample group was 743 people in total, including men and women between the ages of 18 and 28. The data were analysed in SPSS-25 package programme and the results were given in tables. It was determined that the students' general self-efficacy level and decision-making style data showed normal distribution and parametric analyses were used in the analyses. Independent t test was used for the comparison of paired groups and Anova test was used for the comparison of more than two groups. Pearson Correlation test was applied to determine the relationships between general self-efficacy and decision-making style scale. In addition, regression analysis was performed to determine the effect of general self-efficacy and decision-making style.

The general self-efficacy of the participants was determined to be at a medium level. It was determined that the general self-efficacy of women, over 22 years of age, low and medium income and the group whose mother and father's education level was primary and secondary school had higher general self-efficacy.

It was determined that the participants' self-esteem behaviour in decision-making was high, careful decision-making behaviour skill was medium, avoidant decision-making, procrastinatory decision-making, panic decision-making behaviour was low. It was concluded that the women who participated in the study had high levels of self-esteem, careful decision-making behaviours, and low levels of avoidant, procrastinatory and panic decision-making behaviours. Those aged 22 and over, those with high income, those with high school and university education, and those with high school and university education had high levels of self-esteem in decision-making, careful decision-making behaviours, and low levels of avoidant and panic decision-making behaviours.

A positive relationship was determined between the participants' general self-efficacy levels and decision-making self-esteem behaviour. It was found that the level of self-efficacy had a 65.8% effect on decision-making behaviour. It was determined that the self-efficacy of the participants had a significant positive effect on self-esteem in decision making and careful decision making, while it had a significant negative effect on avoidant decision making, procrastinatory decision making and panic decision making behaviour.

Key words: Youth centres, self-efficacy, decision-making styles

1. GİRİŞ

Bireyler yaşamları boyunca karar vermeyi gerektiren çok sayıda durumla karşı karşıya kalırlar. Bu kararlar günlük arzu ve ihtiyaçlarla ilgili olabileceği gibi sosyal, ekonomik, eğitimsel veya siyasi konularla da ilgili olabilir. Bu nedenle, yaşam memnuniyetini sağlamak ve toplumun geleceğinde niteliksel değişim ve gelişimi artırmak için her bireyin daha iyi ve daha etkili kararlar alması gerekir. Alınan bu kararlar hayatlarının yönlendirilmesinde önem arz eder. Bireylerin için kazanılması gereken önemli bir beceri olan karar verme yetisinin gelişmiş olmasının sağlanması önemli olduğu düşünülmektedir. Doğru kararlar kişinin hayatını olumlu yönde etkilerken, yanlış kararlar istenmeyen sonuçlara yol açabilir; bu da karar vermenin bireyler için en önemli özyeterlilik becerisi olduğunu gösterir.

Günümüzde bireyler yaşamında ortaya çıkan pek çok problemle sıklıkla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu tür problemlerin nedenleri, problemlerin oluşumu ve sonuçları verilen kararların etkisinin olduğunu göstermektedir. Bireyler verdikleri kararları, bu olumsuzlukları ortadan kaldırıp, hata risklerini en aza indirmek isterler. Bu nedenle, kararların etkinliğini artırmak için, çeşitli yöntemler geliştirmek zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Karar verme, bir problemi çözmek için gerekli bilgilerin toplanması, seçeneklerin oluşturulması ve bunlar arasından en uygun seçeneğin seçilmesi süreci olarak tanımlanmaktadır. Belirli bir konu ya da olay hakkında karar vermek kolay gibi görünse de, bireysel ya da toplumsal değişkenler kararlarımızı etkileyebilir. Hedefe doğru karar vermeye yönelik olsa bile kararlar farklılık gösterebilir. Her bireyin yaşamı, karar vermenin bu yönü açısından farklı biçimlerde şekillenir.

Karar vermede öz-yeterlilik temel olarak kendi refahına ilişkin algılarla ilgilidir, bu da öz-yeterliliğin insanların gerçekte neyi başarabileceklerini göstermeyebileceğini öne sürmektedir. Bandura'ya (1997) göre “bir kişinin başarılı olmak için ne gerekiyorsa yapıp yapamayacağına dair en gerçek kanıt sağlarlar”, buda vereceği kararın doğruluğu ile ilişkilendirilir.

Bu çalışma, gençlik merkezlerine üye gençlerin nasıl daha iyi kararlar alabileceklerini keşfetmek için karar verme süreçlerini ve bu süreçleri etkileyen faktörleri incelemektedir. Ayrıca gençlerin özyeterlilik algıları ile karar verme stilleri arasında var olabilecek ilişkiyi varlığı ortaya koymaktır. Bu bağlamda, karar verme kavramı ilgili literatür çerçevesinde incelenmekte ve genel bir çerçevede sunulmaktadır. Böylece bireylerin özyeterliliğinin daha etkin karar vermelerinin kolaylaştırılabileceği amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Sorun Cümlesi: Bu çalışma, gençlik merkezlerine üye olan gençlerin genel özyeterliliğini becerilerinin ve karar verme davranışıyla ilişkisi ortaya koymaktır. Ayrıca özyeterlilik becerileri ve karar verme davranışa etki eden demografik özellikleri ortaya koymaktır.

Alt Sorunlar

- Gençlik merkezlerine üye gençlerin genel özyeterlilik beceri düzeyi nedir?
- Gençlik merkezlerine üye gençlerin genel özyeterlilik beceri düzeyinin cinsiyet değişkenine göre arasında anlamlı fark var mıdır?
- Gençlik merkezlerine üye gençlerin genel özyeterlilik beceri düzeyinin yaşlarına değişkenine göre arasında anlamlı fark var mıdır?
- Gençlik merkezlerine üye gençlerin genel özyeterlilik beceri düzeyinin gelir düzeyi değişkenine göre arasında anlamlı fark var mıdır?
- Gençlik merkezlerine üye gençlerin genel özyeterlilik beceri düzeyinin ikametgâh birlikteliği değişkenine göre arasında anlamlı fark var mıdır?
- Gençlik merkezlerine üye gençlerin genel özyeterlilik beceri düzeyinin anne eğitim düzeyine değişkenine göre arasında anlamlı fark var mıdır?
- Gençlik merkezlerine üye gençlerin genel özyeterlilik beceri düzeyinin baba eğitim düzeyine değişkenine göre arasında anlamlı fark var mıdır?
- Gençlik merkezlerine üye gençlerin karar verme davranışlarının düzeyi nedir?
- Gençlik merkezlerine üye gençlerin karar verme stillerinin cinsiyet değişkenine göre arasında anlamlı fark var mıdır?
- Gençlik merkezlerine üye gençlerin karar verme stillerinin yaşlarına değişkenine göre arasında anlamlı fark var mıdır?
- Gençlik merkezlerine üye gençlerin karar verme stillerinin gelir düzeyi değişkenine göre arasında anlamlı fark var mıdır?
- Gençlik merkezlerine üye gençlerin karar verme stillerinin ikametgâh birlikteliği değişkenine göre arasında anlamlı fark var mıdır?
- Gençlik merkezlerine üye gençlerin karar verme stillerinin anne eğitim düzeyine değişkenine göre arasında anlamlı fark var mıdır?
- Gençlik merkezlerine üye gençlerin genel karar verme stillerinin baba eğitim düzeyine değişkenine göre arasında anlamlı fark var mıdır?
- Gençlik merkezlerine üye gençlerin özyeterlilik becerilerin ile karar verme davranışlar göre arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

- Gençlik merkezlerine üye gençlerin özyeterlilik becerilerinin karar verme davranışlar üzerine anlamlı bir etkisi var mıdır?

1.1. Özyeterlilik

Kendimizle ilgili inançlarımızın ne kadar iyi performans gösterdiğimiz üzerinde çok büyük bir etkiye sahip olduğu şeklinde yorumlanabilecek Gandhi'nin önceki alıntısı, öz-yeterlilik kavramının neyle ilgili olduğunu güzel bir şekilde özetlemektedir. Gandhi, *"Yapabileceğime dair inancım varsa, başlangıçta sahip olmasam bile mutlaka bunu yapabilecek kapasiteye sahip olacağım"* diyor. Bandura (1983) Gandhi'nin görüşüne değinerek öz-yeterliliği “insanların ne düşündüğü, inandığı ve hissettiği, nasıl davrandığını etkiler” diyerek açıklamaktadır.

Sosyal Bilişsel Kuramın önemli bir yönü olan öz-yeterlilik, kişilerin belirli bir hedefe ulaşmak için kendi kapasitelerine ilişkin içsel değerlendirmesiyle ilgilenir (Schunk, 2012). Bandura (1995) öz-yeterliliği, kişinin kendi yeteneklerine ilişkin yargılama sürecinden kaynaklanan arzu edilen performans türüne ulaşmak için yaptığı eylemlerin düzenlenmesi olarak görmektedir. Benzer şekilde, Schunk (2003) öz-yeterliliği “kişinin belirli düzeylerde öğrenme veya davranışları gerçekleştirme yetenekleri hakkındaki inançları” olarak görmektedir. Özyeterlilik inançları motivasyon, refah ve başarı için bir çıta oluşturur (Pajares, 2002) ve motivasyonel, duygusal, bilişsel ve seçici süreçler aracılığıyla bireylerin gelecekteki eylemlerini şekillendirir (Bandura, 1995). Şahin ve Demirel (2018) öz yeterliliğin kişilerin “düşünmesi, yaratıcılığı ve bilgi birikimi” ile ilgili olduğunu belirtmektedir.

Öz yeterlilik, mutlaka gerçek yeterlilik seviyemiz etrafında dönmez, aksine bireylerin yapabileceklerine dair inançlarına odaklanır (Zimmerman, 2000). Bandura'nın (1997) da açıkladığı gibi, kişinin becerilerinin sayısı veya kalitesi her zaman performansının belirli bir göstergesi değildir: “Algılanan öz-yeterlilik, sahip olduğunuz becerilerin sayısıyla değil, sahip olduğunuz becerilerle ne yapabileceğinize inandığınızla ilgilidir. Çeşitli koşullar altındasınız” . Bir konu üzerinde gerçek yeterlilik düzeyine odaklanmak yerine, öz-yeterlilik temel olarak kendi refahına ilişkin algılarla ilgilidir (Haverback ve Parault, 2008), bu da öz-yeterliliğin insanların gerçekte neyi başarabileceklerini göstermeyebileceğini öne sürmektedir.

Bağlamsal veya kişisel faktörler öz-yeterlik algısı üzerinde etkili bir rol oynamaktadır (Schunk ve Meece, 2006) ve yeterlik inançlarındaki bu çeşitlilik nedeniyle, eşdeğer becerilere sahip olsalar bile kişilerin performanslarının kalitesi birbirinden farklı olabilmektedir (Bandura, 1982).

Özyeterlilik, bir bireyin kendi yeteneklerini, bilgi düzeyini ve becerilerini değerlendirme, inanma ve bu değerlendirmeleri güçlendiren bir özgüven türünü ifade eder. Özyeterlilik, kişinin kendi yetenekleri hakkında olumlu veya olumsuz inançlara sahip olma düzeyini yansıtır. Bu kavram, Albert Bandura tarafından geliştirilmiştir ve kişisel gelişim, psikoloji ve eğitim alanlarında önemli bir rol oynamaktadır (Bacanlı, 2012).

Bandura (2010) öz-yeterlik inançlarının motivasyon, performans, duygusal iyilik ve başarının belirleyicisi olduğunu ileri sürmektedir. İnsanların ulaşmayı umduğu hedeflerin türü, bu hedeflere yönelik çabanın miktarı, sorunlar karşısında gösterilen dayanıklılığın miktarı öz-yeterlik düzeylerinin ürünleridir (Bandura, 1977; Schunk, 1991). Özyeterlik duygusu güven kaynağı görevi görerek bireylerin daha yüksek hedefler belirlemesine ve daha zorlu görevleri üstlenmesine olanak sağlar (Bandura, 1995). Özyeterlik algısı yüksek olan kişiler, konfor alanlarının dışına çıkmaya, hedeflerine ulaşmak için daha çok çalışmaya (Bandura, 1994) ve becerilerini en iyi şekilde kullanmaya isteklidirler (Goddard ve Hoy, 2004). Bu bireyler engellerle ya da başarısızlıklarla karşı karşıya kaldıklarında daha esnek performans gösterebilmekte, dayanıklılık gösterebilmekte (Pajares, 1996) ve sorunlarıyla daha az stresle baş edebilmektedir. Böylece öz-yeterlik düzeyi düşük olan kişilere göre daha başarılı sonuçlar elde edeceklerdir (Tschannen-Moran ve ark. 1998; Zimmerman, 2000; Schunk, 2012).

Özyeterliliğin bazı temel özellikleri şunlar olabilir (Pekdoğan, 2015).

Kendi Yeteneklerinizi Değerlendirme: Özyeterlilik, kişinin kendi yeteneklerini gerçekçi bir şekilde değerlendirebilme yeteneğini içerir. Bu, güçlü yönleri tanıma ve zayıf yönleri geliştirme fırsatları olarak görebilme kapasitesini içerir (Bağlıkol, 2010).

Zorlukları Aşabilme: Yüksek özyeterliliğe sahip bireyler, zorluklar ve engeller karşısında daha az endişeli olurlar ve bu zorlukları aşma konusunda daha fazla motivasyona sahiptirler.

Başarıya İnanma: Özyeterliliğin yüksek olduğu kişiler, belirli bir görevi başarabileceklerine inanırlar ve bu inançları, daha fazla başarıya yol açabilir.

Başarısızlıkla Başa Çıkabilme: Özyeterli bireyler, başarısızlıkları olumsuz bir şekilde değerlendirmek yerine, onları bir öğrenme fırsatı olarak görme eğilimindedirler. Başarısızlık, onlar için sadece bir geçici durumdur.

Motivasyonu Artırma: Özyeterlilik, kişinin motivasyonunu artırabilir. Bir birey, bir görevi başarabileceğine inanıyorsa, bu inanç, onu daha fazla çaba sarf etmeye teşvik edebilir.

Özyeterliliğin yüksek olması, karar verme becerilerini ve bunun sonucunda kişisel ve mesleki başarıyı artırabilir. Bu nedenle, özyeterliliği geliştirmek için sosyal etkileşim, eğitim, kültürel ve sportif etkinlikler gibi çeşitli aktivitelerle ve kişisel gelişimlerin kendine güveni artırır. Hedefler belirleme ve stratejiler karar alma becerilerini geliştirebilir. Aynı zamanda, kişiler arası destek ve olumlu geri bildirim de özyeterliliği güçlendirebilir (Develioğlu, 2006).

Özyeterlilik ve karar alma becerileri arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. İşte bu ilişkinin bazı önemli yönleri (Sever ve Ersoy, 2018):

- **Özyeterlilik ve Karar Alma Süreci:** Bireylerin özyeterliliği, karar alma sürecinin her aşamasını etkileyebilir. Öz yeterli hisseden biri, daha fazla olasılığı değerlendirebilir ve karar alma sürecini daha olumlu bir şekilde ele alabilir (Lehrer, 2019).
- **Özyeterlilik ve Risk alma:** Özyeterliliği yüksek bireyler, daha fazla risk almaya eğilimli olabilirler. Çünkü kendi yeteneklerine ve becerilerine güvendikleri için, riskli kararlar almaktan korkmazlar.
- **Özyeterlilik ve Kararların Uygulanması:** Özyeterliliği yüksek olan bireyler, aldıkları kararları uygulama konusunda daha kararlı olabilirler. Kendi yeteneklerine güvendikleri için, kararlarını hayata geçirme konusunda daha az tereddüt ederler (Lehrer, 2019).
- **Özyeterlilik ve Başarı:** Özyeterliliği yüksek olan bireyler, aldıkları kararların başarılı sonuçlar doğuracağına daha fazla inanabilirler. Bu inanç, onları daha fazla motivasyonla çalışmaya iter ve daha iyi sonuçlar elde etmelerini sağlayabilir.
- **Özyeterlilik ve Karar Sonuçlarını Değerlendirme:** Özyeterliliği yüksek bireyler, kararlarının sonuçlarını daha sağlam bir şekilde değerlendirebilirler. Başarısızlık durumlarında, bu kişiler olayları daha fazla öğrenme fırsatı olarak görme eğilimindedirler.

Ancak, aşırı özgüven veya yanlış bir şekilde yüksek özyeterlilik, karar alma sürecini olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle, sağlıklı bir karar alma süreci için, özyeterliliğin gerçekçi

ve dengeli bir şekilde olması önemlidir. Ayrıca, karar alma becerilerini geliştirmek için öz disiplin, analitik düşünme ve empati gibi diğer becerilerle birleştirilmesi gerekebilir (Çubukçu ve Girmen, 2007).

Özyeterlilik alanında yapılan çalışmalar, psikoloji, eğitim, işletme, sağlık ve birçok başka alanda oldukça kapsamlıdır. Bu çalışmalar, özyeterliliğin nasıl geliştirilebileceğini, etkilerini ve ilişkilerini incelemektedir. İşte özyeterlilik alanında yapılan bazı önemli çalışma türleri (Yalnız, 2014):

Özyeterliliği ölçmek ve değerlendirmek için farklı ölçüm araçları geliştirmiştir. Özyeterlilik ölçümü için en yaygın kullanılan araçlardan biri, Albert Bandura tarafından geliştirilen "Özyeterlilik Ölçeği"dir. Eğitimde özyeterliliğin rolü önemli bir araştırma alanıdır. Bu çalışmalar, öğrencilerin özyeterliliklerinin akademik başarıları üzerindeki etkisini incelemekte ve öğrencilere özyeterliliği artırma stratejileri geliştirmektedir. İş dünyasında, özyeterlilik, iş performansı, iş tatmini ve liderlik gibi konularla ilişkilendirilir. Araştırmalar, çalışanların özyeterliliklerini artırmanın iş sonuçlarına olumlu etkileri olduğunu göstermektedir (Sherer ve ark., 1982).

Özyeterlilik, psikolojik sağlık ve stresle başa çıkma üzerinde de etkilidir. Psikoterapi ve danışmanlık alanında, özyeterliliği artırma teknikleri kullanılarak kişilerin zor durumlarla başa çıkmalarına yardımcı olunmaktadır (Mutlu Yener, 2018).

Özyeterliliğin bireylerin gelişimi ve eğitim üzerindeki etkisi de araştırma konusudur. Bu çalışmalar, çocukların özgüvenlerini, karar verme ve problem çözme becerilerini geliştirmek için özyeterliliği nasıl teşvik edebileceğimizi incelemektedir (Köroğlu, 2018).

Bu çalışmalar, özyeterliliğin farklı yaşam alanlarında ve bağlamlarında nasıl önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Özellikle özyeterliliği artırma stratejileri, kişisel gelişim, eğitim ve iş dünyasında yaygın olarak kullanılmaktadır.

1.1.1. Özyeterliliğin Kaynakları

Özyeterlilik algıları dört temel prensipten kaynaklanmaktadır; ustalık deneyimleri, dolaylı deneyimler, sosyal ikna ve psikolojik faktörlerin tümü birlikte çalışarak bireylerin öz-yeterlilik inançlarını olumlu veya olumsuz yönde şekillendirir (Bandura, 1997).

1.1.1.1. Deneyim

Deneyimlerinin öz-yeterlik üzerinde daha yüksek bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir çünkü öz-yeterlik bireylerin geçmiş performansları tarafından şekillenmektedir. Bandura'ya (1997) göre “bir kişinin başarılı olmak için ne gerekiyorsa yapıp yapamayacağına dair en gerçek kanıtı sağlarlar”, yani ilk elden deneyim gelecekteki davranışlar için sağlam kanıtlar oluşturur. Bir görevde başarıyı deneyimlemek, ileride yaşanacak benzer durumlara karşı olumlu tutumlar geliştirmeye yardımcı olur ve güveni artırır (Bandura, 2010); Öte yandan başarısızlıkla karşı karşıya kalmak, gelecekte benzer durumlar için benzer uygulamaları gerçekleştirme konusunda daha az istekliliğe yol açacaktır (Bandura, 1997).

Uсталık deneyimleri, bireyleri kendi deneyimlerinden elde edilen gerçek kanıtlarla donatır; bu, onların "sürekli değişen yaşam koşullarını yönetmek için etkili eylem planları oluşturmak ve uygulamak için bilişsel, davranışsal ve öz düzenleme araçları" edinmelerine yardımcı olarak özerk eylemlerde bulunmaları için bir temel sağlar.”(Bandura, 1997).

1.1.1.2. Dolaylı Deneyimler

Belirli eylemlerin olası sonuçları hakkında varsayımlar oluşturmak için kişisel deneyimler hayati önem taşıdığı kadar, başkalarını gözlemleyerek öğrenmek de öz-yeterlik inançlarını geliştirmek için büyük önem taşımaktadır. Sosyal modelleme olarak da adlandırılan (Bandura, 1994), başkalarını gözlemleyerek dolaylı deneyimler elde edilir. Bireyler diğer kişileri gözlemleyip karşılaştırma yaparken, benzer görevlerde benzer yeteneklere sahip kişileri seçmeleri önemlidir (Schunk, 2003). Bandura'nın (1994) belirttiği gibi, dolaylı deneyimlerin öz yeterlik inançları üzerinde ne kadar etkili olduğunu belirler: "modellemenin algılanan öz yeterlik üzerindeki etkisi, modellere algılanan benzerlikten güçlü bir şekilde etkilenir". Benzer yeterlik ve özelliklere sahip bir modelin benzer koşullardaki başarıları, özellikle gözlemcilerin tamamen kendi yeteneklerine bağlı olmadığı durumlarda, gözlemcilerin kendi gelecekteki performansları hakkında olumlu öz-yeterlik inançları kazanmalarına yardımcı olur (Bandura, 1994).

Ancak dolaylı deneyimler her zaman öz-yeterlik üzerinde olumlu bir etkiye sahip değildir. Bir zamanlar alanında yetkin kabul edilen gözlenen birey başarısızlığa uğrarsa,

gözlemcinin yeteneklerine ilişkin algısı zayıflayabilir ve kendi öz-yeterlik inançlarına ilişkin olumsuz görüşler geliştirebilir (Brown ve Inouye, 1978).

1.1.1.3. Sosyal İkna

Özyeterliliğin bir başka kaynağı da başkalarından gelen sözel iknadır; bu, önceki iki kaynak kadar etkili görülmesi de öz yeterlik inançlarının oluşmasında etkisi vardır (Bandura, 1982). Bir görevle ilgili diğer insanlardan destekleyici yorumlar ve geri bildirim almak, İnsanları yeteneklerine inanmaya ve becerilerinden şüphe etmeden hedeflerine ulaşmak için daha fazla çaba harcamaya teşvik edin. Örnek vermek gerekirse, meslektaşları, amirleri veya öğrencileri tarafından teşvik edici yorumlar sağlanan öğretmenler profesyonel olarak daha iyi performans göstermeye eğilimlidirler (Wang ve Wu, 2008; Wallace ve Mulholland, 2001).

Olumlu ikna, daha yüksek öz yeterlik duygusunun oluşmasına katkıda bulunduğu kadar, olumsuz iknanın da bunu azaltıcı etkisi vardır (Pajares, 2002). Hayali ancak gerçekçi olmayan teşviklerin başarısız sonuçlara yol açması muhtemeldir ve öz-yeterlik inancının azalmasına neden olur. Sözlü ikna konusunda Bandura (1997), “olumlu değerlendirme gerçekçi sınırlar içindeyse, kişisel değişimi destekleyebileceğini” belirtmektedir. Sonuç olarak sosyal iknanın kalitesi, ikna edenin ne kadar güvenilir, inandırıcı ve nitelikli olduğuna bağlıdır (Tschannen ve Hoy, 1998).

1.1.1.3. Psikolojik Uyarılma

Bireyin psikolojik ve duygusal durumu öz yeterliliği etkileyen dört temel kaynaktan biridir. İnsanların kendileri hakkında ne hissettikleri, onların yeteneklerini nasıl değerlendirecekleri ve başarı şanslarını nasıl tahmin edecekleri üzerinde rol oynar (Wood ve Bandura, 1989). Olumlu tutum ve duygular kişinin özgüvenini arttırarak öz-yeterlik algısının yükselmesine yol açarken, kaygı, başarısızlık korkusu gibi olumsuz tutum ve duygular bu algıyı zedeleyebilir (Bandura, 1994). Baskı, kaygı, endişe ve belirsizlik yaşayan bireyler daha zorlu görevleri üstlenmeye istekli olmayabilirler (Pajares, 2002).

1.1.2. Özyeterliliğin Etkileri

Bu bölümde daha önce de belirtildiği gibi insanların belirli durumlarda nasıl davrandıkları, karar verme süreçleri, başarısızlık durumunda dayanıklılık düzeyleri, zorlu görevleri üstlenmeye ne kadar istekli oldukları, stresle nasıl başa çıktıkları öz-yeterlik inançlarından etkilenir (Bandura, 2010).

Özyeterlik inançları kişilerin motivasyon düzeyleri, öz düzenleme yetenekleri ve başarı düzeyleri üzerinde oldukça etkilidir. Yüksek öz-yeterlik algısı, insanların daha dirençli ve kendinden emin olmalarına ve engellerle karşılaştıklarında vazgeçmemelerine yol açmakta (Tunç Yüksel, 2010), bu da onların “faaliyetlere katılma, daha fazla çaba harcama, daha uzun süre sebat etme ve daha yüksek hedeflere ulaşma” motivasyonunu artırmaktadır.” (Schunk ve DiBendetto, 2020).

Yüksek öz-yeterlik inançları motivasyon seviyelerinin ve öz düzenleme yeteneklerinin artmasına neden olduğundan, başarıda bir artış olması muhtemeldir (Mills, Pajares ve Herron, 2007; Zeldin ve Pajares, 2000). Benzer şekilde Tılfarlıoğlu ve Cinkara (2009), “özyeterliği yüksek olan öğrencilerin daha başarılı olma eğiliminde olduğunu ve başarılı öğrencilerin de daha yüksek öz-yeterlik inancına sahip olma eğiliminde olduklarını” belirterek, yüksek öz-yeterlik inancının başarıya etkisine dikkat çekmektedir. Schunk'a (1989) göre güçlü öz-yeterlik inancına sahip kişiler başarısızlıklarla karşılaşsalar bile, bunlardan olumsuz etkilenmezler. Bu bireyler, amaçları için çalıştıklarında eylemlerinin kendilerine başarılı sonuçlar getireceğine inanma eğilimindedirler.

Düşük öz-yeterlik ise bir amaca ulaşma yetenekleri açısından özgüven eksikliği yaşama eğiliminde olmaları nedeniyle motivasyon, öz düzenleme ve başarı üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir (Bandura, 1997). Bu, zorlu görevlerden kaçınmaya, basit hedefler belirlemeye veya planların ve zamanın kötü yönetilmesine neden olur; dolayısıyla tatmin edici olmayan sonuçlara yol açar. İstenmeyen sonuçları olan deneyimlerin bireyler üzerinde daha yüksek stres ve kaygı gibi olumsuz etkileri olması muhtemeldir (Tunç Yüksel, 2010).

Özyeterlik algısı düşük olan bireylerin ise yetenekleri konusunda şüphe duymaları (Yılmaz, 2004) ve bunun sonucunda kendilerine daha basit hedefler koymaları muhtemeldir (Mills ve ark., 2007). Düşük yeterlik düzeyleri stres ve kaygıya neden olmakta, dolayısıyla işleri bırakma ve yarım bırakma eğilimi göstermektedir (Pajares, 1996).

1.2. Karar Verme

Karar verme, çeşitli zihinsel ve psikolojik işlevlerin birlikte çalışmasını gerektirdiğinden üst düzey bir bilişsel özelliktir (Küçükay, 2018). Son yıllarda yaşanan gelişmeler ve değişimler nedeniyle bireylerin verdikleri kararların önemi giderek artmaktadır. Toplumsal yaşam daha karmaşık hale geldikçe, bireysel yaşamı yönetmek için etkili karar vermeyi zorunlu kılarak bireylerin çevrelerindeki mevcut seçenekleri genişletmektedir (Mazlumoğlu, 2019). Ayrıca, bireylerin verdikleri iyi kararlar kaygılarının azalmasına yardımcı olmakta ve mutluluğu kolaylaştırmaktadır. Bu durum, karar vermenin insan yaşamının temel bir yönü olarak önemini daha da vurgulamaktadır.

Günlük hayatta belirli bir konu ya da olay hakkında karar vermek kolay gibi görünse de, bireysel ya da toplumsal değişkenler kararlarımızı etkileyebilir. Sonuç olarak, aynı hedefe yönelik olsa bile kararlar farklılık gösterebilir. Bazen kararlar birden fazla olasılık değerlendirildikten sonra verilirken, bazen de dürtüsel olabilir. Her bireyin yaşamı, karar vermenin bu yönü açısından farklı biçimlerde şekillenir (Mazlumoğlu, 2019). Genel olarak karar verme, bir problemi çözmek için gerekli bilgilerin toplanması, seçeneklerin oluşturulması ve bunlar arasından en uygun seçeneğin seçilmesi süreci olarak tanımlanmaktadır (Demirbaş-Nemli, 2018). Başka bir deyişle, bireyin kendisi için en etkili sonucu üretecek alternatifini seçmesini, uygulamasını ve gerektiğinde yeniden değerlendirebilmesini içerir (Marco ve ark., 2003). Dolayısıyla karar verme, aniden ortaya çıkan bir durumdan ziyade bir ihtiyaç ya da sorunu çözmeye yönelik bir süreç olarak görülmektedir (Ada ve Baysal, 2012). Rasyonel ve öznel bir eylem olarak görülebilir. Buna göre bireylerin karar vermesini gerektiren koşullar şu şekilde özetlenebilir (Kuzgun, 2006):

- Karar vermeyi gerektiren bir sorun olmalı ve birey bunu algılamalıdır.
- Sorunu ortadan kaldırabilecek farklı alternatifler mevcut olmalıdır.
- Birey mevcut seçeneklerden birini seçme özgürlüğüne sahip olmalıdır.

Karar verme sürecinden sonra bir yargıya ya da karara varılır, bu nedenle bireyler öncelikle karşılaştıkları problem durumlarını net bir şekilde tanımlamalıdır. Bu, bireylerin daha etkili kararlar almasını sağlayarak amaca yönelik eylemlere ve seçeneklerin gerçekçi bir şekilde değerlendirilmesine olanak tanır. Karar verme becerisi bireylerin sahip olması gereken en önemli yaşam becerilerinden biridir çünkü iyi kararlar bireylerin daha arzu edilir bir yaşam elde etmelerini sağlar.

1.2.1. Karar Nedir?

Düşünme yetimizin oluşmasıyla birlikte hayatımızın her anında, her alanında farkında olarak veya olmayarak, önem derecesi birbirinden farklı, çok sayıda ve çok çeşitli konularda kararlar vermek durumundayız. Karşı karşıya bulunduğumuz bir ihtiyacı karşılama veya bir problem durumundan kurtulma gibi eylemlerimiz için seçenekler arasından seçimde bulunarak kararlar veririz. Karar verme konusu insan hayatında önemli bir yer tuttuğu için ekonomi, psikoloji, fizyoloji, yönetim bilimi gibi pek çok disiplin alanında inceleme konusu olmuştur. Literatüre bakıldığında karar vermeyle ilgili olarak konuyu farklı açılardan ele alan birçok tanımlama yapılmıştır. Ancak kavramsal olarak görüş birliği içeren, bilim çevrelerinde genel kabul gören yaygın bir tanımlama yapılamamıştır. Türk Dil Kurumu Sözlüğünde karar, “Bir iş veya sorun üzerinde düşünülerek verilmiş olan kesin yargı”, karar vermek ise “Çözölmek istenen bir sorunu kesin bir yargıya bağlamak” olarak tanımlanmaktadır (URL-3,TDK, 2023). Bir başka tanımda ise “Karar verme genel anlamda, karar verecek birimlerin önceden belirlenmiş olan bir veya daha fazla hedefe ulaşabilmek için mevcut olan farklı seçenekler arasından tercih yapılmasını sağlayan davranış şeklidir” olarak tanımlanmaktadır. Karar verme içinde bulunduğumuz şartlarda amacımıza ulaşmak için seçebileceğimiz eylemler arasından en makul olanı seçmektir.

Karar verme bir ihtiyacı gidermek için hedef belirlenmesi, bu hedefe ulaşmak için bilgi toplanması ve bilgileri analiz ederek en mantıklı seçeneğin uygulanmasıdır (Güçray, 2005). Karar vermede bir sorun durumuyla karşılaşan bireyin bu durumdan kurtulmak için olası seçenekleri belirlemesi ve bu seçenekleri kendi değerlerine, inançlarına, istek ve ihtiyaçlarına göre eleme çabası vardır. Seçenekleri elerken karar vermenin doğası gereği mevcut olan belirsizlikleri ve şüpheleri akılcı bir şekilde azaltma çabası söz konusudur. Tüm kararlar belli bir miktarda risk barındırdığı için dikkatli bir süreç yürütölmelidir. Kararımıza temel teşkil eden bilgi sınırlı olabilir ve az bilgiyi yorumlayarak karar verdiğimizde bu kararın kalitesi sonuçlar ortaya çıktıktan sonra belli olabilir (Harris, 1998).

Karar verme işleminden söz edilebilmesi için seçenekler arasından bir tercihte bulunma işleminin olması gerekmektedir. Karşı karşıya kaldığımız bir sorun durumunda ortada alternatif seçenekler yoksa ve tek bir eylemde bulunma zorunluluğu varsa bu durumda karar vermeden söz edilemez (Nas, 2010).

Karar verme sürecinde problem durumu söz konusu olduğu ve bu problemin giderilmesine yönelik olarak seçenekler arasından seçim yapıldığı için karar verme sürecini

sorun çözme süreciyle eş değer gören tanımlar da vardır (Tolun, 2022). Problem çözme işlemi için üst düzey düşünme becerilerimizi kullanırız. Karar verme konusunda da aynı süreç geçerlidir ancak problem çözmeden farklı olarak karar vermede kişinin ilgi ve yetenekleri, tecrübeleri, duygu ve sezgileri de etkili olabilmektedir (Koçel, 2020).

Karar verme hazır seçenekler içinden tesadüfen birisini seçmek değildir. Sorundan kurtulmak için hedef belirlenmesi, bu hedefe ulaştırabilecek eylemlerin belirlenmesi, belirlenen eylemler arasından zamanlama, verimlilik, amaca uygunluk gibi farklı açılardan analizler yaparak doğru eylemin seçilmesi gibi karmaşık bir süreçtir (Kıral, 2015). Karar vermenin bu karmaşık süreçleri zihinsel çaba gerektirir (Kılcan ve Seyhan, 2019).

Kişiler ihtiyaçlarını gidermek veya sorunlarını çözmek için sürekli olarak kararlar vermek durumunda kalırlar ve bu durum birey üzerinde bir baskı oluşturur (Deniz, 2004). Birey günlük hayatın akışı içerisinde farkında olarak veya olmayarak çok fazla karar vermektedir. Bu kararlar yemeğin yanında içeceğimiz içeceği seçmemiz gibi basit kararlar da olabilir, evlilik kararı vermek gibi karmaşık, zor ve stresli kararlar da olabilir. Bireyin hayat kalitesinin yükselmesi için karar verme becerisinin gelişmiş olması önemlidir (Walker ve Zeidler, 2007).

Yaşadığımız çağda teknolojinin olağanüstü gelişiminin de etkisiyle karşı karşıya kaldığımız durumların belirsizlikleri ve riskleri artmaktadır. Bu durum verdiğimiz kararların önemini de artırmaktadır. Karmaşıklık ve belirsizliğin yüksek olduğu durumlarda kişinin sadece kendi tecrübelerine dayanarak veya sezgilerine güvenerek karar vermesi başarılı sonuçlar elde etmek için yeterli olmamaktadır (Güngör ve Özcan, 2022).

Karar vermeyle ilgili bir başka yaklaşımda ise hem bilişsel hem davranışsal çabalar gerektirdiği vurgulanmıştır. Bu yaklaşıma göre kişi karar verme sürecini başarıyla tamamlamak için kendi imkânlarını da çevre imkânlarını da verimli şekilde kullanmalıdır. Kendi beklentilerini çevresindeki beklentilerle uyumlu bir şekilde karşılamanın yollarını bulmalıdır (Vural, 2013).

Karar vermede önemli olan bir başka husus ise zaman baskısıdır. Giderilmesi gereken ihtiyaç veya çözülmesi gereken bir problem durumunda verilmesi gereken karar ertelenmeden uygun bir zaman dilimi içinde tamamlanmalıdır (Yıldız, 2023). Karar verme her zaman karmaşık bir süreç olarak görülmemekle birlikte insanların karar verirken kendilerini güçsüz hissettiklerini gösteren çalışmalar mevcuttur. Hayatta sosyal hedeflerine ulaşmış, üretken ve başarılı insanların, karar verme süreçlerini başarılı yürüten kişiler olduklarını gösteren araştırma sonuçları vardır (Siebert ve ark., 2021). Alver (2003), iyi

olarak nitelendirebileceğimiz bir kararda bulunması gereken özellikleri şu şekilde sıralamıştır:

- Kararın problem durumunu oluşturan olumsuzlukları ortadan kaldırıcı etkisi olmalıdır.
- Karar acele edilmeden ve geç kalınmadan doğru zamanda verilmelidir.
- Karar mümkün olan en az çabayla mümkün olan en çok kazancı getirmelidir.
- Karar uygulanabilir olmalı ve hedeflenen sonuca ulaştırmalıdır.

1.2.2. Karar Verme Kuramları

Karar verme konusu farklı disiplin alanlarında incelenmiş karmaşık bir konudur. Karar verme ile ilgili bütüncül bir bakış açısı sunan kuramlar geliştirilmiştir. Bu kuramların temelinde yatan yaklaşımları genel olarak üç grupta ele alabiliriz. Bu yaklaşımlardan birisi karar vermenin bilişsel süreçlerini bilimsel metotlara uygun olarak, akılcı bir şekilde ele alan yaklaşımdır. Bir diğeri ise insanların doğaları gereği tam olarak rasyonel davranamayacakları tezinden hareketle karar vermeyi sezgisel olarak ele alan yaklaşımdır. Üçüncü yaklaşımda ise rasyonel ve sezgisel karar verme kuramlarının olumlu yönlerini bir araya getirerek ele alan çok kriterli karar verme yaklaşımını görürüz (Doğan, 2014). Karar verme kuramlarına baktığımızda iki kuramın öne çıktığını görürüz. Bunlardan birincisi klasik rasyonel karar verme kuramı ve diğeri de sınırlı rasyonel karar verme kuramıdır. Klasik rasyonel karar verme kuramında kişinin bir sorunu çözmek istediğinde olası tüm seçenekleri değerlendirip mantıksal açıdan en uygun olanı belirleyerek karar verdiği kabul edilir. Sınırlı rasyonel karar verme kuramına göre ise insanlar çevresel ve içsel birtakım sebeplerden ötürü tam anlamıyla rasyonel davranamazlar. Karar vermeleri gereken durumlarda olası seçenekleri belirlemekle birlikte kendilerine en iyi doyum sağlayan seçeneği seçmektedirler.

İlgili literatürde karar verme eylemini ve sürecini açıklamak için farklı teoriler geliştirilmiştir. Bunlar genel olarak üç ana kategoride incelenebilir. Sezgisel Karar Verme Teorileri, karar vericilerin kararlarını herhangi bir kanıt ya da kriterle dayanmadan, sezgi, deneyim ve duygulara dayanarak hızlı bir şekilde verdiklerini savunur. Rasyonel Karar Verme Teorileri ise bilimsel ve analitik yöntemlere odaklanarak, en uygun karar vermeyi gerektiren hesaplamaları, varsayımları, verileri ve objektifliğe dayalı yargıları belirler. Son yıllarda daha fazla dikkate alınan Çok Kriterli Karar Verme Teorileri, önceki iki teorinin en

iyi yönlerini birleştirerek mevcut birden fazla seçenek arasından bir seçim (değerlendirme, önceliklendirme, tercih vb.) yapılması gereken durumlarda oldukça etkilidir.

1.2.2.1. Klasik Rasyonel Karar Verme Yaklaşımı

Geleneksel ekonomi anlayışıyla özdeşleşen rasyonel karar verme kuramı karar vericileri akılcı davranan, elde edeceği faydayı maksimize etmeye çalışan rasyonel varlıklar olarak kabul eder. Bu yaklaşımda insanın duygusal ve zihinsel zayıflıkları göz ardı edilmiş ve insan her zaman akılcı kararlar veren bir varlık olarak ele alınmıştır. Kişi karar vermeden önce problemi detaylı bir şekilde tanımlar, olası çözüm yollarını eksiksiz bir analize tabi tutarak listeler, her bir çözüm yolunun olası sonuçlarını, maliyetini ve verimliliğini hesaplayarak analitik bir şekilde en doğru seçeneği seçer ve kararını uygular. Bu yaklaşıma göre karar vericinin tüm seçenekleri belirleyebildiği, seçenekleri doğru bir şekilde önem sırasına koyabildiği ve sonrasında en uygun seçeneği seçtiği kabul edilir (Kurul Tural, 1988).

1.2.2.2. Sınırlı Rasyonellik Yaklaşımı

Karar vermenin nasıl gerçekleştiğini açıklamaya çalışan betimleyici kuramların öncülerinden birisi Herbert Simon'dur. Daha önce yaygın kabul gören ekonomik rasyonalite modeline göre insanların akılcı seçimler yaptığı öngörülüyordu. Simon (1976) ekonomik rasyonel karar verme fikrine ekleme yaparak insanların özellikle belirsizlik ortamlarında sınırlı bilgiye sahip olduklarını ve bu yüzden tam anlamıyla rasyonel kararlar veremeyeceklerini öne sürmüştür. Ona göre insanlar ancak tüm bilgileri topladıklarında rasyonel kararlar verirler. Bu yaklaşımı benimseyen araştırmacılar Simon'un görüşlerinden etkilenerek yeni bakış açıları kazanmıştır.

Kahneman ve Twersky (1982) yaptıkları çalışmalarda insanların tam bilgiye sahip olduklarında bile her zaman rasyonel kararlar vermediklerini ortaya koymuşlardır. Bunun nedenlerini ise insan zihninin limitleri, insanların dar dikkat yapıları ve insanların en akılcı olan kararlar yerine en çok tatmin sağlayan kararları tercih etmeleri gibi etmenlerle açıklamışlardır.

Kahneman (2011) karar vermeyle ilgili olarak insan zihnini hızlı ve yavaş çalışan iki ayrı sistemle açıklamıştır. Birinci sistem ani ve hızlı kararlar vermemiz gerektiğinde devreye giren ve kişisel deneyimlerimiz ile sezgilerimize dayanan sistemdir. İkinci sistem ise

üzerinde düşünülmesi gereken önemli bir problem durumunda ve düşünmek için yeterli zamanımız olduğunda devreye giren sistemdir. Birinci sistem gün içinde çoğunlukla kullandığımız ve insan zihnini fazla yormadan çalışan sistemdir. İkinci sistem ise özel bir dikkat ve odaklanma gerektiren yorucu bilişsel faaliyetler içerdiği için daha az tercih edilen sistemdir. Stanovich ve West de (2000) karar vermeyi sezgisel ve analitik olarak ele almışlar ve insanlarda sezgisel yaklaşımın daha baskın olduğunu belirtmişlerdir.

1.2.3. Karar Verme Süreci

Karar verme işlemi bilişsel bir süreç gerektirmektedir. Karar verme sürecini inceleyen çalışmalarda birbirinden farklı aşamalar ortaya konulmuş olsa da çoğunlukla problemin tanımlanması, alternatiflerin belirlenmesi, alternatif seçeneklerin değerlendirilmesi, kararın verilmesi, sonuçların değerlendirilmesi gibi aşamaların ele alındığı görülmektedir (Demirtaş Nemli, 2018).

Karar verme, bireylerin hedefleriyle uyumlu alternatifler arasından en uygun seçeneği belirlemek için geçirdikleri bilişsel süreci ifade etmektedir (Kardaş, 2013). Bu durum, karar vermenin yalnızca bir seçim değil, ilgili seçeneklerin keşfedilmesi, üretilmesi ve doğru zamanda kullanılmak üzere seçilmesini içeren bir süreç olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, karar vericilerin karar verme sürecinin özelliklerini ve nasıl geliştiğini anlamaları çok önemlidir. Bireylerin iyi ve güvenilir kararlar verebilmeleri için kararlardan ziyade karar verme sürecine odaklanmaları gerektiği vurgulanmaktadır (Dawson, 1995).

Sorunun tanımlanması aşamasında problem durumunun eksiksiz bir şekilde anlaşılması, sorun oluşturan durumun zamanında fark edilmesi ve tüm özelliklerinin yeterince anlaşılması önemlidir. Alternatif çözümlerin geliştirilmesi aşamasında sorunun çözümü için izlenebilecek yolların bir listesi yapılır. İzlenebilecek tek bir yol söz konusuysa ortada bir seçim durumu olmayacağı için karar vermeden bahsedilemez. Verilecek karar ne kadar önemliyse alternatifler geliştirilirken o derece dikkatli olmak gerekir (Lunenburg, 2010). Alternatiflerin değerlendirilmesi aşamasında daha önce listelenmiş olan çözüm yolları amaca uygunluk, maliyet, uygulanabilirlik, kişinin değer yargıları ve inançlarıyla uyum gibi faktörler açısından değerlendirilir. En uygun alternatifin seçilmesi aşamasında değerlendirme aşamasında ön plana çıkan bir veya birkaç alternatiften en uygunu seçilir ve kararın uygulama aşamasına geçilir. Bu aşamada verilen karar geciktirilmeksizin eyleme geçirilir. Karar verme sürecinin tamamlanması için son aşama verilen kararın yol açtığı

sonuçların değerlendirilmesidir. Bu aşamada başlangıçtaki amaçlarla sonuçta gerçekleşen durum karşılaştırılır. Kararla ilgili geribildirimler doğrultusunda değerlendirmeler yapılarak verilen kararın etkililiği ortaya konulmuş olur.

Karar verme sürecinin özellikleri aşağıdaki gibi ifade edilebilir (Acıbozlar, 2006):

Karar verme süreci:

- Rasyoneldir.
- Maliyet gerektirir.
- Planlanabilir ve yürütülebilir.
- Risk içerir.
- Geçmiş ve gelecek arasında bağlantı kurar.
- Problem çözmeyi içerir.
- evre tarafından etkilenir.

Bireyler karar verme sürecinde hem içsel hem de dışsal beklentileri karşılamak üzere hareket ederler.

Bu nedenle, kişisel ve çevresel kaynakların etkin kullanımı gereklidir (Marco, ve ark., 2003). Ayrıca, karar verme sürecinin aşamaları hakkında genel bir anlayışa sahip olmak çok önemlidir (imşir, 2019).

Karar verme sürecine ilişkin araştırmalar incelendiğinde farklı sınıflandırmalardan bahsedildiği görülebilir. Ancak karar verme sürecine ilişkin yapılan çeşitli sınıflandırmalara rağmen bu sürecin genel olarak ortak aşamalardan oluştuğu ortaya konulabilir. Karar verme süreci en genel haliyle aşağıdaki ortak aşamaları içermektedir (Kuzgun, 2006):

Karar verme süreci nasıl karar verileceğini gösteren harekete geçme adımlarından oluşur (Nutt, 2008).

Karar verme süreci, bir bireyin veya grubun bir konuda bir seçenek arasında seçim yapma sürecidir. Bu süreç, genellikle aşağıdaki aşamalardan oluşur (Nutt, 2008):

• **Problem Belirleme:** Karar verme süreci genellikle bir problemle başlar. Bu problem, bir hedefe ulaşma, bir ihtiyaı karşılama veya bir durumu iyileştirme gibi bir şey olabilir.

• **Bilgi Toplama:** Problemle ilgili bilgi toplama aşaması, mevcut durumu anlamak ve çözüm seçeneklerini değerlendirmek için gereklidir. Bu bilgiler, deneyim, araştırma, danışma ve diğer kaynaklardan elde edilebilir.

- **Alternatif Seçeneklerin Oluşturulması:** Bilgi toplandıktan sonra, çeşitli alternatif çözüm seçenekleri oluşturulur. Bu seçenekler, problemi çözmek veya hedefe ulaşmak için farklı yaklaşımları temsil edebilir.

- **Seçeneklerin Değerlendirilmesi:** Her bir alternatif çözüm seçeneği, belirlenmiş kriterlere göre değerlendirilir. Bu kriterler, maliyet, zaman, etkililik, güvenilirlik gibi faktörleri içerebilir. Bu aşamada, her seçeneğin avantajları ve dezavantajları dikkate alınır.

- **Karar Verme:** Değerlendirme aşamasının ardından, bir veya birkaç en iyi seçeneği seçme aşamasına gelinir. Bu seçim, bireyin veya grup üyelerinin önceliklerine, değerlerine ve hedeflerine dayanır.

- **Kararın Uygulanması:** Seçilen kararın uygulanması, eyleme geçilmesi aşamasını içerir. Bu aşamada, belirlenen plana sadık kalmak ve kararı hayata geçirmek önemlidir.

- **Sonuçların Değerlendirilmesi:** Kararın uygulanmasının ardından, elde edilen sonuçlar değerlendirilir. Bu değerlendirme, gelecekteki karar verme süreçleri için öğrenme sağlar.

Karar verme süreci, karmaşık olabilir ve her bir aşama, farklı zorluklar ve düşünce süreçleri gerektirebilir. Ayrıca, bu süreç bireyler arasında farklılık gösterebilir ve grup karar verme durumlarında daha karmaşık hale gelebilir.

1.2.3. Karar Verme Bileşenleri

Her karar verme eyleminin kendine özgü kavramları ve nitelikleri olmakla birlikte, karar vermenin temel bileşenleri genel olarak aşağıdaki gibi ifade edilmektedir (Güngör ve Özcan, 2022):

Karar Verici: Alternatifler arasından seçim yapan ve sonuçların sorumluluğunu üstlenen kişi ya da kişilerdir.

Amaç: Karar verme problemini şekillendiren kritik bileşenlerden biridir. Bireyler belirli bir amaç doğrultusunda karar verirler.

Kriterler: Kriterlerin belirlenmesi, karar vericilerin alternatifleri doğru bir şekilde değerlendirmesini sağlar.

Alternatifler: Bir karar verme probleminin ortaya çıkması için en az iki alternatif gereklidir. Alternatifler karar vericinin yaklaşımını, tutumunu ve amaçlarını temsil eder.

Karar Matrisi: Kriterlerin ve alternatiflerin kombinasyonunu temsil eden matrisler.

Çevresel Faktörler: Gelecekte ortaya çıkması beklenen ancak sonuçları belirsiz olan kontrol edilemeyen durumlar.

Olasılıklar: Karar verme geleceğe yönelik olduğu için belirsizlik içerir. Bu nedenle, geçmişten gelen veriler kullanılarak geleceğe ilişkin tahminler yapılabilir. Bunlar karar verme sürecine olasılıklar olarak yansır.

Sonuçlar: Belirli bir alternatifin seçilmesi ve kriterlerin ortaya çıkmasıyla ilgili değerlerdir.

Karar: Karar verme sürecinin çıktısıdır: Karar verme sürecinin çıktısı.

1.2.3. Karar Verme Türleri

Literatürde karar verme eyleminin kararın kapsamı, zaman, karar verici gibi çeşitli açılardan sınıflandırmaya tabi tutulduğu görülmektedir (Koçel, 2020).

Kararın kapsamına göre yapılan sınıflandırma:

Stratejik Kararlar: Kurumların yöneticisi pozisyonunda bulunan kişiler tarafından kurumun SWOT analizleri yapılarak verilen ve kurumun tamamını kapsayan uzun vadeli kararlardır (Yatmaz, 2019).

Yönetimsel Kararlar: Örgütlerin stratejik kararlarına uygun şekilde yöneticiler tarafından verilen ve örgütün iç işleyişini düzenleyen kararlardır.

Kurumsal Kararlar: İşletmelerle ilgili kurulum veya yatırım kararı gibi örgütün tümünü ilgilendiren kapsamlı kararlardır (Güngör, 2022). Zamana göre yapılan sınıflandırma:

Programlı Kararlar: Belirli örüntülerde devam eden rutin işler için verilen kararlardır. Karar vericinin çok müdahale etmesi gerekmemektedir

Programsız Kararlar: Rutin işlerin dışında kalan, belirsizliği ve niteliği yüksek kararlardır. Bu kararları alırken rasyonel karar verme aşamaları dikkatlice uygulanmalı ve sonrasında verilen karar uygulamaya konulmalıdır (Morgül, 2014). Karar vericilere göre yapılan sınıflandırma:

Bireysel Kararlar: Tek bir kişiyi ilgilendiren durumlarda bireyin problem durumunu fark etmesi üzerine karar vermesidir.

Grup Kararları: Genellikle kurumlarda ve örgütlerde birden fazla kişinin etkileşime girerek ortak bir seçenek üzerinde uzlaşmasıyla verilen kararlardır (Genç, 1994).

1.2.4. Karar Vermeyi Etkileyen Faktörler

Karar verme sürecini etkileyebilecek pek çok etmen vardır. Bunlardan birisi kişinin duygularıdır. Duyguların etkisinde kalarak verilen kararlar rasyonellikten uzak ve tepkisel bir şekilde verildiği için hatalara yol açabilmektedir (Harari, 2018). Karar verme üzerinde duyguların etkisini kullanabilmek için büyük şirketler ve hatta siyasi partiler kitle iletişim araçlarından yararlanarak insanların duygularını etkilemeye çalışmakta, böylelikle kişilerin kararlarını kendi hedefleri doğrultusunda yönlendirmeye çalışmaktadırlar (Gılıç ve ark., 2019).

Bireyin karar verme sürecini etkileyen etmenleri bireysel açıdan düşünürsek yaş, cinsiyet, meslek, öğrenim durumu, deneyimler sayılabilir. Çevresel açıdan ise toplumun kültürü, yakın sosyal çevredeki kişiler ve kararın verileceği ortam sayılabilir (March, 1994). Kişilerin bilgi birikimleri verdikleri kararın kalitesini ve başarısını önemli ölçüde etkilemektedir (Çolakkadıoğlu ve ark. 2011).

Karar vermede etkili olan faktörleri Şişman (2013) şu şekilde ele almıştır: Karar verecek kişinin psikolojik durumu, kişisel deneyimleri, kişilik yapısı, hedefin niteliği, dış çevrenin etkisi. Köse (2017) karar vermeyi etkileyen çok sayıda faktör olduğunu belirtmiş ve bu faktörleri dört boyutta ele almıştır. Bunlar; problemin özellikleri, karar vericinin kişilik özellikleri, çevre ve bilişsel işleme sürecidir. Karar verme sürecinde etkili olan çok fazla faktörden söz edilebilir. Bir problem durumunun tespiti halinde problemi ve amaçları tanımlarken, alternatif çözümleri üretip içinden seçim yaparken bireyin bilgi birikimi, değer yargıları, çevresindeki kişiler, hedef ve amaçların nitelikleri gibi faktörler karar verme sürecini etkilemektedir. Literatürde karar verme sürecini etkileyen faktörler genel olarak bireysel ve çevresel faktörler olarak iki başlık altında ele alınmaktadır (Yılmaz, 2022).

Kararlarımız bireysel ya da çevresel nedenler açısından değişkenlik gösterebilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, karar verme her ne kadar rasyonel bir seçim süreci olarak tanımlansa da, rasyonel değerlendirmelerin ötesinde bazı faktörlerin karar verme sürecini etkilediği görülmektedir (Sağır, 2006). Bu nedenle, iyi kararlar vermek için bu faktörleri bilmek önemlidir.

1.2.4.1. Karar Vermeyi Etkileyen Bireysel Faktörler

Kararlarımız üzerinde çeşitli değişkenlerin etkisi olmakla birlikte, karar vericinin özellikleri de bu süreçte çok önemlidir. Karar vericinin psikolojik özellikleri, kişilik özellikleri, değerleri, algıları, risk alma eğilimleri, yaşı, cinsiyeti ve karar verme tarzı (Demirbaş-Nemli, 2018) kararları doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyebilmektedir. Ayrıca bireylerin duygusal durumu, utangaçlık veya heyecan, deneyimsizlik hissi, özgüven eksikliği ve olumsuz düşüncelere bel bağlaması da kararların yönünü değiştirebilmektedir (Kuzgun, 2006). Ayrıca, bireylerin sahip oldukları bazı becerilerin de kararlar üzerindeki etkisinden bahsedilebilir. Örneğin, öz düzenleme becerilerine sahip olmanın karar verme stillerini ve süreçlerini olumlu yönde etkilediği belirtilmektedir (Mazlumoğlu, 2019). Benzer şekilde, bir çalışmada problem çözme becerilerinin daha iyi kararlar alınmasına katkıda bulunduğu vurgulanmaktadır (Develioğlu, 2006).

Kişilik: Karar vericinin kişilik yapısı karar sürecini etkileyen en önemli faktörlerdendir. Kararla ilgili diğer süreçler birbirine benzer olsa bile verilen kararlar karar vericinin kişiliğine göre farklılaşmaktadır. Bireylerin aynı koşullarda farklı seçimlerde bulunmaları bir bütün olarak kişiliklerinin etkisiyle açıklanmaktadır (Demirci, 2015). Karar verme bir problemin tanımlanmasıyla başlayan ve karmaşık bilişsel süreçler gerektiren bir süreç olduğu için kişilerin birbirinden farklı bilişsel kapasiteleri de verdikleri kararları etkilemektedir (Coşkun, 2020).

Değer Yargıları: Karar vericinin değer yargıları kararla ilgili alternatifler arasından seçim yapılacağına önem kazanmaktadır. Rasyonel açıdan ön planda olmayan bir seçenek kişinin değer yargıları açısından doğru olarak kabul görüyorsa karar verirken bu seçenek tercih edilebilmektedir (Koçoğlu, 2010).

Risk Karşısında Geliştirilen Tutum: Bazı kişiler kazanç ihtimali yüksek olduğunda yüksek riskten kaçınmazken bazı kişiler ise riske girmekten kaçınmayı tercih ederler. Karar seçenekleri değerlendirilirken riskten kaçınmayı tercih eden bireylerin seçimleri bu doğrultuda rasyonel bir sürece yakın olacaktır. Riski göze almaya yatkın kişilerin seçimleri ise rasyonel açıdan ön planda olmayan ancak kazanç ihtimali yüksek olan seçeneklere yönelecektir (Koçoğlu, 2010).

Yaş: Kişilerin yaşı arttıkça bilgi birikimlerinin artması beklenir. Dolayısıyla bireylerin yaşı ilerledikçe daha rasyonel ve isabetli kararlar vermeleri beklenmektedir (Ergönül, 2018).

1.2.4.2. Karar Vermeyi Etkileyen Çevresel Faktörler

Çevresel Faktörler: Kişisel faktörlerin yanı sıra, karar verme sürecinde çevresel faktörlerin neler olduğunu bilmek de önemlidir. Buna göre, içinde yaşanılan toplumun özellikleri, sosyoekonomik olanaklar ve teknolojik gelişmeler kararlar üzerindeki etkiler olarak değerlendirilmektedir (Atsan, 2017). Ayrıca, bireylerin aile üyelerine ve yakın çevrelerine karşı sorumluluk hissetmelerinin de kararları etkilediği vurgulanmaktadır (Kardaş, 2013). Araştırmacılara göre zaman, kararlarımızı etkileyen bir diğer çevresel faktördür. Alternatifleri yeterince değerlendirecek zamanın olmaması verimsiz karar vermeye yol açabilir (Can, 2009).

- İnsanın etkileşim içerisinde bulunduğu tüm çevre kişinin duygularını etkilediği için verilen kararları da etkilemektedir (Ergönül, 2018).

Sosyal ve Kültürel Faktörler: Karar vericinin içinde bulunduğu çevrede genel kabul gören değer yargıları ve davranış şekilleri dolaylı olarak bireyin vereceği kararları da etkilemektedir. Karar verici kararının sonuçlarını hesaplarken çevrenin sosyal ve kültürel yapısını göz önünde bulundurmamak durumundadır (Kütahnecioğlu, 2009).

Zaman: Karar vermenin acil olduğu durumlarda rasyonel süreçleri işletmek için yeterli zaman olmadığı için verilen kararlar tecrübeye dayalı sezgisel kararlar olabilmektedir. Yeterli zaman olduğunda ise akıl yürütme ve problem çözme süreçleri işletilerek rasyonel kararlar verilebilmektedir (Koçoğlu, 2010).

1.2.5. Kararın Özellikleri

Bireylerin hem kişisel hem de toplumsal olarak doğru, etkili ve güvenilir kararlar almaları esastır. Bu nedenle karar verme sürecinde en iyi seçenek seçilmelidir. Problem, mevcut koşullar, çevresel özellikler ve sonuçtan duyulan memnuniyete göre bir kararın “iyi” olarak nitelendirilebileceği ifade edilebilir. Literatür incelendiğinde, bir kararın “iyi” olarak nitelendirilebilmesi için belirli özelliklere sahip olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda iyi bir kararın özellikleri aşağıdaki gibi ifade edilebilir (İmrek, 2003):

Etkililik: Bir kararın iyi sayılabilmesi için sorunu çözmeye ve ortadan kaldırmaya yönelik olması gerekir.

Kalite: Uygulanabilir kararlar soruna çözüm sağlar.

Verimlilik: Kararlarımızın bir maliyeti vardır, ancak iyi bir karar beklenen maliyeti aşmaz.

Yaygın Kabul Görme: İyi bir karar grup üyeleri tarafından daha fazla kabul görür.

Zamanındalık: Zamanından önce karar vermek fırsatların kaçırılmasına neden olabilirken, uygun zamandan sonra verilen kararlar geçerliliğini yitirebilir.

Bireyin Yargıları Tarafından İyi Olarak Değerlendirilir ve Kabul Edilir: İyi bir karar, karar verici tarafından kabul görmelidir. Bu, kararın uygulanabilirliği açısından önemlidir.

Sonuç olarak, iyi kararlar istenen sonuçlara götüren kararlar olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla bireylerin daha nitelikli kararlara sahip olabilmeleri için farklı faktörleri göz önünde bulundurmaları ve buna göre karar vermeleri gerekir. İyi bir kararın nasıl olması gerektiğini bilmek, karar verme sürecinin yönetilmesine ve sonuçların daha rasyonel bir şekilde değerlendirilmesine fayda sağlayabilir.

1.2.6. Karar Verme Stilleri

Günlük hayatta birçok durum karar vermeyi gerektirir. Okul seçimi, kariyer tercihleri ya da nasıl bir yaşam sürmek istedikleri gibi konularda her birey kendisi için en doğru kararı verme eğilimindedir. Yaşam boyunca karşılaşılan seçenekler ve çözümlenmesi gereken belirsizlikler benzer olsa da bireylerin kararları farklılık gösterebiliyor. Bu çeşitliliğin en önemli nedenlerinden biri, kişisel özelliklerle ilişkili karar verme tarzlarıyla ilgilidir. Karar verme stilleri, bireylerin karar vermeleri gereken durumlarda gösterdikleri tepkileri ya da eylemleri ifade etmektedir (Phillips ve ark. 1984).

Zaman içerisinde bireyler kişilik özellikleri, düşünce yapısı, çevresel etmenler ve kişisel deneyimlerin etkisiyle karar vermeyle ilgili birtakım alışkanlıklar geliştirirler. Bu alışkanlıklar sayesinde hayatının farklı dönemlerinde benzer problemlerle karşılaşan bireyler benzer çözüm yollarını izleyerek karar verebilmektedir. Bireyin karar verme konusunda geliştirdiği bu algoritmalar karar verme stillerini oluşturur (Avşaroğlu ve Üre, 2007; Çolakkadıoğlu ve Güçray, 2012).

Bireylerin karşılaştıkları bir problem durumunda karar verirken nasıl düşünsel yollar izlediklerini, bireysel seçimlerini nasıl yaptıklarını, doğru karar vermeleri için kendilerine

yardımcı olan alışkanlıklarını veya sağlıklı kararlar vermelerini engelleyen alışkanlıklarını anlayabilmemiz açısından karar verme stilleri önemlidir (Coscarelli ve ark. 1995).

Literatürde karar verme üzerine yapılan araştırmalarda bireylerin karar verme sürecinde birbirlerinden farklı stilleri tercih ettikleri ortaya konulmuştur (Alver, 2004). Akıl yürütme, mantıksal ve analitik düşünme, seçeneklerle ilgili analizler yaparak eleme gibi rasyonel tarzda karar verme stilini tercih edenler olduğu gibi kendi kişisel deneyimlerine, anlık duygularına ve sezgilerine güvenerek karar verme sürecini yürütenler de vardır (Çoban ve Hamamcı, 2006).

Karar vermeyi bir kavram olarak ele aldığımızda literatürde yaygın olarak kabul görmüş, üzerinde fikir birliğine varılmış genel geçer bir tanım yapılamamıştır. Aynı şekilde karar verme stilleri ile ilgili olarak da genel geçer bir tanım ortaya konulamamıştır (Tatum ve ark. 2003). Araştırmacıların konuya olan yaklaşımına ve bakış açısına göre farklı tanımlar ve sınıflandırmalar yapılmıştır (Tekin, 2009).

Bu noktada beş farklı karar verme stilinden bahsedilmektedir (Scott ve Bruce, 1995).

Rasyonel Karar Verme Stili: Bu stile sahip bireyler karar vermek istedikleri konu ile ilgili araştırma ve incelemeler yaparlar. Bunu yaparak kendileri için en uygun olanı dikkatlice belirlerler.

Sezgisel Karar Verme: Sezgisel karar vericiler duygularına dayanarak karar verirler. Sezgilerine bağlı olarak hızlı bir şekilde karar verebilirler.

Bağımlı Karar Verme: Bağımlı karar veren bireyler başkalarının referansına ve rehberliğine dayanarak karar verirler. Bu bireyler genellikle kararlarının sorumluluğunu başkalarına devrederler.

Kaçınan Karar Verme: Bu stile sahip bireyler genellikle karar vermekten ve kararlarının sorumluluğunu almaktan kaçınma eğilimindedir.

Spontane Karar Verme: Spontane karar vericiler içinde bulundukları koşullara göre hareket ederler ve bu nedenle kararları kendiliğinden ortaya çıkar.

Karar stillerinin kararlarımız üzerindeki etkisi düşünüldüğünde, karar verilmesi gereken bir durumda bireylerin nasıl davrandığının çok önemli olduğu söylenebilir. Karar verilecek durumun olumlu ve olumsuz yönlerini göz önünde bulundurmanın, konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmanın ve olası sonuçları daha gerçekçi değerlendirmenin bireylerin daha iyi karar vermelerine yardımcı olacağı muhakkaktır. Diğer bir deyişle, karar vericiler daha çözüm odaklı hareket edebilir ve rasyonel davranışları bir araya getirerek karar verme sürecini istedikleri gibi sonuçlandırabilirler.

Yaşam boyunca karar gerektiren durumların benzerliğine rağmen bireylerin farklı sonuçlarla karşılaşmasının temel nedenleri arasında karar stilleri yer alsa da, kendi beklentilerini başkalarının isteklerinin önüne geçiremeyen, duygularını ve anlık tepkilerini kontrol edemeyen bireylerin kararlarında olumsuz sonuçlar yaşayabileceği düşünülebilir. Ancak unutmamak gerekir ki sonuç istenmese de bir karara varmak gereklidir. Bu sayede bireyler planlar yapabilir ya da bazı düzenlemeler gerçekleştirebilir. Bu durumun, karar sürecinin gözden geçirilmesine olanak sağlayarak, kararların sonuçlarının iyileştirilmesine katkıda bulunduğu inanılmaktadır. Öte yandan, bireyin karar vermeyi erteleme, kararsızlık göstermesi ya da kararlarının sorumluluğunu almaması hem bireysel hem de toplumsal sorunlara neden olabilir.

1.2.6.1. Mann Harmoni ve Power'ın Geliştirdiği Karar Verme Stili

Mann, Harmoni ve Power tarafından tanımlanan karar verme yaklaşımına göre dört karar verme stili bulunmaktadır. Bunlar;

- **İhtiyatlı-Seçici Karar Verme Stili:** Bireyin karar vermesi gereken durumlarda tüm alternatifleri dikkatlice değerlendirip, seçenekler arasından akılcı bir şekilde seçimini yaparak karar verdiği yaklaşımdır.

- **Panik Karar Verme Stili:** Bireyin zaman baskısı altındayken stresli bir durumdan veya bir çatışmadan kurtulmak için üzerinde yeterince düşünmeden hızlıca karar verdiği yaklaşımdır.

- **Sorumluluktan Kaçma Karar Verme Stili:** Bireyin karar vermesi gereken durumlarda karar vermektan kaçınarak sorunun çözümünü ertelemeye çalıştığı veya karar sorumluluğunu başkalarına bırakmayı tercih ettiği yaklaşımdır.

- **Umursamazlık Karar Verme Stili:** Bireyin karar vermesi gereken durumları yok saydığı yaklaşımdır (Çolakkadıoğlu ve Güçray, 2012).

1.2.6.2. Johnson Karar Verme Stili

Johnson'un (1978) geliştirmiş olduğu yaklaşımda karar verme stilleri iki boyutta incelenmiştir. Bilgiyi toplama boyutu sistematik stil ve anlık karar verme stili olmak üzere iki stilden oluşmaktadır. Bilginin analiz edilmesi boyutu da dışsal ve içsel karar verme stilleri olmak üzere iki stilden oluşmaktadır (Coscarell ve ark. 1995).

- **Anlık Karar Verme Stili:** Anlık karar verme stilinde bireyler ayrıntılara girmek yerine olaylara bütünsel bir şekilde yaklaşırlar ve anlık kararlar verirler.

- **Sistematik Karar Verme Stili:** Sistematik karar verme stilinde bireyler dikkatli ve rasyonel bir şekilde bilgileri toplayarak kararlarını verirler.

- **Dışsal Karar Verme Stili:** Karar vermeyle ilgili düşünme ve değerlendirmelerin insanlarla sesli bir şekilde konuşarak yapıldığı stildir.

- **İçsel Karar Verme Stili:** Karar verme sürecinin sessiz bir şekilde yürütüldüğü ve sadece nihai karar açıklanırken konuşulan stildir.

1.2.6.3. Scott Ve Bruce Karar Verme Stili

Scott ve Bruce (1995), karar verme stilleri konusunda yaptıkları ayrıntılı incelemeler sonucunda, Genel Karar Verme Stili'ni geliştirmişlerdir. Genel Karar Verme Stili beş başlıktan oluşmaktadır (Oğuz, 2009).

- **Akılcı (Rasyonel) Karar Verme Stili:** Bu stilde kapsamlı bir bilgi araştırması yapıldıktan sonra seçilebilecek tüm alternatif seçenekler belirlenir ve seçenekler akılcı bir şekilde değerlendirilerek karar verilir.
- **Sezgisel Karar Verme Stili:** Bu stilde rasyonel stilde olduğu gibi detaylı araştırma ve analizler yapılmaz. Çoğunlukla bunun için yeterli zaman ve imkân da yoktur. Bireyler kendi önsezilerine ve kişisel tecrübelerine dayanarak hızlı bir şekilde kararlarını verirler.
- **Bağımlı Karar Verme Stili:** Bağımlı karar verme stilinde önemli kararlar verilmesi gerektiğinde diğer insanların fikirlerine dayanma, sorumluluğu onlara yansıtma söz konusudur.
- **Kaçınmacı Karar Verme Stili:** Kaçınmacı karar verme stilinde birey mümkün olduğunca karar vermekten kaçınır ve sorunları erteleme eğilimi gösterir.
- **Kendiliğinden-Anlık Karar Verme Stili:** Bu stilde kişiler düşünmeden, hızlı bir şekilde içinde bulunulan anda karar verme eğilimindedir.

Scott ve Bruce (1995) karar verme stillerinin birbirinden farklı olduğunu ancak kişilerin karar vereceklerinde bu stillerin birden fazlasını belirli bir kombinasyon oluşturarak kullandıklarını belirtmişlerdir (Thunholm, 2004).

1.2.6.4. Stephen P. Robbin Karar Verme Stili

Stephen P. Robbin'in karar tarzları modeli karar verme stillerini dört başlıkta ele almıştır.

- **Yönlendirici Karar Verme Stili:** Yönlendirici tarza sahip bireyin belirsizliğe karşı toleransı düşüktür. Fazla bilgiyle uğraşmaz ve alternatifleri göz önünde bulundurmazlar. Mevcut bilgiler ışığında bir an önce amaca ulaşmak için hızlı bir şekilde karar verirler.
- **Analitik Karar Verme Stili:** Analitik tarza sahip bireylerin belirsizliğe karşı toleransları yüksektir. Karar verme sürecinde mümkün olan tüm bilgiye ulaşım olası seçenekleri analitik bir şekilde analiz ederek mantıklı kararlar verirler.
- **Kavramsal Karar Verme Stili:** Kavramsal tarza sahip bireyler diğer insanların ve sistemlerin bilgilerine güvenerek sorunlara geniş bir açıdan yaklaşarak insancıl çözümler üretirler.
- **Davranışsal Karar Verme Stili:** Davranışsal tarza sahip bireyler verdikleri kararların sonucunda kişilerin hislerinde meydana gelen değişimlerle ilgilenirler (Sağır, 2006).

1.2.6.5. Kuzgun Karar Verme Stili

Kuzgun (2006) karar verme stillerini dört başlıkta tanımlamıştır.

İçtepesel Karar Verme Stili: Alternatif seçenekleri yeterince düşünmeden, kararların içten geldiği şekilde verildiği karar verme stilidir.

Mantıklı Karar Verme Stili: Seçeneklerin dikkatlice incelendiği, her bir seçeneğin olumlu ve olumsuz yönlerinin değerlendirilerek karar verilen stildir.

Bağımsız-Bağımlı Karar Verme Stili: Karar vermenin kendi başına gerçekleştirilmesi ya da başkalarının düşüncelerine bağımlı olarak gerçekleştirilmesine dayanarak belirlenen stildir.

Kararsız-Kararlı Karar Verme Stili: Hiçbir kararından hoşnut olmayarak verdiği kararları sürekli değiştirmek isteyen ya da verdiği kararlarda değişiklik yapmayan tarzda karar verme stilidir.

1.2.6.6. Dinklage Karar Verme Stili

Dinklage karar verme stilleri sekiz başlıkta ele almaktadır (Avşaroğlu, 2007). Bunlar:

İçtepisel Davrananlar: Ani kararlar verirler ve kararları duygularına dayanır.

Kaderciler: Kararlarını ve sorunlarının çözümünü çevrelerine ya da kadere bırakırlar.

Boyun Eğenler: Başkalarının kararlarına boyun eğler. Kendi kararlarını ortaya koyamazlar.

Erteleyenler: Sorunun çözümünü ve karar vermeyi askıya alırlar, erteleyip bekletirler.

Kendine Eziyet Edenler: Seçeneklerle ilgili bilgi toplama kısmına aşırı yoğunlaştıklarından dolayı verilerin içinden çıkamazlar ve dağınıklık gösterirler.

Plan Yapanlar: Seçenekleri sistematik olarak incelerler ve mantıklı bir şekilde karar verirler.

Sezgisel Davrananlar: Karar verirken içsel güdülerine ve hislerine güvenirlir. Verdikleri kararların doğruluğundan emindirler.

Donup Kalanlar: Karar vermeleri gerektiğinin bilincindedirler ancak bir türlü harekete geçemezler.

1.2.6.7. Arroba Karar Verme Stili

Arroba karar verme davranışının sınıflandırılması altı başlıkta ele alınmıştır (Coscarell ve ark. 1995);

Mantıklı Karar Verme Stili: Kişi nesnel ve mantıklı bir şekilde seçenekleri değerlendirerek kendisine en uygun kararı verir.

Düşünmeden Karar Verme Stili: Kişi hiç düşünmeden hızlı bir şekilde karar verir.

Tereddütlü Karar Verme Stili: Karar verici tereddüt içindedir ve mümkün olduğunca süreci erteler.

Duygusal Karar Verme Stili: Karar verici duygularına dayanarak kararlarını verir. Vereceği kararın hoşuna gidip gitmemesi tek kriterdir.

İtaatkâr Karar Verme Stili: Karar verici birey çevresindeki kişilerin istek ve beklentilerine göre kararlarını verir.

Sezgisel Karar Verme Stili: Birey düşünerek karar vermekle birlikte bu düşüncelerin temelinde kendi iç dünyasındaki yönelimler vardır.

1.2.7. Etkili Karar Verme

Kararlarımızın kalitesi hayatımızı şekillendirmek için çok önemlidir. Aslında, geçmişte verdiğimiz kararlar bugünkü yaşamımızın gidişatını belirler. Bu nedenle, etkili kararlar almak için neler yapılabileceğini bilmek önemlidir. Hammond ve ark., (1999) göre, iyi kararlar alma olasılığını artırmak için karar alma sürecinin etkin bir şekilde yönetilmesi gerekir. Buna göre, yetkin bir karar vericinin yapması gerekenler şunlardır:

Karar Vermede Ertelemeden Kaçının: Bireyler karar vermek için neye ihtiyaç duyduklarını araştırmalı ve zaman baskısından kaçınmak için ertelemeden karar vermelidir.

Önemli Noktalara Odaklanın: Bireylerin karar verme sürecinde kendileri için önemli olan noktaları tespit etmeleri, dikkat etmeleri gereken yönleri belirlemeleri için gereklidir.

Alternatif Planlar Geliştirin: Bireyler karar verme sürecinde esnek olmalıdır. Süreç içerisinde sorun tanımlı değişebileceği için yeni gelişmelere açık olmalıdırlar.

Karmaşıklıktan Kaçının: Karmaşık konularda karar verirken, bireylerin karar vermek için genellemelerden daha spesifik durumlara geçmeleri gerekir.

Takılıp Kalmaktan Kaçının: Bireylerin karar vermekte zorlandıkları durumlarda, sorun hakkında konuşacak birini bulmaları veya belirsizliklerinin nedenlerini belirlemeleri gerekir.

Mükemmeliyetçilikten Kaçının: En iyi sonucu üretecek mükemmel bir alternatif bulmaya çalışmak karar vermeyi geciktirebilir. Bu, karar vermenin zorlaşmasının ana nedenlerinden biridir.

Tavsiye Alın: Bireyler karar verirken ilgili alandaki uzmanlardan veya daha deneyimli bireylerden tavsiye alabilirler. Başkalarının görüşlerini analiz ederek kendileri için en uygun kararı verebilirler.

Karar Verme Stilini Geliştirin: Verimli ve etkili bir karar verme stiline sahip olmak, karar sürecini etkili bir şekilde yönetmek için çok önemlidir. Bu nedenle, bireyler karar verme tarzlarını geliştirmek için sürekli çaba göstermelidir.

Her açıdan en uygun kararı verme arzusu, etkili karar vermenin önemini ortaya koymaktadır. Bu nedenle karar vericilerin sorunu net bir şekilde tanımlamaları ve süreç

boyunca zamanlarını etkin bir şekilde yönetmeleri gerekmektedir. Etkili karar vermek isteyen bireylerin öncelikle özgüven sahibi olmaları ve karar vermede ertelemecilikten kaçınmaları gerektiği de ifade edilebilir.

Etkili kararların insan hayatına katkısı düşünüldüğünde, karar vericilerin hem bireysel hem de toplumsal gelecek açısından önemli bir role sahip olduğu görülebilir. Bu noktadan hareketle, erken yaşlardan itibaren nasıl daha iyi karar verileceğinin bilinmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bireylerin etkili karar vericiler olabilmeleri için kendilerini geliştirmelerinin büyük önem taşıdığı vurgulanabilir.

1.3. Karar Verme Becerileri

Karar verme becerileri, bilinçli ve rasyonel bir karar vermek için ihtiyaç duyduğunuz becerilerin tamamıdır. İyi karar verme becerisine sahip biri tüm gerçekleri değerlendirebilir, mevcut durumunu ve hedef durumunu anlayabilir ve en iyi eylem planını seçebilir (Develioğlu, 2006).

Karar verme sürecinde kişilerin aile fertleri, yakın çevre ve arkadaşlarına karşı sorumluluk hissetmeleri bireylerin kararları konusunda sorumluluk sahibi olmaları üzerine etkilidir. Kararlar kontrolünün ise kendine saygı ve bireyin içsel denetimi ile yakından ilgili olduğu görülmektedir (Avşaroğlu ve Üre, 2007).

Karar verme becerisi bireylerin farklı seçenekler arasından en uygun olanını seçme ve bir eyleme yönelik plan yapma yeteneğini ifade eder. İşte bu beceriyi geliştirmek için bazı öneriler (Bağlıkol, 2010):

Analitik Düşünme Pratiği: Karar verirken durumu dikkatlice analiz ederek olası sonuçları ve etkileri değerlendirilir. Veri toplama ve analiz yapma alışkanlığınızı geliştirin.

Öncelik Belirleme: Önemli ve acil olanlar arasında önceliklerinizi ayarlayın. Eisenhower Matrisi gibi araçlar kullanarak görevleri sınıflandırabilirsiniz.

Hızlı Karar Alma Yeteneğini Geliştirme: Bazı kararlar hızlı bir şekilde alınmalıdır. Bu tür durumlar için hızlı düşünme ve karar verme becerilerinizi geliştirmeye çalışın.

Risk Değerlendirmesi: Kararlarınızın risklerini ve fırsatlarını değerlendirin. Herhangi bir risk veya belirsizlik durumunda nasıl hareket edeceğinizi planlayın.

Kararlarınızı İyileştirin: Aldığınız kararların sonuçlarını izleyin ve değerlendirin. Başarılı kararlarınızın neden başarılı olduğunu ve başarısız olanların neden başarısız olduğunu anlamak için geriye dönük analiz yapın.

Empati Ve İşbirliği: Diğer insanların görüşlerini ve perspektiflerini anlamak için empati yapılır. Kararlarınızı başkalarıyla paylaşın ve işbirliği yaparak daha iyi sonuçlara ulaşmaya çalışılır.

Öz Kontrol: Duygusal kontrolünüzü geliştirin. Kararlarınızı duygusal tepkilere dayalı olarak değil, mantıklı bir şekilde almaya çalışılır.

Plan Yapma Ve Uygulama: Kararlarınızı uygulamak için ayrıntılı bir plan oluşturun. Planlı bir şekilde hareket ederek kararlarınızı daha etkili bir şekilde hayata geçirebilirsiniz. (Güçray, 2001).

Bu beceriler, daha iyi kararlar almanıza yardımcı olabilir ve kişisel ve iş hayatınızda daha başarılı olmanıza katkı sağlayabilir.

1.4. Gençlik Merkezleri

Gençlik merkezleri gençlerin serbest zamanlarını ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda değerlendirmelerini sağlaması açısından önemli kurumlardır. Gençlik merkezlerine faaliyetlerine katılan bireylerin, özyeterlilik ve karar alma becerilerini belirlenmesi çalışmanın önemini belirtmektedir. Gençlerin sosyalleşme, aktifleşme, sorumluluk alabilme, zararlı alışkanlıklardan uzak durma ve zamanını yönetme gibi davranışsal kazanımları elde etme bireylerin gelişimi için önemli kazanımlardır. Bu kazanımlar bireylerin özyeterlilik davranışları üzerinde olumlu etkiye sahiptir. Bireylerin Gençlik merkezlerindeki faaliyetler sonucu elde ettiği öz-yeterlilik bireylerinin karar alma becerilerini de etkilemektedir. Gençlik merkezlerinde faaliyetler sonucu bireylerin psikolojik ve davranışsal kazanımları ilerleyen yıllarda daha sosyal ve daha etkin kararlar almada yardımcı olunacağı düşünülmektedir.

Gençlik merkezleri, gençlerin sosyal etkileşim, eğitim, kültürel ve sportif etkinlikler gibi çeşitli aktivitelerle zamanlarını değerlendirebilecekleri ve kişisel gelişimlerine katkı sağlayabilecekleri yerlerdir (URL-1,2023). Gençlik merkezlerinin işlevleri, coğrafi konumlarına, bütçelerine ve toplum ihtiyaçlarına bağlı olarak farklılık gösterebilir, ancak aşağıda gençlik merkezlerinin genel özellikleri şunlardır (URL-2, Resmi Gazete, 2003: 2516):

Sosyal Etkileşim Ortamı: Gençlik merkezleri, gençlerin bir araya gelip sosyal etkileşimde bulunabileceği bir ortam sunar. Arkadaşlık kurma, iletişim becerilerini geliştirme ve topluluklarına aidiyet duygusu oluşturma fırsatları sunar (Şentuna, 2009).

Eğitim Ve Danışmanlık Hizmetleri: Gençlik merkezleri, gençlere çeşitli konularda eğitim ve danışmanlık hizmetleri sunar. Öğrencilere akademik destek sağlama, kariyer danışmanlığı yapma ve kişisel gelişim konularında rehberlik etme gibi hizmetler sunabilirler (Aycan, 2005).

Kültürel Ve Sanatsal Aktiviteler: Gençlerin kültürel ve sanatsal ilgilerini keşfetmeleri ve geliştirmeleri için genellikle sanat sergileri, müzik konserleri, tiyatro gösterileri ve diğer etkinlikler düzenlerler (Aycan, 2005).

Spor Ve Rekreasyon Etkinlikleri: Gençlik merkezleri, gençlerin fiziksel sağlıklarını desteklemek için spor ve rekreasyon etkinlikleri sunar. Bu aktiviteler arasında spor turnuvaları, fitness sınıfları ve açık hava etkinlikleri bulunabilir (Şentuna, 2009).

Kariyer Geliştirme Ve Eğitim Programları: Gençlik merkezleri, gençlere kariyerleriyle ilgili bilgi sağlama, iş arama becerilerini öğretme ve staj fırsatları sunma konularında yardımcı olabilir (Yazıcı, 2003).

Sosyal Sorumluluk Projeleri Ve Gönüllülük Faaliyetleri: Gençlik merkezleri, gençlerin topluluklarına katkı sağlama fırsatları sunar. Bu, gönüllülük projeleri, çevre temizliği faaliyetleri ve yardım kampanyalarını içerebilir (Yazıcı, 2003).

Teknoloji Ve Yaratıcılık Merkezleri: Bazı gençlik merkezleri, teknoloji eğitimi ve yaratıcılığı desteklemek amacıyla bilgisayar laboratuvarları, medya prodüksiyon stüdyoları ve dijital sanat atölyeleri gibi kaynaklar sunar (Şentuna, 2009).

Dil Ve Kültür Değişimi Programları: Gençlik merkezleri, gençler arasında dil ve kültür değişimini teşvik eden programlar düzenleyebilir, uluslararası işbirliği fırsatları sunabilirler.

Güvenli Ortam: Gençlik merkezleri, gençlerin güvende hissetmelerini sağlamak için gerekli güvenlik önlemlerini alır ve olumlu bir çevre oluşturur (Yazıcı, 2003).

Gençlik merkezleri, gençlerin kendilerini ifade etmeleri, becerilerini geliştirmeleri ve topluma katkı sağlamaları için önemli kaynaklardır. Bu tür merkezler, gençlerin kişisel gelişimlerine katkıda bulunmanın yanı sıra, toplumlarına ve dünyaya daha olumlu bir şekilde katkıda bulunmalarına yardımcı olabilir.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmada yöntem olarak nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada katılımcılardan elde edilen tanımlayıcı özellikler, katılımcıları öz-yeterlilik algıları ile karar verme becerisi arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada; gençlik merkezlerine üye gençlerin yaş, cinsiyet, gelir, kardeş sayısı, anne-baba eğitim düzeyi, ikametgâh yeri, gibi bağımsız değişken parametrelerin, bağımlı değişken olarak aldığımız öz-yeterlilik algıları ve karar verme beceri düzeyleri arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Şekil 2.1. Araştırmanın Modeli

2.2. Evren

Çalışmanın evrenini 2024 Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı Tunceli “Gençlik Merkezleri” üye olan 5839 gencin faaliyet ve programlara katılan bireyler oluşturmuştur.

2.3. Örneklem

Örneklem grubunu ise 18 ve 26 yaş üzerinde kadın ve erkek olmak üzere toplamda 743 kişi gerçekleştirilmiştir. Evrenin temsil etme formülünde 383 kişini yeterli olacağı hesaplamıştır. Örneklem yeterli

$$n = \frac{N \times t^2 \times p \times q}{(N-1)d^2 + t^2 \times p \times q}$$
$$n = \frac{5893 \times (1.96)^2 \times 0.50 \times 0.50}{(5892)(0.05)^2 + (1.96)^2 \times 0.50 \times 0.50} = 383$$

N: Çalışma evrenindeki kişi sayısı

n:Örnekleme alınacak birey sayısı

p:İncelenen olayın görülüş sıklığı (gerçekleşme olasılığı)

q:İncelenen olayın görülmeysi sıklığı (gerçekleşmeme olasılığı)

t:Belirli bir anlamlılık düzeyinde, t tablosuna göre bulunan teorik değeri

d:Olayın görülüş sıklığına göre kabul edilen örnekleme hatasıdır.

2.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler, katılımcıların tanımlayıcı özellikleri belirleyici kişisel bilgi formu, Genel özyeterlilik ölçeği (GÖYÖ) ve Karar Verme Stili Ölçeği (KVSÖ) kullanılarak elde edilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından hazırlanan katılımcıların yaş, cinsiyet, gelir, kardeş sayısı, anne-baba eğitim düzeyi, ikmetgah yeri, gibi bağımsız değişkenleri ilişkin anket formu oluşturulmuştur.

2.4.1. Özyeterlilik Ölçeği

Sherer ve ark. (1982) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması ise Yıldırım ve İlhan (2010) tarafından yapılmıştır. Orijinali 23 maddeden oluşan ölçek Yıldırım ve İlhan tarafından 17 madde olarak düzenlenmiştir. Ölçek beşli likert tipi sorulardan (1.Hiç, 5.Çok iyi) oluşmaktadır. Ölçekte başlama (2, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 17), yılmama (3, 13, 14, 15, 16) ve sürdürme çabası-ısrar (1, 8, 9) olmak üzere 3 alt boyut bulunmaktadır. Ölçekteki (2, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 14, 16 ve 17) maddeler ters puanlanmaktadır. Beşli likert tarzında hazırlanan anket formun aritmetik ortalama puan olarak gösterilmiştir. Ortalama puanın artması özyeterlilik inancının arttığını göstermektedir. Ölçekten alınan yüksek puan, öz yeterlilik inancının yüksekliğini göstermektedir. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmasında Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0.80 olarak belirlenmiştir. Bu araştırmada Cronbach alfa değeri 0.85 olarak belirlenmiştir

2.4.2. Melbourne Karar Verme Ölçeği

Bu araştırma sürecinde, Mann ve arkadaşları tarafından 1998 yılında geliştirilen “Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II” (MDKÖ I-II) kullanılmıştır. Bu ölçek Deniz (2004) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçeğin ilk bölümü karar verme sürecinde özsaygıyı belirlemeye yöneliktir. Altı maddeden oluşmaktadır. En yüksek puan 12'dir. MDKÖ -II 22 maddeden oluşmaktadır. Burada karar verme stilleri ölçülmektedir. Ölçek karar verme stillerini ölçmektedir. Dört alt ölçeği vardır. Bunlar; dikkatli (6 madde), kaçınan (6 madde), erteleyici (5 madde) ve panik (5 madde) karar verme tarzlarıdır. Bu ölçekte MDKÖ I gibi cevaplanmaktadır. Yüksek puanlar ilgili karar verme stiline kullanıldığını göstermektedir.

Alt ölçeklerin güvenirlik katsayıları dikkatlilik için .80, kaçınma için .87, erteleme için .81 ve panik için .74 olarak hesaplanmıştır (Mann vd., 1998). Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan güvenirlik çalışmasında MDKÖ I-II'nin güvenirliği testin tekrarı ve iç tutarlılık yöntemleri ile ayrı ayrı hesaplanmıştır. MDKÖ I-II'nin iç tutarlılık katsayıları Alpha= .65 ile Alpha= .80 arasında değişmektedir.

2.5. Verilerin Toplanması Ve Analizi

Bu araştırmanın öncesinde Gençlik ve Spor Bakanlığı Eğitim, Araştırma ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü'nün 29.03.2024 tarih ve 7322876 sayılı araştırma izni ve Munzur Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulu tarafından 30.11.2023 tarih ve 10 numaralı karar sayı numarası ile araştırmanın yapılmasında etik bilimsel standartlar yönünden herhangi bir sakınca bulunmadığına dair karar verilmiştir.

Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı Tunceli “Gençlik Merkezlerine üye olan gençlerden araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlayan öğrencilerinin genel özyeterliliği ile karar verme stilleri ölçmek için yüzyüze anket yoluyla toplanan veriler, SPSS-25 paket programında analiz edilmiş ve sonuçlar tablolar halinde verilmiştir. Öğrencilerin genel özyeterlilik düzeyi ve alt boyutları ve karar verme stili ilişkin değerler incelendiğinde, Skewness ve Kurtosis değerlerinin +1.5 ile -1.5 arasında yığılım gösterdiği için verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir (Tablo 2.1) (George ve Mallery 2010). Verilenin normal dağılım göstermesi nedeniyle analizlerde parametrik analizler kullanılmıştır. İkili grupların karşılaştırılmasında bağımsız t test, ikiden fazla grupların karşılaştırılmasında ise Anova testi gerçekleştirilmiştir. Genel özyeterlilik ve karar verme stili ölçeği arasındaki

ilişkilerin tespit edilmesi için Pearson Korelasyon testi uygulanmıştır. Ayrıca genel özyeterliliğin ve karar verme sitiline etkisini belirlemek için regresyon analizi ile yapılmıştır

Tablo 2.1. Genel özyeterlilik ve karar verme sitili ölçeği normallik (çarpıklık ve basıklık) analizi değerleri

	<i>n</i>	<i>x</i>	<i>ss</i>	<i>Skewness</i>	<i>Kurtosis</i>
Başlama	743	3,38	0,774	-0,002	-0,086
Yılmama	743	3,33	0,796	0,147	-0,242
Sürdürme Çabası/Israr	743	3,32	0,875	-0,145	-0,105
Genel Özyeterlilik top	743	3,34	0,652	0,261	0,852
Karar vermede öz saygıyı	743	1,49	0,412	-1,028	0,583
Dikkatli Karar Verme Stili	743	1,42	0,403	-,436	-0,109
Kaçıngan Karar Verme Stili	743	,810	0,408	0,167	-0,154
Erteleyici Karar Verme Stili	743	,910	0,429	-0,078	-0,342
Panik Karar Verme Stili	743	,940	0,444	-0,042	-0,279

2.5.1. Güvenirlik Düzeyi

Tablo 2.2. Genel özyeterlilik ve karar verme sitili ölçeği güvenirlik analizi

	Soru Sayısı	Cronbach Alfa
Karar vermede öz saygıyı (MKVI)	6	0,715
Dikkatli Karar Verme Stili	6	0,720
Kaçıngan Karar Verme Stili	6	0,732
Erteleyici Karar Verme Stili	4	0,720
Panik Karar Verme Stili	5	0,765
Melbourne Karar Verme Ölçeği (MKVII)	22	0,756
Başlama	9	0,804
Yılmama	5	0,768
Sürdürme Çabası/Israr	3	0,706
Genel Özyeterlilik top	17	0,835

Bu çalışmada kullanılan genel özyeterlilik ve karar verme sitili ölçeği güvenirlik (Cronbach's Alpha) katsayıları Tablo 2.2.'de gösterilmiştir. Referans aralıklarına göre $\alpha \geq 0,9$ ise iç tutarlılığın yüksek olduğu, $0,7 \leq \alpha < 0,9$ ise tutarlılığının olduğu, $0,6 \leq \alpha < 0,7$ ise

tutarlılığın kabul edilebilir olduğu, $0.5 \leq \alpha < 0.6$ ise tutarlılığın zayıf olduğu ve $\alpha \leq 0.5$ ise iç tutarlılığının olmadığı kabul edilmektedir (Sürücü ve ark., 2021). Genel özyeterlilik ve karar verme sitili ölçeği güvenirlik analizi değerler incelendiğinde değişkenlerin tamamı crombach (α) $>0,70$ tutarlılığın olduğu ve yeterli güvenirlik düzeyine sahip olduğunu göstermektedir.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya katılan gençlik merkezlerine üye olan gençlerin tanımlayıcı özellikleri ile genel özyeterlilik düzeyi ve karar verme davranış stilleri arasında ilişkiyi belirlemeye ilişkin analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 3.1. Katılımcıların tanımlayıcı özellikleri

<i>Bağımsız Değişken</i>	<i>Değişken</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
Cinsiyet	Erkek	470	63,2
	Kadın	273	36,8
Yaş	18-19 yaş	76	10,3
	20-21 yaş	122	16,4
	22-23	435	58,6
	24-25 yaş	65	8,7
	26 ve Üzeri	45	6,1
Kardeş	Yok	72	9,7
	1 kardeş	162	21,8
	2 Kardeş	204	27,5
	3 kardeş	174	23,4
	4 kardeş	101	13,5
	5 ve üzeri	30	4,0
Gelir	Düşük	165	22,2
	Orta	455	61,2
	Yüksek	123	16,6
Yer	Aile Yanı	86	11,5
	Arkadaşlarla Evde	54	7,3
	Yurt	603	81,2
Anne eğitim	İlkokul	396	53,3
	Ortaokul	233	31,3
	Lise	91	12,3
	Üniversite	23	3,0
Baba eğitim	İlkokul	240	32,3
	Ortaokul	122	16,4
	Lise	215	28,9
	Üniversite	166	22,4
Toplam		743	100,0

Araştırmamıza katılan gençlik merkezlerine üye gençlerden 470(%63.2)'sini Erkek, 273(%36.8)'i kadındır. Katılımcıların 77(%10.3)'ü 18-19, 122(%16.4)'u 20-21, 435(%58.6)'si 22-23, 65(%8.7)'si 24-25, 45(%6.1)'i 26 ve üstü yaş grubundadır. Katılımcıların sahip olduğu kardeş sayısına göre, 72(%9.7)'sinin kardeşinin olmadığı, 162(%21.8)'inin bir, 204(%27.5)'inin iki, 174(%23.4)'ünün üç, 101(%13.5)'inin dört, 30(%4.0)'ünün beş ve üzeri kardeşinin olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların

165(%22.2)'sinin düşük, 455(%61.2)'sinin Orta, 123(%16.6)'sinin yüksek gelir düzeyine sahiptir. Katılımcıların ikamet birlikteliğine göre; 86(%11.5)'inin ailesinin yanında, 54(%7.3)'unun arkadaşlarıyla birlikte öğrenci evinde, 603(%81.2)'sinin yurtlarda ikamet etmektedirler. Katılımcıların anne eğitim düzeyine göre; 396(%53.3)'unun ilkokul, 233(%31.3)'unun ortaokul, 92(%12.3)'u, lise, 23(%3.0)'unun üniversite mezunu olduğu, baba eğitim düzeyine göre; 240(%32.3)'unun ilkokul, 122(%16.4)'unun ortaokul, 215(%28.9)'unun lise. 167(%22.4)'unun üniversite mezunu olduğu belirlenmiştir.

3.1. Katılımcıların Genel Özyeterlilik Becerilerine İlişkin Bulgular

Tablo 3.2. Katılımcıların genel özyeterliliğinin düzeyine ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

	<i>n</i>	<i>x</i>	<i>ss</i>	<i>Alınabilecek min max ort puan</i>
Başlama	743	3,55	0,85	1.00- 5.00
Yılmama	743	3,47	1,00	1.00- 5.00
Sürdürme Çabası/Israr	743	3,54	0,96	1.00- 5.00
Genel Özyeterlilik top	743	3,52	0,85	1.00- 5.00

Araştırmamıza katılan gençlik merkezlerine üye gençlerin genel özyeterlilik ortalama puanı ($\bar{x} = 3.55$; $ss=0.85$), başlama özyeterliliği ortalama puanı ($\bar{x} = 3.55$; $ss=0.85$), yılmama özyeterliliği ortalama puanı ($\bar{x} = 3.47$; $ss=1.00$), sürdürme çabası özyeterliliği ortalama puanı ($\bar{x} = 3.54$; $ss=0.85$) ile orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3.3. Katılımcıların genel özyeterliliğinin cinsiyetlerine göre t-testi analizi

<i>Bağımlı Değişken</i>	<i>Cinsiyet</i>	<i>n</i>	<i>x</i>	<i>ss</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Başlama	Erkek	470	3,25	0,727	-11,852	0,000*
	Kadın	273	4,08	0,808		
Yılmama	Erkek	470	3,10	0,868	-12,442	0,000*
	Kadın	273	4,11	0,881		
Sürdürme Çabası/Israr	Erkek	470	3,29	0,723	-8,104	0,000*
	Kadın	273	3,97	1,160		
Genel Öz-yeterlilik	Erkek	470	3,20	0,646	-12,254	0,000*
	Kadın	273	4,06	0,891		

*p<0.05

Tablo 3.3’de Araştırmamıza katılan gençlik merkezlerine üye gençlerin genel özyeterliliğin cinsiyetlerine göre yapılan bağımsız t-testi sonuçları verilmiştir. Buna göre erkeklerin ortalama puanı($\bar{x} = 3.20$; $ss=0.64$), kadınların ortalama puanı($\bar{x} = 4.06$; $ss=0.89$) olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre kadınların genel özyeterliliği erkeklerden daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğu ve anlamlı farklılık göstermiştir ($t=-12.254$; $p<0.00$; $p<0.05$). Altboyutlar incelendiğinde, katılımcıların sorunları çözme ilişkin olarak başlama, yılmama ve sürdürme çabasında da yine kadın katılımcıların erkeklerden daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğu belirlenmiş aralarındaki fark istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$).

Tablo 3.4. Katılımcıların genel özyeterliliğinin yaşlarına göre anavo-testi analizi

		<i>N</i>	<i>x</i>	<i>ss</i>	<i>Vkay</i>	<i>Ktop</i>	<i>df</i>	<i>Kort</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Post hoc LSD</i>
Başlama	^a 18-19 yaş	76	3,38	0,261	Garası	7,676	4	1,919	2,643	0,033*	d,e/a,b
	^b 20-21 yaş	122	3,39	0,777	Giçi	355,859	490	,726			
	^c 22-23	435	3,57	0,950	Toplam	363,535	494				
	^d 24-25 yaş	65	3,82	0,824							
	^e 26 ve Üzeri	45	3,71	0,713							
	Toplam	743	3,55	0,858							
Yılmama	^a 18-19 yaş	76	3,20	0,454	Garası	28,761	4	7,190	7,576	0,000*	c,d,e/a,b
	^b 20-21 yaş	122	3,11	1,038	Giçi	465,045	490	,949			
	^c 22-23	435	3,54	1,093	Toplam	493,805	494				
	^d 24-25 yaş	65	4,02	0,697							
	^e 26 ve Üzeri	45	3,44	0,299							
	Toplam	743	3,47	1,000							
Sürdürme Çabası/Israr	^a 18-19 yaş	76	2,98	0,547	Garası	40,235	4	10,059	11,720	0,000*	c,d,e/a,b
	^b 20-21 yaş	122	3,13	0,967	Giçi	420,551	490	,858			
	^c 22-23	435	3,70	0,985	Toplam	460,786	494				
	^d 24-25 yaş	65	3,69	0,930							
	^e 26 ve Üzeri	45	3,83	0,699							
	Toplam	743	3,54	0,966							
Genel Öz yeterlilik top	^a 18-19 yaş	76	3,19	0,280	Garası	21,855	4	5,464	7,976	0,000*	c,d,e/a,b
	^b 20-21 yaş	122	3,19	0,813	Giçi	335,640	490	,685			
	^c 22-23	435	3,60	0,921	Toplam	357,494	494				
	^d 24-25 yaş	65	3,85	0,758							
	^e 26 ve Üzeri	45	3,66	0,569							
	Toplam	743	3,52	0,851							

* $p<0.05$

Tablo 3.4’de araştırmamıza katılan gençlik merkezlerine üye gençlerin genel özyeterliliğin yaş gruplarına göre yapılan anavo -testi sonuçları verilmiştir. Buna göre 18-19

yaş grubunun ortalama puanı ($\bar{x} = 3.19$; $ss=0.28$), 20-21 yaş grubunun ortalama puanı ($\bar{x} = 3.19$; $ss=0.81$), 22-23 yaş grubunun ortalama puanı ($\bar{x} = 3.60$; $ss=0.92$), 24-25 yaş grubunun ortalama puanı ($\bar{x} = 3.85$; $ss=0.75$), 26 ve üstü yaş grubunun ortalama puanı ($\bar{x} = 3.66$; $ss=0.56$) olarak bulunmuştur. Gruplar arasında farklı olan gruba yönelik yapılan Post Hoc LSD testine göre 22-23, 24-25 ve 26-+ yaş grubunun genel özyeterliliği 18-19 ve 20-12 yaş grubundan daha yüksek ortalama puana sahip olduğu ve anlamlı farklılık göstermiştir ($F=7.976$; $p:0.00$; $p<0.05$). Altboyutlar incelendiğinde, katılımcıların sorunları çözme ilişkin olarak başlama, yılmama ve sürdürme çabasında da yine 22 ve üstü yaş grubun, 18-21 yaş grubu katılımcılardan daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğu belirlenmiş aralarındaki fark istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$).

Tablo 3.5. Katılımcıların genel özyeterliliğinin kardeş sayısına göre anavo-testi analizi

Kardeş Sayısı		N	x	ss	Vkay	Ktop	df	Kort	F	p	Post hoc LSD
Başlama	^a yok	72	3,86	0,680	Garası	20,759	5	4,152	5,923	0,000*	a,b,c/d,e,f
	^{b1} kardeş	162	3,65	0,693	Giçi	342,776	489	,701			
	^{c2} Kardeş	204	3,76	1,115	Toplam	363,535	494				
	^{d3} kardeş	174	3,28	0,644							
	^{e4} kardeş	101	3,40	0,893							
	^{f5} ve üzeri	30	3,44	0,282							
	Toplam	743	3,55	0,858							
Yılmama	^a yok	72	3,70	0,647	Garası	19,577	5	3,915	4,037	0,001*	a,b,c/d,e,f
	^{b1} kardeş	162	3,56	0,641	Giçi	474,228	489	,970			
	^{c2} Kardeş	204	3,58	1,405	Toplam	493,805	494				
	^{d3} kardeş	174	3,64	0,671							
	^{e4} kardeş	101	3,36	1,160							
	^{f5} ve üzeri	30	3,30	0,428							
	Toplam	743	3,47	1,000							
Sürdürme Çabası/Israr	^a yok	72	3,55	1,127	Garası	85,237	5	17,047	22,197	0,000*	a,b,c/d,e,f
	^{b1} kardeş	162	3,57	0,695	Giçi	375,549	489	,768			
	^{c2} Kardeş	204	4,15	0,836	Toplam	460,786	494				
	^{d3} kardeş	174	3,12	0,887							
	^{e4} kardeş	101	3,23	1,035							
	^{f5} ve üzeri	30	2,98	0,671							
	Toplam	743	3,54	0,966							
Genel Öz- yeterlilik	^a yok	72	3,60	0,801	Garası	21,632	5	4,326	6,299	0,000*	a,b,c/d,e,f
	^{b1} kardeş	162	3,53	0,540	Giçi	335,862	489	,687			
	^{c2} Kardeş	204	3,83	1,119	Toplam	357,494	494				
	^{d3} kardeş	174	3,34	0,570							
	^{e4} kardeş	101	3,33	0,997							
	^{f5} ve üzeri	30	3,27	0,362							
	Toplam	743	3,52	0,851							

Tablo 3.5’de araştırmamıza katılan gençlik merkezlerine üye gençlerin genel özyeterliliğin sahip olduğu kardeş sayısına göre yapılan anavo -testi sonuçları verilmiştir. Buna göre kardeşi olmayan grubunun ortalama puanı($\bar{x} = 3.60$; $ss=0.80$), bir kardeşi olan grubunun ortalama puanı($\bar{x} = 3.53$; $ss=0.54$), iki kardeşi olan grubunun ortalama puanı($\bar{x} = 3.83$; $ss=1.11$), üç kardeşi olan grubunun ortalama puanı($\bar{x} = 3.34$; $ss=0.57$), dört kardeşi olan grubunun ortalama puanı($\bar{x} = 3.33$; $ss=0.99$), beş kardeşi olan grubunun ortalama puanı($\bar{x} = 3.27$; $ss=0.36$) olarak bulunmuştur. Gruplar arasında farklı olan gruba yönelik yapılan Post Hoc LSD testine göre kardeşi olmayan, bir ve iki kardeşi olan grubunun genel özyeterliliği üç, dört, beş ve üstü grubundan daha yüksek ortalama puana sahip olduğu ve anlamlı farklılık göstermiştir ($F=6.299$; $p:0.00$; $p<0.05$). Altboyutlar incelendiğinde, katılımcıların sorunları çözme ilişkin olarak başlama, yılmama ve sürdürme çabasında da yine kardeşi olmayan, bir ve iki kardeşi olan grubunun genel özyeterliliği üç, dört, beş ve üstü grubundan daha yüksek ortalama puana sahip olduğu belirlenmiş aralarındaki fark istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$).

Tablo 3.6. Katılımcıların genel özyeterliliğinin gelir düzeylerine göre anavo-testi analizi

Gelir		N	X	ss		df	Kort	F	p	Post hoc LSD	
					V _{kay}	K _{top}					
Başlama	^a Düşük	165	3,59	0,643	Garası	13,529	2	6,765	9,509	0,000*	a,b/c
	^b Orta	455	3,64	0,945	Giçi	350,006	492	,711			
	^c Yüksek	123	3,18	0,661	Toplam	363,535	494				
	Toplam	743	3,55	0,858							
Yılmama	^a Düşük	165	3,58	0,941	Garası	32,020	2	16,010	17,057	0,000*	a,b/c
	^b Orta	455	3,59	1,075	Giçi	461,786	492	,939			
	^c Yüksek	123	2,90	0,445	Toplam	493,805	494				
	Toplam	743	3,47	1,000							
Sürdürme Çabası/Israr	^a Düşük	165	3,41	1,051	Garası	30,222	2	15,111	17,267	0,000*	a,b/c
	^b Orta	455	3,72	0,952	Giçi	430,564	492	,875			
	^c Yüksek	123	3,06	0,668	Toplam	460,786	494				
	Toplam	743	3,54	0,966							
Genel Özyeterlilik	^a Düşük	165	3,51	0,870	Garası	23,208	2	11,604	17,079	0,000*	a,b/c
	^b Orta	455	3,65	0,899	Giçi	334,286	492	,679			
	^c Yüksek	123	3,05	0,309	Toplam	357,494	494				
	Toplam	743	3,52	0,851							

* $p<0.05$

Tablo 3.6’da araştırmamıza katılan gençlik merkezlerine üye gençlerin genel özyeterliliğin sahip olduğu gelir düzeyine göre yapılan anavo -testi sonuçları verilmiştir. Buna göre düşük gelir grubunun ortalama puanı($\bar{x} = 3.51$; $ss=0.87$), orta düzey gelir

grubunun ortalama puanı($\bar{x} = 3.65$; $ss=0.89$), yüksek düzey gelir grubunun ortalama puanı($\bar{x} = 3.05$; $ss=0.30$) olarak bulunmuştur. Gruplar arasında farklı olan gruba yönelik yapılan Post Hoc LSD testine göre düşük ve orta düzey gelir grubunun genel özyeterliliği yüksek gelir grubundan daha yüksek ortalama puana sahip olduğu ve anlamlı farklılık göstermiştir ($F=17.079$; $p:0.00$; $p<0.05$). Altboyutlar incelendiğinde, katılımcıların sorunları çözme ilişkin olarak başlama, yılmama ve sürdürme çabasında da yine düşük ve orta düzey gelir grubunun genel özyeterliliği yüksek gelir grubundan daha yüksek ortalama puana sahip olduğu belirlenmiş aralarındaki fark istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$).

Tablo 3.7. Katılımcıların genel özyeterliliğinin ikametgâh birlikteliği türüne göre anavo-testi analizi

		<i>N</i>	<i>x</i>	<i>ss</i>	<i>Vkay</i>	<i>Ktop</i>	<i>df</i>	<i>Kort</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Post hoc LSD</i>
Başlama	^a Aile Yanı	86	4,00	0,752	Garası	22,861	2	11,431	16,508	0,000*	a,b/c
	^b Arkadaşlarla				Giçi	340,674	492	,692			
	Evde	54	4,00	0,455							
	^c Yurt	603	3,45	0,867	Toplam	363,535	494				
	Toplam	743	3,55	0,858							
Yılmama	^a Aile Yanı	86	3,72	0,816	Garası	12,807	2	6,404	6,550	0,002*	a,b/c
	^b Arkadaşlarla				Giçi	480,998	492	,978			
	Evde	54	4,03	0,359							
	^c Yurt	603	3,41	1,047	Toplam	493,805	494				
	Toplam	743	3,47	1,000							
Sürdürme Çabası/Israr	^a Aile Yanı	86	4,02	0,832	Garası	22,031	2	11,016	12,352	0,000*	a,b/c
	^b Arkadaşlarla				Giçi	438,755	492	,892			
	Evde	54	3,80	0,258							
	^c Yurt	603	3,36	0,996	Toplam	460,786	494				
	Toplam	743	3,54	0,966							
Genel Özyeterlilik top	^a Aile Yanı	86	3,88	0,721	Garası	13,987	2	6,994	10,017	0,000*	a,b/c
	^b Arkadaşlarla				Giçi	343,507	492	,698			
	Evde	54	3,84	0,331							
	^c Yurt	603	3,44	0,880	Toplam	357,494	494				
	Toplam	743	3,52	0,851							

* $p<0.05$

Tablo 3.7’de araştırmamıza katılan gençlik merkezlerine üye gençlerin genel özyeterliliğin ikametgâh durumlarına göre yapılan anavo -testi sonuçları verilmiştir. Buna göre ailesi ile birlik olan grubunun ortalama puanı($\bar{x} = 3.88$; $ss=0.72$), arkadaşlarla birlikte öğrenci evinde olan grubunun ortalama puanı($\bar{x} = 3.84$; $ss=0.33$), yurttaki kalan grubunun ortalama puanı($\bar{x} = 3.44$; $ss=0.88$) olarak bulunmuştur. Gruplar arasında farklı olan gruba yönelik yapılan Post Hoc LSD testine göre ailesiyle ve arkadaşlarıyla birlikte kalan grubunun genel özyeterliliği yurttaki kalan grubundan daha yüksek ortalama puana sahip

olduğu ve anlamlı farklılık göstermiştir (F=10.017; p:0.00; p<0.05). Altboyutlar incelendiğinde, katılımcıların sorunları çözme ilişkin olarak başlama, yılmama ve sürdürme çabasında da yine göre ailesiyle ve arkadaşlarıyla birlikte kalan grubunun genel özyeterliliği yurttan kalan grubundan daha yüksek ortalama puana sahip olduğu belirlenmiş aralarındaki fark istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur (p<0.05).

Tablo 3.8 Katılımcıların genel özyeterliliğinin anne eğitim düzeyine göre anavo-testi analizi

	Anne Eğitim	N	x	ss	V _{kay}	K _{top}	df	K _{ort}	F	p	Post hoc LSD
Başlama	^a İlkokul	395	3,83	0,890	Garası	71,979	3	23,993	40,406	0,000*	a,b/c,d
	^b Ortaokul	233	3,78	0,611	Giçi	291,556	491	,594			
	^c Lise	92	3,00	0,630	Toplam	363,535	494				
	^d Üniversite	23	3,44	0,000							
	Toplam	743	3,55	0,858							
Yılmama	^a İlkokul	395	3,71	1,010	Garası	106,226	3	35,409	44,857	0,000*	a,b/c,d
	^b Ortaokul	233	4,13	0,530	Giçi	387,579	491	,789			
	^c Lise	92	2,91	0,816	Toplam	493,805	494				
	^d Üniversite	23	2,40	0,000							
	Toplam	743	3,47	1,000							
Sürdürme Çabası/Israr	^a İlkokul	395	3,83	1,034	Garası	80,594	3	26,865	34,695	0,000*	a,b/c,d
	^b Ortaokul	233	3,61	1,115	Giçi	380,191	491	,774			
	^c Lise	92	3,16	0,399	Toplam	460,786	494				
	^d Üniversite	23	2,00	0,000							
	Toplam	743	3,54	0,966							
Genel Öz-yeterlilik	^a İlkokul	395	3,78	0,928	Garası	74,778	3	24,926	43,290	0,000*	a,b/c,d
	^b Ortaokul	233	3,84	0,713	Giçi	282,716	491	,576			
	^c Lise	92	3,02	0,407	Toplam	357,494	494				
	^d Üniversite	23	2,61	0,310							
	Toplam	743	3,52	0,851							

*p<0.05

Tablo 3.8’de araştırmamıza katılan gençlik merkezlerine üye gençlerin genel özyeterliliğinin anne eğitim durumlarına göre yapılan anavo -testi sonuçları verilmiştir. Buna göre anne eğitim düzeyi ilkököl olan grubunun ortalama puanı($\bar{x} = 3.78$; $ss=0.92$), ortaokul mezunu olan grubunun ortalama puanı($\bar{x} = 3.84$; $ss=0.71$), lise mezunu olan grubunun ortalama puanı($\bar{x} = 3.02$; $ss=0.40$), üniversite mezunu olan grubunun ortalama puanı($\bar{x} = 2.61$; $ss=0.31$) olarak bulunmuştur. Gruplar arasında farklı olan gruba yönelik yapılan Post Hoc LSD testine göre anne eğitim düzeyi ilkököl ve ortaokul olan grubunun genel özyeterliliği, lise ve üniversite olan grubundan daha yüksek ortalama puana sahip olduğu ve anlamlı farklılık göstermiştir (F=43.29; p:0.00; p<0.05). Altboyutlar incelendiğinde,

katılımcıların sorunları çözme ilişkin olarak başlama, yılmama ve sürdürme çabasında da yine anne eğitim düzeyi ilkokul ve ortaokul olan grubunun genel özyeterliliği, lise ve üniversite olan grubundan daha yüksek ortalama puana sahip olduğu belirlenmiş aralarındaki fark istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$).

Tablo 3.9. Katılımcıların genel özyeterliliğinin baba eğitim düzeyine göre anavo-testi analizi

Baba eğitimi		N	x	ss	V _{kay}	K _{top}	df	K _{ort}	F	p	Post hoc LSD
Başlama	^a İlkokul	240	4,15	0,798	Garası	110,855	3	36,952	71,803	0,000*	a,b/c,d
	^b Ortaokul	121	3,62	0,579	Giçi	252,680	491	,515			
	^c Lise	215	3,37	0,898	Toplam	363,535	494				
	^d Üniversite	167	2,89	0,304							
	Toplam	743	3,55	0,858							
Yılmama	^a İlkokul	240	4,16	0,874	Garası	213,601	3	71,200	124,764	0,000*	a,b/c,d
	^b Ortaokul	121	3,65	0,766	Giçi	280,204	491	,571			
	^c Lise	215	3,27	0,902	Toplam	493,805	494				
	^d Üniversite	167	2,39	0,310							
	Toplam	743	3,47	1,000							
Sürdürme Çabası/Israr	^a İlkokul	240	4,12	0,974	Garası	101,766	3	33,922	46,392	0,000*	a,b/c,d
	^b Ortaokul	121	3,70	0,853	Giçi	359,020	491	,731			
	^c Lise	215	3,13	0,927	Toplam	460,786	494				
	^d Üniversite	167	3,11	0,505							
	Toplam	743	3,54	0,966							
Genel Öz-yeterlilik	^a İlkokul	240	4,14	0,813	Garası	123,836	3	41,279	86,741	0,000*	a,b/c,d
	^b Ortaokul	121	3,53	0,709	Giçi	233,658	491	,476			
	^c Lise	215	3,37	0,775	Toplam	357,494	494				
	^d Üniversite	167	2,80	0,165							
	Toplam	743	3,52	0,851							

* $p<0.05$

Tablo 3.9’da araştırmamıza katılan gençlik merkezlerine üye gençlerin genel özyeterliliğin baba eğitim durumlarına göre yapılan anavo -testi sonuçları verilmiştir. Buna göre baba eğitim düzeyi ilkokul olan grubunun ortalama puanı($\bar{x} = 4.14$; $ss=0.81$), ortaokul mezunu olan grubunun ortalama puanı($\bar{x} = 3.3$; $ss=0.70$), lise mezunu olan grubunun ortalama puanı($\bar{x} = 3.37$; $ss=0.77$), üniversite mezunu olan grubunun ortalama puanı($\bar{x} = 2.80$; $ss=0.16$) olarak bulunmuştur. Gruplar arasında farklı olan gruba yönelik yapılan Post Hoc LSD testine göre baba eğitim düzeyi ilkokul ve ortaokul olan grubunun genel özyeterliliği, lise ve üniversite olan grubundan daha yüksek ortalama puana sahip olduğu ve anlamlı farklılık göstermiştir ($F=86.74$; $p:0.00$; $p<0.05$). Altboyutlar incelendiğinde, katılımcıların sorunları çözme ilişkin olarak başlama, yılmama ve sürdürme çabasında da

yine baba eğitim düzeyi ilkököl ve ortaokul olan grubunun genel özyeterliliği, lise ve üniversite olan grubundan daha yüksek ortalama puana sahip olduğu belirlenmiş aralarındaki fark istatistiki olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$).

3.2. Katılımcıların Karar Verme Davranışlarına İlişkin Bulgular

Tablo 3.10. Katılımcıların genel özyeterliliğinin düzeyine ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

	<i>n</i>	<i>x</i>	<i>ss</i>	<i>Alınabilecek (min max) ort puan</i>
Karar vermede öz saygıyı	743	1,56	0,348	0.00-2.00
Dikkatli Karar Verme Stili	743	1,48	0,440	0.00-2.00
Kaçıngan Karar Verme Stili	743	0,80	0,352	0.00-2.00
Erteleyici Karar Verme Stili	743	0,96	0,491	0.00-2.00
Panik Karar Verme Stili	743	0,89	0,452	0.00-2.00

Tablo 3.10’da Araştırmamıza katılan gençlik merkezlerine üye gençlerin karar vermede özsaygı boyutu ortalama puanı ($\bar{x} = 1.56$; $ss=0.34$) yüksek düzeyde, dikkatli karar verme davranış becerisi ortalama puanı ($\bar{x} = 1.48$; $ss=0.44$) ile orta düzeyde, kaçıngan karar verme özyeterliliği ortalama puanı ($\bar{x} = 0.80$; $ss=0,352$), erteleyici karar verme özyeterliliği ortalama puanı ($\bar{x} = 0.96$; $ss=0,491$), panik karar verme özyeterliliği ortalama puanı ($\bar{x} = 0.89$; $ss=0,452$) ile düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3.11. Katılımcıların karar verme davranışlarının cinsiyetlerine göre t-testi analizi

	<i>Cinsiyet</i>	<i>N</i>	<i>x</i>	<i>ss</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Karar vermede öz saygıyı	Erkek	470	1,42	0,317	-14,375	0,000*
	Kadın	273	1,81	0,244		
Dikkatli Karar Verme Stili	Erkek	470	1,37	0,426	-7,620	0,000*
	Kadın	273	1,67	0,402		
Kaçıngan Karar Verme Stili	Erkek	470	0,89	0,369	7,587	0,000*
	Kadın	273	0,65	0,262		
Erteleyici Karar Verme Stili	Erkek	470	1,18	0,395	15,577	0,000*
	Kadın	273	0,59	0,415		
Panik Karar Verme Stili	Erkek	470	1,06	0,344	12,061	0,000*
	Kadın	273	0,61	0,476		

* $p<0.05$

Tablo 3.11’de araştırmaya katılan gençlik merkezlerine üye gençlerin karar vermede özsaygı, dikkatli karar verme stili, Kaçınan karar verme stili, erteleyici karar verme stili ve panik karar verme stili davranışlarında, cinsiyetlerine göre yapılan bağımsız t-testi sonuçları verilmiştir. Buna göre kadınların karar vermede özsaygı ortalama puanı ($\bar{x} = 1.81$; $ss=0.24$), Dikkatli karar verme stiline ($\bar{x} = 1.67$; $ss=0.40$) olarak belirlenmiş bu boyutlardaki ortalama puanlarının, erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu ve anlamlı farklılık oluşturduğu belirlenmiştir.

Erkeklerin kaçınan karar verme stili ortalama puanı ($\bar{x} = 0.89$; $ss=0.36$), erteleyici karar verme stiline ($\bar{x} = 1.18$; $ss=0.39$) ve Panik karar verme stiline ($\bar{x} = 1.06$; $ss=0.34$) olarak belirlenmiş bu boyutlardaki ortalama puanlarında, erkeklerin kadınlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu farklılık göstermiştir ($p<0.05$). Tüm sonuçlar değerlendirildiğinde kadınların karar vermede özsaygı, Dikkatli karar verme davranışlarının yüksek, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme davranışlarının düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.12. Katılımcıların karar verme davranışlarının yaşlarına göre anova-testi analizi

		N	x	ss	V _{kay}	K _{top}	df	K _{ort}	F	p	Post hoc LSD
Karar vermede öz saygıyı	^a 18-19 yaş	76	1,49	0,168	Garası	8,372	4	2,093	19,978	0,000*	c,d,e/a,c
	^b 20-21 yaş	122	1,28	0,447	Giçi	51,334	490	,105			
	^c 22-23	435	1,62	0,333	Toplam	59,706	494				
	^d 24-25 yaş	65	1,69	0,168							
	^e 26 ve Üzeri	45	1,62	0,153							
	Toplam	743	1,56	0,348							
Dikkatli Karar Verme Stili	^a 18-19 yaş	76	1,10	0,470	Garası	24,053	4	6,013	41,054	0,000*	d,e/a,b,c
	^b 20-21 yaş	122	1,10	0,464	Giçi	71,773	490	,146			
	^c 22-23	435	1,38	0,366	Toplam	95,826	494				
	^d 24-25 yaş	65	1,68	0,362							
	^e 26 ve Üzeri	45	1,98	0,051							
	Toplam	743	1,48	0,440							
Kaçınan Karar Verme Stili	^a 18-19 yaş	76	0,83	0,163	Garası	10,910	4	2,727	26,539	0,000*	a,b,c,d/e
	^b 20-21 yaş	122	1,03	0,436	Giçi	50,358	490	,103			
	^c 22-23	435	0,79	0,318	Toplam	61,268	494				
	^d 24-25 yaş	65	0,77	0,268							
	^e 26 ve Üzeri	45	0,33	0,240							
	Toplam	743	0,80	0,352							
Erteleyici Karar Verme Stili	^a 18-19 yaş	76	0,96	0,399	Garası	2,205	4	,551	2,309	0,057	
	^b 20-21 yaş	122	0,86	0,362	Giçi	116,955	490	,239			
	^c 22-23	435	1,01	0,576	Toplam	119,160	494				
	^d 24-25 yaş	65	0,95	0,235							
	^e 26 ve Üzeri	45	0,82	0,061							
	Toplam	743	0,96	0,491							
Panik Karar Verme Stili	^a 18-19 yaş	76	0,99	0,313	Garası	2,768	4	,692	3,458	0,008*	a,b,c,d/e
	^b 20-21 yaş	122	0,96	0,454	Giçi	98,065	490	,200			
	^c 22-23	435	0,89	0,497	Toplam	100,833	494				
	^d 24-25 yaş	65	0,80	0,188							
	^e 26 ve Üzeri	45	0,66	0,364							
	Toplam	743	0,89	0,452							

*p<0.05

Tablo 3.12’de araştırmaya katılan gençlik merkezlerine üye gençlerin karar vermede özsaygı, dikkatli karar verme stili, Kaçınan karar verme stili, erteleyici karar verme stili ve panik karar verme stili davranışlarında, yaşların göre yapılan anova-testi sonuçları verilmiş ve anlamlı farklılık belirlenmiştir. Gruplar arası farklılık oluşturan grupların belirlenmesine göre yapılan Post hoc LSD testi sonucuna göre 22-23, 24-25 ve 26 ve üzeri yaş grubunun karar vermede özsaygı ve Dikkatli karar verme stiline puan ortalamalarının, 18-19 ve 20-21 yaş grubuna göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu ve anlamlı farklılık oluşturduğu belirlenmiştir.

Kaçınan karar verme ve panik karar verme davranışlarında 18-19, 20-21, 22-23 ve 24-25 yaş grubunun 26 ve üzeri yaş grubuna göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu farklılık

oluşturduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Tüm sonuçlar değerlendirildiğinde 22 ve üstü yaş grubunun karar vermede özsaygı, dikkatli karar verme davranışlarının yüksek, kaçınan ve panik karar verme davranışlarının ise düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.13. Katılımcıların karar verme davranışlarının sahip olduğu kardeş sayısına göre anova-testi analizi

		N	x	ss	Vkay	Ktop	df	Kort	F	p	Post hoc LSD
Karar vermede öz saygıyı	^a Yok	72	1,63	0,323	Garası	7,966	5	1,593	15,057	0,000*	a,b/c,d,e,f
	^b 1 kardeş	162	1,75	0,251	Giçi	51,740	489	,106			
	^c 2 Kardeş	204	1,43	0,349	Toplam	59,706	494				
	^d 3 kardeş	174	1,49	0,316							
	^e 4 kardeş	101	1,41	0,434							
	^f 5 ve üzeri	30	1,41	0,262							
	Toplam	743	1,56	0,348							
Dikkatli Karar Verme Stili	^a Yok	72	1,54	0,249	Garası	18,390	5	3,678	23,227	0,000*	a,b/c,d,e,f
	^b 1 kardeş	162	1,75	0,251	Giçi	77,435	489	,158			
	^c 2 Kardeş	204	1,23	0,588	Toplam	95,826	494				
	^d 3 kardeş	174	1,37	0,346							
	^e 4 kardeş	101	1,31	0,440							
	^f 5 ve üzeri	30	1,35	0,359							
	Toplam	743	1,48	0,440							
Kaçınan Karar Verme Stili	^a Yok	72	0,54	0,276	Garası	9,212	5	1,842	17,307	0,000*	c,d,e,f/a,b
	^b 1 kardeş	162	0,67	0,000	Giçi	52,056	489	,106			
	^c 2 Kardeş	204	0,90	0,336	Toplam	61,268	494				
	^d 3 kardeş	174	0,94	0,464							
	^e 4 kardeş	101	0,87	0,375							
	^f 5 ve üzeri	30	0,85	0,354							
	Toplam	743	0,80	0,352							
Erteleyici Karar Verme Stili	^a Yok	72	0,95	0,414	Garası	8,225	5	1,645	7,251	0,000*	e,f/a,b,c,d
	^b 1 kardeş	162	0,97	0,346	Giçi	110,935	489	,227			
	^c 2 Kardeş	204	0,81	0,602	Toplam	119,160	494				
	^d 3 kardeş	174	0,91	0,288							
	^e 4 kardeş	101	1,14	0,531							
	^f 5 ve üzeri	30	1,18	0,410							
	Toplam	743	0,96	0,491							
Panik Karar Verme Stili	^a Yok	72	0,75	0,088	Garası	10,353	5	2,071	11,191	0,000*	e,f/a,b,c,d
	^b 1 kardeş	162	0,95	0,219	Giçi	90,479	489	,185			
	^c 2 Kardeş	204	0,71	0,502	Toplam	100,833	494				
	^d 3 kardeş	174	0,91	0,362							
	^e 4 kardeş	101	1,05	0,588							
	^f 5 ve üzeri	30	1,15	0,366							
	Toplam	743	0,89	0,452							

* $p<0.05$

Tablo 3.13’de araştırmaya katılan gençlik merkezlerine üye gençlerin karar vermede özsaygı, dikkatli karar verme stili, kaçınan karar verme stili, erteleyici karar verme stili

ve panik karar verme stili davranışlarında, sahip olduğu kardeş sayısına göre yapılan anova-testi sonuçları verilmiş ve anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0.05$). Gruplar arası farklılık oluşturan grupların belirlenmesine göre yapılan Post hoc LSD testi sonucuna göre kardeşi olmayan ve bir kardeş sahibi grubunun karar vermede özsaygı ve dikkatli karar verme stilinde puan ortalamalarının, 2,3,4, 5 ve üstünde kardeşi olan grubuna göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu ve anlamlı farklılık oluşturduğu belirlenmiştir.

Kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme davranışlarında ise 2,3,4,5 ve üzeri kardeşe sahip grubun kardeşi olmayan ve bir kardeşi olan gruba göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu farklılık oluşturduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Tüm sonuçlar değerlendirildiğinde ikiden fazla kardeşi olanların kaçınan, erteleyici ve panik karar verme davranışların daha yüksek, karar vermede özsaygı algıları ve dikkatli karar verme davranışlarının ise düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.14. Katılımcıların karar verme davranışlarının gelir düzeyine göre anova-testi analizi

		<i>N</i>	<i>X</i>	<i>ss</i>		<i>Vkay</i>	<i>Ktop</i>	<i>df</i>	<i>Kort</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Post hoc LSD</i>
Karar vermede öz saygıyı	^aDüşük	165	1,62	0,240	Garası	3,287	2	1,643	14,331	0,000*		a,b/c
	^bOrta	455	1,59	0,348	Giçi	56,419	492	,115				
	^cYüksek	123	1,38	0,410	Toplam	59,706	494					
	Toplam	743	1,56	0,348								
Dikkatli Karar Verme Stili	^aDüşük	165	1,52	0,371	Garası	13,817	2	6,909	41,447	0,000*		a,b/c
	^bOrta	455	1,56	0,403	Giçi	82,009	492	,167				
	^cYüksek	123	1,11	0,472	Toplam	95,826	494					
	Toplam	743	1,48	0,440								
Kaçınan Karar Verme Stili	^aDüşük	165	0,80	0,434	Garası	2,680	2	1,340	11,253	0,000*		c/a,b
	^bOrta	455	0,76	0,350	Giçi	58,588	492	,119				
	^cYüksek	123	0,96	0,114	Toplam	61,268	494					
	Toplam	743	0,80	0,352								
Erteleyici Karar Verme Stili	^aDüşük	165	0,91	0,346	Garası	10,813	2	5,406	24,550	0,000*		c/a,b
	^bOrta	455	0,89	0,516	Giçi	108,347	492	,220				
	^cYüksek	123	1,30	0,427	Toplam	119,160	494					
	Toplam	743	0,96	0,491								
Panik Karar Verme Stili	^aDüşük	165	0,72	0,394	Garası	8,576	2	4,288	22,867	0,000*		c/a,b
	^bOrta	455	0,88	0,482	Giçi	92,257	492	,188				
	^cYüksek	123	1,15	0,253	Toplam	100,833	494					
	Toplam	743	0,89	0,452								

* $p<0.05$

Tablo 3.14’de araştırmaya katılan gençlik merkezlerine üye gençlerin karar vermede özsaygı, dikkatli karar verme stili, kaçınan karar verme stili, erteleyici karar verme stili

ve panik karar verme stili davranışlarında, sahip olduğu gelir düzeyine göre yapılan anova-testi sonuçları verilmiş ve anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0.05$). Gruplar arası farklılık oluşturan grupların belirlenmesine göre yapılan Post hoc LSD testi sonucuna göre düşük ve orta gelir düzeyi sahibi grubunun karar vermede özsaygı ve dikkatli karar verme stiline puan ortalamalarının, yüksek gelir düzeyine sahip olan grubuna göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu ve anlamlı farklılık oluşturduğu belirlenmiştir.

Kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme davranışlarında ise yüksek gelir düzeyine sahip grubun düşük ve orta gelir düzeyine sahip olan gruba göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu farklılık oluşturduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Tüm sonuçlar değerlendirildiğinde yüksek geliri olanların kaçınan, erteleyici ve panik karar verme davranışların daha yüksek, karar vermede özsaygı algıları ve dikkatli karar verme davranışlarının ise düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.15. Katılımcıların karar verme davranışlarının ikametgâh birlikteliğine göre anova-testi analizi

		N	x	ss	Vkay	Ktop	df	Kort	F	p	Post hoc LSD
Karar vermede öz saygıyı	^a Aile Yanı	86	1,12	0,494	Garası	12,371	2	6,186	64,295	0,000*	b,c/a
	^b Arkadaşlarla Evde	54	1,67	0,169	Giçi	47,335	492	,096			
	^c Yurt	603	1,61	0,286	Toplam	59,706	494				
	Toplam	743	1,56	0,348							
Dikkatli Karar Verme Stili	^a Aile Yanı	86	1,12	0,607	Garası	10,032	2	5,016	28,765	0,000*	b,c/a
	^b Arkadaşlarla Evde	54	1,31	0,266	Giçi	85,794	492	,174			
	^c Yurt	603	1,54	0,395	Toplam	95,826	494				
	Toplam	743	1,48	0,440							
Kaçınan Karar Verme Stili	^a Aile Yanı	86	0,82	0,357	Garası	,051	2	,025	,203	0,816	
	^b Arkadaşlarla Evde	54	0,83	0,507	Giçi	61,217	492	,124			
	^c Yurt	603	0,80	0,335	Toplam	61,268	494				
	Toplam	743	0,80	0,352							
Erteleyici Karar Verme Stili	^a Aile Yanı	86	1,03	0,210	Garası	,877	2	,438	1,824	0,163	
	^b Arkadaşlarla Evde	54	0,83	0,182	Giçi	118,283	492	,240			
	^c Yurt	603	0,97	0,535	Toplam	119,160	494				
	Toplam	743	0,96	0,491							
Panik Karar Verme Stili	^a Aile Yanı	86	0,76	0,396	Garası	1,369	2	,685	3,387	0,055	
	^b Arkadaşlarla Evde	54	0,83	0,182	Giçi	99,463	492	,202			
	^c Yurt	603	0,92	0,473	Toplam	100,833	494				
	Toplam	743	0,89	0,452							

* $p<0.05$

Tablo 3.15’de araştırmaya katılan gençlik merkezlerine üye gençlerin karar vermede özsaygı, dikkatli karar verme stili ve panik karar verme stili davranışlarında, sahip olduğu gelir düzeyine göre yapılan anova-testi sonuçları verilmiş ve anlamlı farklılık belirlenmiştir

($p<0.05$). Gruplar arası farklılık oluşturan grupların belirlenmesine göre yapılan Post hoc LSD testi sonucuna göre arkadaşlarıyla öğrenci evinde ve yurttaki kalan grubunun karar vermede özsaygı ve dikkatli karar verme stilinde puan ortalamalarının, aile yanında kalan öğrenci göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu ve anlamlı farklılık oluşturduğu belirlenmiştir.

Tüm sonuçlar değerlendirildiğinde öğrenci evlerinde ve yurttaki kalan öğrencileri karar verme özsaygısı dikkatli karar veren davranışlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.16. Katılımcıların karar verme davranışlarının anne eğitim durumuna göre anova-testi analizi

<i>Anne Eğitim</i>		<i>N</i>	<i>x</i>	<i>SS</i>	<i>V_{kay}</i>	<i>K_{top}</i>	<i>df</i>	<i>K_{ort}</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Post hoc LSD</i>
Karar vermede öz saygısı	^a İlkokul	395	1,63	0,390	Garası	3,023	3	1,008	8,728	0,000*	a,b,c,d
	^b Ortaokul	233	1,66	0,222	Giçi	56,683	491	,115			
	^c Lise	92	1,51	0,390	Toplam	59,706	494				
	^d Üniversite	23	1,50	0,000							
	Toplam	743	1,56	0,348							
Dikkatli Karar Verme Stili	^a İlkokul	395	1,53	0,502	Garası	3,051	3	1,017	5,382	0,001*	a,b,c/d
	^b Ortaokul	233	1,46	0,338	Giçi	92,775	491	,189			
	^c Lise	92	1,37	0,388	Toplam	95,826	494				
	^d Üniversite	23	1,17	0,000							
	Toplam	743	1,48	0,440							
Kaçınan Karar Verme Stili	^a İlkokul	395	0,64	0,220	Garası	1,762	3	,587	4,846	0,002*	a,c,d/a
	^b Ortaokul	233	0,82	0,357	Giçi	59,506	491	,121			
	^c Lise	92	0,83	0,375	Toplam	61,268	494				
	^d Üniversite	23	0,83	0,000							
	Toplam	743	0,80	0,352							
Erteleyici Karar Verme Stili	^a İlkokul	395	0,80	0,452	Garası	32,901	3	10,967	62,426	0,000*	c,d/a,b
	^b Ortaokul	233	0,75	0,404	Giçi	86,259	491	,176			
	^c Lise	92	1,25	0,384	Toplam	119,160	494				
	^d Üniversite	23	1,80	0,000							
	Toplam	743	0,96	0,491							
Panik Karar Verme Stili	^a İlkokul	395	0,71	0,381	Garası	28,448	3	9,483	64,324	0,000*	c,d/a,b
	^b Ortaokul	233	0,79	0,492	Giçi	72,384	491	,147			
	^c Lise	92	1,17	0,356	Toplam	100,833	494				
	^d Üniversite	23	1,60	0,000							
	Toplam	743	0,89	0,452							

* $p<0.05$

Tablo 3.16’da araştırmaya katılan gençlik merkezlerine üye gençlerin karar vermede özsaygı, dikkatli karar verme stili, kaçınan karar verme stili, erteleyici karar verme stili ve panik karar verme stili davranışlarında, anne eğitim düzeyine göre yapılan anova-testi sonuçları verilmiş ve anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0.05$). Gruplar arası farklılık oluşturan grupların belirlenmesine göre yapılan Post hoc LSD testi sonucuna göre annesi ilk ve ortaokul mezunu olan grubunun karar vermede özsaygı ve dikkatli karar verme stilinde

puan ortalamalarının, lise ve üniversite mezunu olan grubuna göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu ve anlamlı farklılık oluşturduğu belirlenmiştir.

Kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme davranışlarında ise anne eğitim düzeyi lise ve üniversite olan grubun ilk ve ortaokul eğitim düzeyine sahip olan gruba göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu farklılık oluşturduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Tüm sonuçlar değerlendirildiğinde annesinin eğitimi lise ve üniversite olanların kaçınan, erteleyici ve panik karar verme davranışlarının daha yüksek, karar vermede özsaygı algıları ve dikkatli karar verme davranışlarının ise daha düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.17. Katılımcıların karar verme davranışlarının baba eğitim durumuna göre anova-testi analizi

	<i>Baba eğitimi</i>	<i>N</i>	<i>x</i>	<i>ss</i>	<i>Vkay</i>	<i>Ktop</i>	<i>df</i>	<i>Kort</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Post hoc LSD</i>
Karar vermede öz saygıyı	^a İlkokul	240	1,630,503	Garası	1,448	3	,483	4,069	0,007*	a,b/c,d	
	^b Ortaokul	121	1,550,273	Giçi	58,258	491	,119				
	^c Lise	215	1,400,270	Toplam	59,706	494					
	^d Üniversite	167	1,420,122								
	Toplam	743	1,560,348								
Dikkatli Karar Verme Stili	^a İlkokul	240	1,680,514	Garası	14,977	3	4,992	30,318	0,000*	a,b/c,d	
	^b Ortaokul	121	1,510,350	Giçi	80,849	491	,165				
	^c Lise	215	1,200,388	Toplam	95,826	494					
	^d Üniversite	167	1,340,291								
	Toplam	743	1,480,440								
Kaçınan Karar Verme Stili	^a İlkokul	240	0,650,313	Garası	8,477	3	2,826	26,281	0,000*	b,c/a	
	^b Ortaokul	121	0,950,306	Giçi	52,791	491	,108				
	^c Lise	215	0,940,446	Toplam	61,268	494					
	^d Üniversite	167	0,740,114								
	Toplam	743	0,800,352								
Erteleyici Karar Verme Stili	^a İlkokul	240	0,540,373	Garası	54,591	3	18,197	138,377	0,000*	c,d/a	
	^b Ortaokul	121	0,930,240	Giçi	64,569	491	,132				
	^c Lise	215	1,110,464	Toplam	119,160	494					
	^d Üniversite	167	1,420,257								
	Toplam	743	0,960,491								
Panik Karar Verme Stili	^a İlkokul	240	0,520,390	Garası	37,046	3	12,349	95,054	0,000*	a,d/a	
	^b Ortaokul	121	0,930,356	Giçi	63,787	491	,130				
	^c Lise	215	1,050,420	Toplam	100,833	494					
	^d Üniversite	167	1,210,201								
	Toplam	743	0,890,452								

* $p<0.05$

Tablo 3.17’de araştırmaya katılan gençlik merkezlerine üye gençlerin karar vermede özsaygı, dikkatli karar verme stili, kaçınan karar verme stili, erteleyici karar verme stili

ve panik karar verme stili davranışlarında, baba eğitim düzeyine göre yapılan anova-testi sonuçları verilmiş ve anlamlı farklılık belirlenmiştir ($p<0.05$). Gruplar arası farklılık oluşturan grupların belirlenmesine göre yapılan Post hoc LSD testi sonucuna göre babası ilk ve ortaokul mezunu olan grubunun karar vermede özsaygı ve dikkatli karar verme stiline puan ortalamalarının, lise ve üniversite mezunu olan grubuna göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu ve anlamlı farklılık oluşturduğu belirlenmiştir.

Kaçınan karar verme davranışında baba eğitimi düzeyi ortaokul, lise ve üniversite olan grubun, eğitim düzeyi ilkokul olan gruba göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir Erteleyici ve panik karar verme davranışlarında ise baba eğitim düzeyi lise ve üniversite olan grubun ilkokul eğitim düzeyine sahip olan gruba göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu farklılık oluşturduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Tüm sonuçlar değerlendirildiğinde babasının eğitimi lise ve üniversite olanların kaçınan, erteleyici ve panik karar verme davranışların daha yüksek olduğu, orta, lise ve üniversite eğitim düzeyine sahip grubun, kaçınan karar verme davranışında, ilkokul ve lise eğitim düzeyine sahip grubun ise, karar verme özsaygı algıları ve dikkatli karar verme davranışlarının ise daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.18. Katılımcıların genel özyeterlilik algısı ile karar verme davranışlarını arasında pearson korelasyon-testi analizi

		Karar vermede öz saygıyı	Dikkatli Karar Verme Stili	Kaçınan Karar Verme Stili	Erteleyici Karar Verme Stili	Panik Karar Verme Stili
Başlama	r	,428**	,208**	-,367**	-,704**	-,734**
	p	,000	,000	,000	,000	,000
	N	743	743	743	743	743
Yılmama	r	,392**	,473**	-,199**	-,591**	-,679**
	p	,000	,000	,000	,000	,000
	N	743	743	743	743	743
Sürdürme Çabası/Israr	r	,370**	,356**	-,299**	-,562**	-,676**
	p	,000	,000	,000	,000	,000
	N	743	743	743	743	743
Genel Öz yeterlilik	r	,443**	,395**	-,326**	-,685**	-,774**
	p	,000	,000	,000	,000	,000
	N	743	743	743	743	743

**: $p<0.01$

Araştırmaya katılan gençlik merkezlerine üye gençlerin;

- Genel öz yeterlilik düzeyleriyle ile karar verme özsaygı davranışı arasında pozitif yönlü orta güçlkle anlamlı bir ilişki belirlenmiştir ($r:0.443$; $p<0.01$).
- Genel öz yeterlilik düzeyleriyle ile dikkatli karar verme davranışı arasında pozitif

yönlü düşük güçlkle anlamlı bir ilişki belirlenmiştir ($r:0.395$; $p<0.01$).

- Genel öz yeterlilik düzeyleriyle ile Kaçınan karar verme davranışı arasında negatif yönlü düşük güçlkle anlamlı bir ilişki belirlenmiştir ($r:-0.326$; $p<0.01$).
- Genel öz yeterlilik düzeyleriyle ile erteleyici karar verme davranışı arasında negatif yönlü yüksek güçlkle anlamlı bir ilişki belirlenmiştir ($r:-0.685$; $p<0.01$).
- Genel öz yeterlilik düzeyleriyle ile panik karar verme davranışı arasında negatif yönlü yüksek güçlkle anlamlı bir ilişki belirlenmiştir ($r:-0.774$; $p<0.01$).
- Genel öz yeterlilik “Başlama”, “Yılmama” ve “Sürdürme Çabası(İsrar) alt boyutlarıyla “Karar vermede öz saygıyı” ve “Dikkatli Karar Verme” davranışla pozitif yönlü, “Kaçınan karar”, “erteleyici karar” ve “panik karar verme” davranışı ile negatif yönlü anlamı bir ilişki belirlenmiştir. (Tablo 3.18)

Tablo 3.19. Katılımcıların genel özyeterliliğinin karar verme davranışlarına etkisine ilişkin regrasyon analizi

Model Özeti						
Model		R	R ²	Düz.R ²	Tah. std hata	
1		,811 ^a	,658	,655	,49970	
ANOVA ^a						
Model		Ktop	df	Kort	F	Sig.
1	Regression	235,392	5	47,078	188,543	,000 ^b
	Atık	122,102	489	,250		
	Toplam	357,494	494			
Katsayılar						
Model		Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize edilmiş katsayılar		Sig.
		B	Std. Error	Beta	t	
1	Sabit	4,615	,190		24,243	,000
	Karar vermede öz saygıyı(x1)	,334	,091	,137	3,655	,000
	Dikkatli Karar Verme Stili (x2)	,477	,066	,247	7,229	,000
	Kaçınan Karar Verme Stili (x3)	-,250	,078	-,104	-3,220	,001
	Erteleyici Karar Verme Stili (x4)	-,599	,078	-,346	-7,697	,000
	Panik Karar Verme Stili (x5)	-1,017	,082	-,540	-12,460	,000

Tablo 3.19’de katılımcıların genel özyeterlilik düzeylerinin karar verme davranışı üzerindeki etkisinin sınanması gerçekleştirilmiştir. Buna göre katılımcıların özyeterliliğinin bağımsız değişkenlerinin karar verme üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur ($F:188.543$; $p<0.05$). Genel özyeterlilik karar verme ölçme aracı varyansının (%81.1)’sini açıkladığı belirlenmiştir. ($R:0.811$). Katılımcıların özyeterlilik düzeyi, karar verme davranışına %65.8 ($R^2:0.658$) etki ettiği bulunmuştur. Katılımcıların özyeterliliğinin, karar vermede özsaygı ve dikkatli karar verme üzerinde pozitif yönlü anlamlı bir etki gösterirken, kaçınan karar

verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme davranışı üzerinde negatif yönlü anlamlı bir etki ettiği belirlenmiştir. Çalışmanın modeli ise şu şekildedir.

$$y(\text{Özyeterlilik}) = 4.615 + 0.334(x_1) + 0.477(x_2) - 0.250(x_3) - 0.599(x_4) - 1.017(x_5)$$

4. TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmamıza katılan gençlik merkezlerine üye gençlerin genel özyeterliliği, başlama, yılmama ve sürdürme çabası özyeterliliği orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç çalışmaya katılan gençlerin yaşları ile değerlendirilmesi gerekli olacağı düşünülmektedir. Özyeterlilik zaman ve alınan eğitimde kazanılan bir olgu olduğu ya grubunun çoğunluğun 20-23 yaş grubunun orta düzeyde özyeterliliğin olması beklenen bir durum olarak değerlendirilmiştir. Literatür incelendiğinde Alemdağ, Öncü ve Yılmaz (2014) beden eğitimi öğrencilerinin öz-yeterlilik düzeylerinin orta düzeyde olduğu sonucuna belirlemiştir. Özdemir ve Erdoğan (2017), Şahin ve Şahin (2017) ile Yüner (2020) çalışmalarında sınıf öğretmeni adaylarının öz-yeterliliklerinin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Alanyazında araştırma bulgularımızla benzerlik göstermeyen çalışmalarda bulunmaktadır. İnaloğlu (2023)'un Öğretmen adaylarının özyeterlilik Algısını araştırdığı çalışmasında öğretmenlerin özyeterlilik algısı yüksek düzeyde belirlemiştir. Vidergor (2023)'un yapmış olduğu araştırmada, ise öğretmenlerin öz-yeterliliğe düzeyini yüksek olduğu bildirmiştir. Calaguas ve Consunji (2022) Filipinler'de 18 yaş üstü gençlerin öz-yeterliliklerinin yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Yapılan bazı araştırmalardan Özgenel ve Deniz (2020) eğitim fakültesi öğrencilerinin öz-yeterliliklerinin düşük düzeyde olduğu görülmüştür.

Araştırmamıza katılan kadınların genel özyeterliliği becerilerinin erkeklerden daha yüksek olduğu ve sorunları çözme ilişkin olarak başlama, yılmama ve sürdürme çabasında da yine kadın katılımcıların erkeklerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Literatür yapılan çalışmalar incelendiğinde Özdemir ve Erdoğan (2017) çalışmasında sınıf öğretmeni adaylarında kadınların öz-yeterliliklerini erkeklerden daha yüksek düzeyde olduğunu belirlemiştir. Yine Şahin ve Şahin (2017), araştırmasında kadın öğretmenlerin öz-yeterliliğinin, erkek öğretmenlere göre daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu çalışma sonuçlarını çalışma bulgularımızı destekler niteliktedir. Bu bulgulara göre eğitim toplumun herbireyin ulaşabilir durumda olması sebebiyle benzer düzeyde çıkması beklenen bir durum olarak varsayılmaktadır. Çalışmamızda ise kadınların sorunların çözümüne ilişkin özyeterliliğinde toplumsal gerçeklik açısından, kadınların toplumda daha fazla değer görmesi, daha rahat ve özgür birey olma duygusuna sahip olma motivasyonu nedeniyle, kadınların daha yüksek özyeterlilik algısına sahip olduğu düşünülmektedir. Alanyazında bu çalışma sonuçlarımızla farklılık gösteren çalışmalardan Erdemir (2021), erkeklerin öz-

yeterliliğin kadınlardan daha yüksek tespit etmiştir. Yine Cantez (2018) üniversite öğrencilerinin öz-yeterlilik algılarında erkek öğrencilerin daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Literatürde Eroğlu, Yıldırım ve Şahan (2017)'ın Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin akademik öz yeterlik düzeyinde cinsiyet değişkeni göre anlamlı bir farklılığın olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca Mentiş Köksoy, (2017); Şeker, (2017); Özgenel ve Deniz, (2020); Yüner, (2020); Pul ve Aksu, (2020) yaptıkları çalışmalarda ise öz-yeterlilik becerilerinin cinsiyet açısından benzerlik gösterdiği çalışmalarda mevcuttur.

Araştırmamıza katılan katılımcılarından 22-23, 24-25 ve 26-+ yaş grubunun genel özyeterliliği 18-19 ve 20-12 yaş grubundan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların sorunları çözme ilişkin olarak başlama, yılmama ve sürdürme çabasında da yine 22 ve üstü yaş grubun, 18-21 yaş grubu katılımcılardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Özyeterlilik öğrenilebilen, geliştirebilen olması nedeniyle zamanla isteyen bir olgu olarak değerlendirilmiştir. Zaman geçtik alınan eğitimin etkisiyle özyeterlilik geliştiği düşünülebilir. Literatür incelendiğinde Yıldızçiçek (2019) araştırmasında katılımcıların genel öz yeterliliğin yaş ile arttığı sonucuna ulaşmıştır. Gündüz (2017) çalışmasında, 41-50 yaş grubundaki öğretmenlerin öz yeterlilik algıları daha genç öğretmenlere göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Benzer Aypay (2010) ve Scholz ve ark. (2002) Çalışmalarında genel öz yeterliliğin yaşa ile birlik arttığında gösterdiği sonucunu bulmuşlardır. Tutkun (2017) yaptığı çalışmada öğretmenlerinin öz yeterliliğinde 51 yaş üstü grubunda öz yeterlilik algılarının daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Aslan (2017) 26 ve üstü yaş grubu futbolcuları öz-yeterlilik inancının daha genç futbolculara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Tüm bu çalışmalar çalışma sonuçlarımızla benzerlik göstermiştir. Buğdaycı (2018) öz yeterlilik algılarıyla yaş değişkeni anlamlı farklılık oluşturmadığını belirlemiştir. Yine Aydın'ın (2011) ve Toklu (2010) çalışma sonuçlarına katılımcıların öz yeterlilik ile yaş değişkeni arasında anlamlı farklılık oluşturmadığını bildirmiştir. Horozoğlu. (2019) Beden Eğitimi Ve Spor Öğrencilerin yaşları ile özyeterlilik algılarına arasında farklılık belirlenmediği görülmüştür. Aydın'ın (2011) yaptığı çalışmada katılımcıların yaş değişkeni ile öz yeterlilik inançlarının benzer düzeyde olduğunu belirlemiştir. Toklu (2010) 58 çalışmasında antrenörlerin yaş değişkeni ile öz yeterlilikleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılığa rastlamamıştır. Akpınar Ö. (2015) Beden eğitimi ve spor yüksek okulunda yaptığı araştırma sonucunda 18 altı ve 19 -20 yaş grubu katılımcıların özyeterlilik algılarının ileri yaş grubuna göre anlamlı bir farklılığın bulunduğunu saptamıştır.

Araştırmamıza katılan katılımcılardan kardeşi olmayan, bir ve iki kardeşi olan grubunun genel özyeterliliği üç, dört, beş ve üstü grubundan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların sorunları çözme ilişkin olarak başlama, yılmama ve sürdürme çabasında da yine kardeşi olmayan, bir ve iki kardeşi olan grubunun genel özyeterliliği üç, dört, beş ve üstü kardeşi olan grubundan daha yüksek ortalama puana sahip olduğu bulunmuştur. Literatür çalışma sonuçlarına ilişkin karşılaştırılmalı bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Fakat Çankaya (2020) velilerin eğitime katılım özyeterliliğini incelediği araştırmasında bir çocuk sahibi olanların özyeterliliğin 2 ve daha fazla olan gruba göre daha yüksek olduğunu bildirmiştir.

Araştırmamıza katılan katılımcılardan düşük ve orta düzey gelir grubunun genel özyeterliliği yüksek gelir grubundan daha yüksek ortalama puana sahip olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların sorunları çözme ilişkin olarak başlama, yılmama ve sürdürme çabasında da yine düşük ve orta düzey gelir grubunun genel özyeterliliği yüksek gelir grubundan daha yüksek ortalama puana sahip olduğu bulunmuştur. Çalışma sonuçlarına ilişkin olarak örneklem grubunu oluşturan katılımcıların genel olarak düşük ve orta gelir grubuna bireylerden oluşmaktadır. Tüm toplumlar bir önceki nesle göre daha fazla eğitim alarak gelişim gösterir. Bireylerin aldıkları eğitim bireyi her alanda geliştirir ve değiştirir. Eğitimde fırsat eşitliği toplumun tüm gelir grubuna aynı hizmeti sunması nedeniyle benzer özyeterliliğe sahip olması beklenen varsayım olarak değerlendirilebilir. Oyla özellikle düşük ve orta gelir grubu sahip olduğu gelir eşitsizliği nedeniyle daha fazla çaba göstermek zorundadır. Kendine geliştirme motivasyonuna sahip oldukları ve daha iyi bir gelecek düşüncesiyle hareket ettikleri düşünülebilir. Literatür incelendiğinde Kural (2018)'ın yapmış olduğu araştırmada katılımcıların öz yeterlilik düzeylerinde gelire göre düşük gelir düzeyine sahip bireylerin özyeterlilik algılarının düşük olduğunu belirlemiştir. Gömleksiz ve Serhatlıoğlu, (2013), araştırmasında orta düzeyde gelire sahip bireylerin yüksek öz yeterlilikleri algılarının daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Koçak Osman Uğur (2021) yaptığı araştırmaya katılan katılımcıların gelir düzeyleri ile özyeterlilik arasında farklılığın olmadığı belirlemiştir. Yörük Bal (2015) yaptığı çalışmada gelir düzeyi ile öz yeterlilik inancında arasında pozitif yönlü bir ilişkinin bulunduğunu belirlemiştir. Horozoğlu. (2019) Beden Eğitimi Ve Spor Öğrencilerin gelir düzeyi ile özyeterlilik algılarına arasında farklılık belirlenmediği görülmüştür.

Araştırmamıza katılan katılımcılardan ailesiyle ve arkadaşlarıyla birlikte kalan grubunun genel özyeterliliği yurttan kalan grubundan daha yüksek ortalama puana sahip

olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların sorunları çözme ilişkin olarak başlama, yılmama ve sürdürme çabasında da yine göre ailesiyle ve arkadaşlarıyla birlikte kalan grubunun genel özyeterliliği yurttan kalan grubundan daha yüksek ortalama puana sahip olduğu bulunmuştur. Bu bulguya ilişkin olarak katılımcıların yurttan kalan öğrencilerin uyması gereken kuralları özyeterlilik algıları üzerinde etkisi olabileceği düşünülmektedir. Ailesiyle veya öğrenci evinde kalan öğrencilerin kendi kararlarını kendileri vermesi sorun çözmeye ilişkin olarak özyeterliliğinin geliştirdiği sonucu çıkarılabilir. Literatürde bu bulguya ilişkin çalışmaya rastlanılmamıştır.

Araştırmamıza katılan katılımcılardan anne –baba eğitim düzeyi ilköğretim ve ortaokul olan grubunun genel özyeterliliği, lise ve üniversite olan grubundan daha yüksek ortalama puana sahip olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların sorunları çözme ilişkin olarak başlama, yılmama ve sürdürme çabasında da yine anne eğitim düzeyi ilköğretim ve ortaokul olan grubunun genel özyeterliliği, lise ve üniversite olan grubundan daha yüksek ortalama puana sahip olduğu bulunmuştur. Özyeterlilik eğitim ile gelişebildiğini daha öncede belirtilmişti. Oysa anne baba eğitimi bu alanda bazı eksiklikleri beraberinde getirmiştir. Yüksek eğitim düzeyine sahip anne baba alınan eğitim ile birlik sosyal bir statü kazanmış, bir meslek ve sosyal kazanımları elde etmiştir. Bu statülere sahip anne babaların bazen anne- baba olma rollerine olumsuz etkileri olabilmektedir. Daha iyi anne-baba olma duygusuyla çocuklarının karar verme alanlarına müdahale edebilmekte, kararlarını sorgulamakta hatta onlar adına karar verebilmektedirler. Bu davranış biçimi bireylerin kendi özyeterliliğinin gelişmesine olumsuz etki edebilmektedir. Oysa düşük eğitim düzeyine sahip anne-babalar çoğu kez çocuklarının fizyolojik ihtiyaçları karşılamaktan öteye gitmezler. Zaten öğrencide kendi problemlerine ilişkin olarak anne-baba fazla müdahaleci davranışları bulunmasından mutlu olmazlar. Bu durum zamanla öğrencilerin kendi kararları alma, problemleri çözme becerilerini ve özyeterliliğini gelişmesine sağlayacağı düşünülmektedir. Literatürde çalışma bulgularımızla farklılık gösteren çalışmalardan Horozoğlu (2019) Beden eğitimi ve spor öğrencilerin anne eğitim düzeyi ile özyeterlilik algılarına arasında farklılık belirlenmediği görülmüştür. Akpınar (2015) Beden eğitimi ve spor yüksekokulunda yaptığı araştırma sonucunda anne eğitim düzeyi ile öğrencinin özyeterliliği arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı bildirmiştir Kartopu'nın (2016) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada, anne eğitim seviyesi yükseldikçe öğrencinin genel öz yeterlik düzeyinin arttığını belirlemiştir.

Araştırmamıza katılan katılımcıların karar vermede özsaygı davranış becerisi yüksek düzeyde, dikkatli karar verme davranış becerisi orta düzeyde, kaçınan karar verme davranışı, erteleyici karar verme davranışı, panik karar verme davranış becerisi ise düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Çetin (2009), BESYO öğrencilerinin karar vermede öz saygı ve karar verme stillerinden dikkatli karar verme davranışlarının yüksek, erteleyici, kaçınan ve panik karar verme davranışlarının ise düşük olduğunu belirlemiştir. Temur (2012), ilköğretim öğretmenlerin düşüncesinde, okul yöneticilerinin karar verme davranışlarına ilişkin olarak, dikkatli karar vermede davranışlarının yüksek seviyede, erteleyici, kaçınan ve panik karar verme davranışlarında ise düşük düzeyde olduğunu belirlemiştir.

Araştırmaya katılan kadın katılımcıların karar vermede özsaygı ve dikkatli karar verme stilinde ortalama puanlarının, erkeklerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Erkeklerin kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme davranışlarının kadınlardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde kadınların karar vermede özsaygı, dikkatli karar verme davranışlarının yüksek, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme davranışlarının düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatür incelendiğinde literatür incelendiğinde çalışma bulgularımızla benzer sonuçların alındığı çalışmalar bulunmuştur. Eraslan (2012), Üniversite satranç oyuncularının karar verme becerilerini kullanmada, erkeklerin dikkatli karar verme stiline daha belirgin kullandıklarına belirlemiştir. Altay (2011) karar verme stillerinin cinsiyetle ilişkilendirilemeyeceğini belirtmiştir. Temur (2012) ise cinsiyet açısından kaçınan karar verme boyutunda kadınların, Dikkatli Karar Verme Stili ve Erteleyici Karar Verme Stili Panik Karar Verme Stillerinde ise cinsiyetin bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşmıştır. Tuinstra vd (2000), ergenlerin, karar vermede kendine güvenin erkekler lehine daha yüksek olduğunu, panik karar verme, kaçınma stillerinde kadınların lehine daha yüksek belirlemiştir. Tatlılıoğlu (2014) Üniversite eğitimi gören kadınların kaçınan ve panik karar verme davranışlarında daha yüksek olduğunu; Certel ve ark (2013b) "Üniversite Hokey Oyuncularının Karar Verme davranışlarında, kadınların karar vermede özsaygısının erkeklere göre daha yüksek düzeyde olduğunu belirlemiştir. Musayeva (2023) Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özelliklerinin karar verme davranışları ilişkisini belirlenmeye çalıştığı çalışmada, kadınların dikkatli karar verme davranışında anlamlı düzeyde yüksek olduğunu belirlemiştir. Literatürde çalışma bulgularımızdan farklı olarak, Kelecek ve ark. (2015), Ulaş ve ark. (2015), Vural (2013), Certel ve ark. (2013a), Avşaroğlu (2007), Çetin (2009) ve Kaşık (2009) yaptıkları çalışmalarda karar vermede öz saygının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna

ulaşmıştır. Taşgit (2012) Üniversite öğrencilerinin özsaygısı ve karar verme ilişkisini incelediği çalışmada, kaçınan, dikkatli ve panikli karar verme davranışlarının cinsiyetlerine göre değişmediği ancak erkeklerin erteleyici karar verme davranışlarını kullanma sıklıklarının daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Ulaş ve ark. (2015), erteleyici, dikkatli ve panik karar verme davranışlarının benzer olduğu fakat Kaçınan karar verme davranışlarında kadınlar lehine anlamlı düzeyde yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Vural (2013), Alver (2003), Çetin (2009), Avşaroğlu (2007), Tekin ve ark. (2009) araştırmalarında cinsiyet değişkenleri açısından kaçınan karar verme, etkileyici karar verme, panik karar verme ve öz saygı yönünden anlamlı bir farklılık olmadığı gözlemlenmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcılardan 22-23, 24-25 ve 26 ve üzeri yaş grubunun karar vermede özsaygı ve dikkatli karar verme davranışlarının, 18-19 ve 20-21 yaş grubuna göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Kaçınan karar verme ve panik karar verme davranışlarında 18-19, 20-21, 22-23 ve 24-25 yaş grubunun 26 ve üzeri yaş grubuna göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Genel sonuçlar değerlendirildiğinde 22 ve üstü yaş grubunun karar vermede özsaygı, dikkatli karar verme davranışlarının yüksek, kaçınan ve panik karar verme davranışlarının ise düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatür incelemelerinden Güvendi, Can ve Işım (2020) yaptığı triatlon sporcuların yaşları ile karar verme stilleri ölçeğinin “panik karar verme”, “erteleyici karar verme” ve “kaçınan karar verme” boyutları arasında küçük yaş grupları daha yüksek düzeyde olduğunu belirlemiştir. Timur (1990) ve İlmez (2010) çalışmalarında karar verme davranışlarıyla yaşa bağlı olarak farklılaştığını belirlemişlerdir. Bu çalışma sonuçlarında karar vermede özsaygı ve dikkatli karar verme davranışlarında ileri yaş gruplarının lehine, panik karar verme davranışında ise genç katılımcılar lehine farklılık oluştuğunu belirtmişlerdir. Musayeva (2023) Üniversite Öğrencilerinden dikkatli karar verme davranışdan, 18-26 yaş grubu <18 yaş grubuna anlamlı düzeyde yüksek olduğunu belirlemiştir. Tüm bu bulgular çalışma sonuçlarımızla benzerlik gösterirken, literatürde bu araştırma bulgularıyla farklılık gösteren çalışmalarda karar verme davranışlarıyla yaşları arasında farklılık olmadığını belirlenen çalışmalarda bulunmaktadır (Altay 2011). Alver (2003) çalışmada çalışanların, yaş ve karar verme stilleri arasında herhangi bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir. Hulderman (2003) ise üniversite öğrencilerin, karar verme stillerinin yaşa göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Arın (2006) okul yöneticilerin, yaş ile karar verme stratejileri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur.

Araştırmaya katılan katılımcılardan kardeşi olmayan ve bir kardeş sahibi grubunun karar vermede özsaygı ve dikkatli karar verme davranışında daha fazla kardeşi olan grubuna göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme davranışlarında ise ikiden fazla kardeşe sahip grubun kardeşi olmayan ve bir kardeşi olan gruba göre daha yüksek olduğu. Genel olarak değerlendirildiğinde ikiden fazla kardeşi olanların kaçınan, erteleyici ve panik karar verme davranışlarının daha yüksek, karar vermede özsaygı algıları ve dikkatli karar verme davranışlarının ise düşük düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulguya ilişkin literatürde karşılaştırılabilecek bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Araştırmaya katılan katılımcılardan düşük ve orta gelir düzeyi sahibi grubunun karar vermede özsaygı ve dikkatli karar verme davranışı, yüksek gelir düzeyine sahip olan grubuna göre daha yüksek olduğu ve belirlenmiştir. Kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme davranışlarında ise yüksek gelir düzeyine sahip grubun düşük ve orta gelir düzeyine sahip olan gruba daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde yüksek geliri olanların kaçınan, erteleyici ve panik karar verme davranışlarının daha yüksek, karar vermede özsaygı algıları ve dikkatli karar verme davranışlarının ise düşük düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Beşik (2023) takım ve bireysel sporcularının gelir düzeyi ile karar verme davranışları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmediğini belirlemiştir. Kırgil (2015) ve Kılıç (2017) yaptıkları çalışmalarında, gelir düzeyinin, karar verme davranışlarında ve alt boyutunda farklılığa neden olmadığı ve benzer karar verme davranışı sergilediklerini belirlemişlerdir. Musayeva (2023) Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı (kendine güven) boyutunda yüksek gelir grubu, dikkatli karar verme davranışında düşük gelir grubu ve kaçınan karar verme davranışında orta ve yüksek gelir öğrencilerinin daha yüksek algıya sahip olduğunu belirlemiştir.

Araştırmaya katılan katılımcılardan arkadaşlarıyla öğrenci evinde ve yurttan kalan grubunun karar vermede özsaygı ve dikkatli karar verme davranışlarının, aile yanında kalan öğrenci göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde öğrenci evlerinde ve yurttan kalan öğrencileri karar verme özsaygısı dikkatli karar verem davranışlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bengi (2023) Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme davranışlarını incelediği çalışmada öğrenci yurtlarında kalan öğrencilerin karar vermede özsaygı algılarının ailesiyle birlik olan gruba göre daha düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcılardan anne-babası ilk ve ortaokul mezunu olan grubunun karar vermede özsaygı ve dikkatli karar verme davranışı, lise ve üniversite mezunu olan grubuna göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme davranışlarında ise anne eğitim düzeyi lise ve üniversite olan grubun ilk ve ortaokul eğitim düzeyine sahip olan gruba göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde annesinin eğitimi lise ve üniversite olanların kaçınan, erteleyici ve panik karar verme davranışların daha yüksek, karar vermede özsaygı algıları ve dikkatli karar verme davranışlarının ise daha düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Musayeva (2023) Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özelliklerinin karar verme davranışları ilişkisini belirlemeye çalıştığı çalışmasında, baba eğitim düzeyi ilk ve ortaokul olan grubun, dikkatli karar verme, ortaokul, lise, lisans ve lisansüstü eğitim düzeyine sahip grubun ise kaçınan karar verme davranış algılarının daha yüksek olduğu, panik karar verme davranışında ise lisans ve lisansüstü eğitime sahip grubun daha yüksek algıya sahip olduğu belirlenmiştir. Yine aynı çalışma anne eğitim düzeyi lisans ve lisansüstü olan grubun kaçınan karar verme davranışlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların genel öz yeterlilik düzeyleriyle ile karar verme özsaygı davranışı arasında pozitif yönlü orta güçlkle anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Genel öz yeterlilik “başlama”, “yılmama” ve “sürdürme çabası(ısrar) alt boyutlarıyla “karar vermede öz saygıyı” ve “dikkatli karar verme” davranışla pozitif yönlü, “kaçınan karar”, “erteleyici karar” ve “panik karar verme” davranışı ile negatif yönlü anlamı bir ilişki belirlenmiştir. Öneren ve Çiftçi’nin (2013) “Yöneticilerin Öz-yeterlilik ve Karar Verme davranışlarına İlişkin olarak yaptığı araştırmasında katılımcıların özyeterlilik algısı ile karar vermede pozitif yönlü ve büyük bir ilişkisinin varlığını bildirmiştir.

Katılımcıların özyeterliliğinin bağımsız değişkenlerinin karar verme ölçme aracı varyansının (%81.1)’sini açıkladığı belirlenmiştir. Katılımcıların özyeterlilik düzeyi, karar verme davranışına %65.8 etki ettiği bulunmuştur. Katılımcıların özyeterliliğinin, karar vermede özsaygı ve dikkatli karar verme üzerinde pozitif yönlü anlamlı bir etki gösterirken, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme davranışı üzerinde negatif yönlü anlamlı bir etki ettiği belirlenmiştir.

Gençlik merkezlerine üye gençlerin öz yeterlilik düzeyleriyle karar verme becerilerinin incelenmesi sonucunda;

- Katılımcıların genel özyeterliliği, başlama özyeterliliği, yılmama özyeterliliği, sürdürme çabası özyeterliliği orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.

- Kadınların genel özyeterliliği becerileri ve sorunları çözme ilişkin olarak başlama, yılmama ve sürdürme çabasında erkeklerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir.
- 22 yaş ve üstü grubun genel özyeterliliği sorunları çözme ilişkin olarak başlama, yılmama ve sürdürme çabasının daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- Kardeşi olmayan, bir ve iki kardeşi olan grubunun genel özyeterliliği, sorunları çözme ilişkin olarak başlama, yılmama ve sürdürme çabasında ikiden fazla kardeşi olan gruba göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- Düşük ve orta düzey gelir grubunun genel özyeterliliği ve sorunları çözme ilişkin olarak başlama, yılmama ve sürdürme çabasının daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- Ailesiyle ve arkadaşlarıyla birlikte kalan grubunun genel özyeterliliği ve sorunları çözme ilişkin olarak başlama, yılmama ve sürdürme çabasının daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- Katılımcılardan anne ve baba eğitim düzeyi ilkökul ve ortaokul olan grubunun genel özyeterliliği, sorunları çözme ilişkin olarak başlama, yılmama ve sürdürme çabasının daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- Katılımcıların karar vermede özsaygı davranış yüksek, dikkatli karar verme davranış becerisi orta, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme davranış ise düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.
- Araştırmaya katılan kadınların karar vermede özsaygı, dikkatli karar verme davranışlarının yüksek, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme davranışlarının düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- 22 ve üstü yaş grubunun karar vermede özsaygı, dikkatli karar verme davranışlarının yüksek, kaçınan ve panik karar verme davranışlarının ise düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- İki den fazla kardeşi olanların kaçınan, erteleyici ve panik karar verme davranışların daha yüksek, karar vermede özsaygı algıları ve dikkatli karar verme davranışlarının ise düşük düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Yüksek geliri olanların kaçınan, erteleyici ve panik karar verme davranışların daha yüksek, karar vermede özsaygı algıları ve dikkatli karar verme davranışlarının ise düşük düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Öğrenci evlerinde ve yurttaki kalan öğrencilerin karar verme özsaygısı dikkatli karar verem davranışlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Anne ve baba eğitimi lise ve üniversite olanların kaçınan, erteleyici ve panik karar verme davranışların daha yüksek, karar vermede özsaygı algıları ve dikkatli karar verme davranışlarının ise daha düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Katılımcıların genel öz yeterlilik düzeyleriyle ile karar verme özsaygı davranışı arasında pozitif bir ilişki belirlenmiştir.
- Katılımcıların özyeterlilik düzeyi, karar verme davranışına %65.8 etki ettiği bulunmuştur.
- Katılımcıların özyeterliliğinin, karar vermede özsaygı ve dikkatli karar verme üzerinde pozitif yönlü anlamlı bir etki gösterirken, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme davranışı üzerinde negatif yönlü anlamlı bir etki ettiği belirlenmiştir.

Çalışma sonuçlarına göre gençlik merkezlerine üye gençlerin öz yeterliliklerini geliştirmeye yönelik öneriler, onların kişisel, sosyal ve akademik başarılarını artıracak stratejilerle desteklenebilir.

Gençlerin genel öz yeterliliklerini orta düzeyde olması nedeniyle onların güvenli, kabul edici ve destekleyici bir ortamda bulunmaları, özgüvenlerini artırır. Tüm bireylerin katılımını teşvik eden ve başarılarını ödüllendirici bir atmosfer yaratılmalıdır.

Gençlere kişisel hedefler belirleme ve bu hedeflere ulaşma sürecinde rehberlik edilmelidir. Hedeflerin somut ve ölçülebilir olması, başarı duygusunu ve öz yeterliliği güçlendirir. Belirli aralıklarla bu hedeflerin gözden geçirilmesi ve ilerleme takibi yapılmalıdır.

Gençlerin başarıya ulaşmış bireylerle etkileşimde bulunmaları ve bu kişilerin hikâyelerini dinlemeleri, onların kendi başarılarına inanma duygusunu artırır.

Sosyal beceriler, gençlerin kendilerine olan güvenini artırır. Spor, sanat ve kültürel etkinlikler gibi faaliyetlerle gençler hem sosyal çevrelerini genişletir hem de kendilerini ifade etme ve sorun çözme becerilerini geliştirirler.

Gençlere, karşılaştıkları problemler karşısında çözüm odaklı düşünme ve karar verme süreçlerinde rehberlik etmek önemlidir. Öz yeterliliği artırmak için, gençlere küçük sorunları çözebilecekleri fırsatlar verilerek bu süreçlerde başarı elde etmeleri sağlanabilir.

Gençlerin çabalarının fark edilmesi ve takdir edilmesi, öz yeterliliklerini artıran en önemli faktörlerden biridir. Düzenli ve yapıcı geri bildirimler, gençlerin kendilerine güven duymalarını sağlar.

Öz yeterlilik, bireyin kendi potansiyelini fark etmesiyle doğrudan ilişkilidir. Liderlik, iletişim becerileri, zaman yönetimi gibi konularda eğitim seminerlerin düzenlenerek gençlere kişisel gelişim fırsatları sunulabilir.

Gençlik merkezlerine üye gençlerin karar verme becerilerini geliştirmek, onların gelecekte daha bilinçli ve etkili kararlar alabilmeleri için önemlidir. Karar verme becerileri, hayatlarının her alanında başarılı olmalarına yardımcı olacak temel yetkinlikler arasında yer alır.

Gençlerin sistematik bir karar verme sürecini öğrenmeleri gerekir. Karar verme adımları (bilgi toplama, seçenekleri değerlendirme, riskleri analiz etme, karar alma ve sonuçları değerlendirme) hakkında eğitim çalışmaları düzenlenebilir.

Gerçek hayattan alınan senaryolar düzenlemek, gençlerin karar verme süreçlerini deneyimlemelerine yardımcı olabilir. Örneğin, kriz yönetimi veya grup içinde karar alma simülasyonları, onlara farklı durumları pratik etme fırsatı sunar.

Gençlerin grup içinde karar verme deneyimleri edinmeleri sağlanabilir. Grup çalışmaları, tartışma ve iş birliği gerektirir, bu da gençlerin farklı bakış açılarını değerlendirmelerini ve ortak karar alma süreçlerini öğrenmelerini sağlar.

Karar verme becerileri, problem çözme yetenekleriyle yakından ilişkilidir. Sorunları tanımlama, çözüm seçenekleri üretme ve en uygun çözümü seçme aşamalarında gençlere rehberlik edilebilir. Bu sayede, kararlarını daha bilinçli bir şekilde almayı öğrenirler.

Gençlere bir durum hakkında birden fazla seçenek sunup, bu seçeneklerin avantaj ve dezavantajlarını analiz etmeleri istenebilir. Her bir alternatifin olumlu ve olumsuz yanlarını değerlendirdikçe, daha dengeli kararlar verebilirler.

Karar verme sürecinin önemli bir parçası olan risk değerlendirmesi, gençlerin üzerinde durması gereken bir beceridir. Risklerin nasıl değerlendirileceği ve bir kararın sonuçlarının nasıl öngörüleceği konusunda eğitimler verilerek bu beceriyi kazanmaları sağlanabilir.

Liderlik becerileri, güçlü karar verme yetenekleriyle iç içedir. Gençlik merkezlerinde liderlik eğitimlerine katılan gençler, hem bireysel hem de grup kararlarında daha özgüvenli ve etkili olabilirler.

Gençlere, gerçek hayatta karşılaştıkları karar alma durumlarıyla ilgili mentorluk yapılabilir. Örneğin, eğitim, kariyer veya kişisel seçimler konusunda aldıkları kararlar tartışılarak, onların düşünce süreçlerini geliştirmelerine yardımcı olunabilir.

Gençlerin, aldıkları kararların sonuçlarını deneyimlemeleri ve bu deneyimlerden öğrenmeleri teşvik edilmelidir. Başarı ya da başarısızlık, gelecekteki kararlarında daha bilinçli hareket etmelerine olanak sağlar.

Bu yöntemler, gençlerin karar alma süreçlerinde daha sorumlu, düşünceli ve özgüvenli olmalarına katkı sağlayarak, hayatlarının her alanında daha başarılı bireyler olmalarına yardımcı olacaktır.

Çalışma sonuçlarına göre kadın, gelir düzeyi düşük anne-baba eğitim düzeyi düşük olan gençlerin özellikle gelişim çağında kendi kararlarını kendi verme onları özyeterliliğini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Bu sonuç zorluklar karşısında bireyin özyeterliliği ve karar verme becerilerini daha fazla güçlendirdiği olarak değerlendirilmiştir.

5. KAYNAKLAR

- Acıbozlar, Ö.**, 2006. Yönetici hemşirelerin karar verme stratejileri ve yaratıcılık düzeyleri. *Yüksek Lisans Tezi*, Marmara, Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Ada, S., Baysal, Z., N.**, 2012. Türk eğitim sistemi ve etkili okul yönetimi Turkish education system and effective school management. İstanbul: Pegem.
- Akpınar, Ö.**, 2015. Beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin öz - yeterlilik ve sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının incelenmesi, *Yüksek Lisans Tezi*. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı Dalı
- Alemdağ, C., Erman, Ö., Yılmaz, A., K.**, 2014. Beden eğitimi öğretmeni adaylarının akademik motivasyon ve akademik öz-yeterlilikleri. *Spor Bilimleri Dergisi*, 25(1), 23-35.
- Altay, Ü.**, 2011. Yöneticilerin duygusal zekâ düzeylerinin karar verme stillerine etkisi ve bir araştırma, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi.
- Alver, B.**, 2003. Çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların empatik becerileri, karar stratejileri ve psikolojik belirtileri arasındaki ilişkiler. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi.
- Alver, B.**, 2004. Güzel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin empatik beceri ve karar verme stratejilerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 93-108.
- Arın, A.**, 2006. Lise yöneticilerinin öğretim liderliği davranışları ile kullandıkları karar verme stratejileri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişki düzeyi. *Yüksek Lisans Tezi*.
- Aslan, Ş.**, 2017. Futbolcuların genel öz yeterlik düzeylerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 28-37.
- Atsan, N.**, 2017. Karar vermede çatışma kuramı ve özsaygı ilişkisine yönelik kültürel bir. *Suleyman Demirel University the Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences*, 22(1), 63-73.
- Avşaroğlu, S., Üre, Ö.**, 2007. Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (18), 85-100.
- Aycan, A.**, 2005. Gençlik merkezlerinin örgütsel etkililik ve hizmet kalitesinin değerlendirilmesi. *Doktora Tezi*, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Aydiner, B.B.**, 2011. Üniversite öğrencilerinin yaşam amaçlarının alt boyutlarının genel öz-yeterlilik yaşam doyumu ve çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Aypay, A.**, 2010 Genel Öz Yeterlilik Ölçeğinin GÖYÖ Türkçeye Uyarlama Çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2): 113-132.
- Bacanlı, F.**, 2012. Karar verme stratejileri ve ego kimlik statüleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37(163), 17-28.
- Bağlıkol, Y.**, 2010. İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin kendine saygı ile karar verme stratejileri arasındaki ilişki. *Yüksek Lisans Tezi*, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bandura, A.**, 1994. Self-efficacy. Encyclopedia of Human Behavior, cilt 4, VS Ramachaudran (Ed), New York. Academic Press, s. 71-81.
- Bandura, A.**, 1977. Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84, 191-215.
- Bandura, A.**, 1983. Self-Efficacy Determinants of Anticipated Fears and Calamities. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(2), 464-469.
- Bandura, A.**, 1995. Comments on the crusade against the causal efficacy of human thought. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 26 (3), 170- 179.
- Bandura, A.**, 2010. Self-Efficacy. I.B. Weiner and W.E. Craighead (Ed.) in *The Corsini Encyclopedia of Psychology* (p.1-3). John Wiley veSons, Inc.
- Bandura, A.**, 1982. Self-efficacy Mechanism in Human Agency. *American Psychologist*, 37(2): 122-147.
- Bengi, K.**, 2023. Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stillerinin İncelenmesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dalı *Yüksek Lisans Tezi* Karaman-2023
- Beşik, T.**, 2023. Takım Ve Bireysel Spor Antrenörlerinin Karar Verme Stillerinin Karşılaştırılması *Yüksek Lisans Tezi*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Ana Bilim Dalı, Samsun
- Brown, I., Inouye, D.K.**, 1978. Learned Helplessness through Modelling: The role of Perceived Similarity in Competence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 36, 900-908.
- Buğdaycı, S.**, 2018. Antrenörlerin iletişim becerileri ile öz yeterliliklerinin incelenmesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Calaguas, N.P., Consunji, P.M.P., 2022.** A structural equation model predicting adults' online learning self-efficacy. *Educ Inf Technol* 27, 6233–6249.
- Can, Ö., 2009.** Üniversite öğrencilerinin akılcı olmayan inançları ve karar verme stillerinin incelenmesi.. *Yüksek Lisans Tezi*, Selcuk University, National Thesis Center.
- Cantez, E., 2018.** Üniversite Öğrencilerinin Mutluluk, Psikolojik Sağlamlık ve Öz Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Aydın Toplum ve İnsan Dergisi*, 4(2), 61-76).
- Certel, Z., Bahadır, Z., Tiryaki-Sönmez G., 2013.** Investigation of empathy and selfesteem in decision making and decision making styles among those who played team sports. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7 (1), 16-27.
- Certel, Z., Aksoy, D., Çalışkan, E., Yerlisu-Lapa, T., Özçelik, M.A., Çelik, G., 2013b.** Research on self-esteem in decision making and decision making styles in taekwondo athletes. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 93, 1971-1975.
- Çiftçi, G., Öneren, M., Öneren, M., 2013.** Yöneticilerin öz yeterlilik ve karar verme tarzlarına ilişkin özel bankalarda bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(3), 305-321.
- Coscarelli, W.C., Burk, J., Cotter, A., 1995.** HRD and decision-making styles. *Human Resource Development Quarterly*, 6(4): 383-395.
- Coşkun, Ü., 2020.** Karar ve karar verme süreci. *Ulakbilge*, 53, 1181–1191.
- Çankaya, F., 2020.** Velilerin çocuklarının eğitimine katılımı ve öz yeterlilik algıları arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi* Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi Ve Denetimi Yüksek Lisans Programı İstanbul, 2020
- Çetin, M.Ç., 2009.** Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin karar verme stilleri sosyal beceri düzeyleri ve stresle başa çıkma biçimlerinin bazı değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Doktora Tezi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ankara.
- Çimşir, S., 2019.** Marmara üç aşamalı bilişsel karar verme becerilerini geliştirme modelinin akademik başarısı düşük dördüncü sınıf öğrencilerinin karar verme, problem çözme becerisi ve akademik başarısına etkisi. *Doktora Tezi*, Marmara University, National Thesis Center.
- Çoban, A.E., Hamamcı, Z., 2006.** Kontrol odakları farklı ergenlerin karar stratejileri açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2), 393-402.
- Çolakradioğlu, D. O., Önder, F. C., Avcı, R., 2011.** Ergenlerde kontrol odağını yordamada karar verme ve problem çözmenin rolü. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(2), 317-330.

- Çolakkadioglu, O., Güçray, S.S.,** (2012). The effect of conflict theory based decisionmaking skill training psycho educational group experience on decision making styles of adolescents. *Educational sciences: Theory and practice*, 12(2), 669-676.
- Çubukçu, Z., Girmen, P.,** 2007. Öğretmen Adaylarının Sosyal Öz-Yeterlik Algılarının Belirlenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 8(1). 58-74.
- Dawson, R.,** 1995. Güvenli karar alma rehberi (Safe decision-making guide). (E. Kütevin ve Z. Kütevin, Trans.). İnkılap Kitabevi.
- Demirbaş-Nemli, B.,** 2018. İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin bilişsel karar verme becerilerinin geliştirilmesine yönelik bir model uygulaması. *Doktora Tezi*, Marmara University, National Thesis Center.
- Demirci, M.,** 2015. Türkiye’de yerel yönetimlerde karar verme süreci. *Yüksek Lisans Tezi*, Dumlupınar Üniversitesi.
- Demirtaş Nemli, B.,** 2018. İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin bilişsel karar verme becerilerinin geliştirilmesine yönelik bir model uygulaması. *Doktora Tezi*, Marmara Üniversitesi.
- Deniz, M.E.,** 2004. Investigation of the relation between decision making selfesteem, decision making style and problem solving skills of university students. *Eurasian Journal of Educational Research*. 4(15), 23-35.
- Develioğlu, M.,** 2006. Problem çözme becerileri yüksek ve düşük olan üniversite öğrencilerinin karar verme stratejilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Doğan, H.,** 2014. Çağdaş kariyer karar verme yaklaşım ve modellerinin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*, 4(6), 100-130.
- Eraslan, M.,** 2012. Üniversite stranç sporcularının yaratıcılık ve karar verme becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi* 6(2), 1-8.
- Erdemir, M.,** 2021. İstanbul’da Öğrenim Gören Üniversite Öğrencilerinde Özyeterlilik ve Strese Yatkınlık Düzeylerinin Sosyal Fobiye Yordamadaki Rolü. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ergönül, İ.,** 2018. Doğal karar verme yetisinin belirleyicileri. *Doktora Tezi*, İstanbul Üniversitesi.
- Eroğlu, O., Yıldırım, Y., Şahan, H.,** 2017. Spor bilimleri fakültesindeki öğrencilerin akademik öz-yeterlik ve akademik güdülenme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi: akdeniz üniversitesi örneği. *Türkiye Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 38-47.
- Genç, G. B.,** 1994. Karar verme sürecinin analizi. *Yüksek Lisans Tezi*, İnönü Üniversitesi.

- George, D., Mallery, P.,** 2010 SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference 17.0 Update. 10th Edition, Pearson, Boston.
- Gılıç, F., Çelikten, M., Çelikten, Y., Yıldırım, A.,** 2019. Karar verme süreci. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 581-592.
- Goddard, Roger G., Hoy, Wayne K., Woolfolk H.A.,** 2004. Collective efficacy: Theoretical development, empirical evidence, and future directions. *Educational Researcher*, 33(3), 3-13.
- Gömleksiz, M. N., Serhatlıoğlu, B.,** 2013. Okul öncesi öğretmenlerinin öz-yeterlik inançlarına ilişkin görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 8(7), 201-221.
- Güçray, S. S.,** 2005. A Study of the decision-making behaviours of turkish adolescents. *Pastoral Care in Education* 23(1), 34-44.
- Güçray, S., S.,** 2001. Ergenlerde karar verme davranışlarının, öz-saygı ve problem çözme becerileri algısı ile ilişkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(8), 106-121.
- Gündüz, Ö. A.,** 2017. Devlet Liselerinde Görev Yapan Öğretmenlerin Öz Yeterlik İnançları ile Değişime Direnme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güngör, P.,** 2022. Okul yöneticilerinin duyguları yönetme yeterlilikleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişki düzeyi. *Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya Üniversitesi.
- Güngör, S., Özcan, U.,** 2022. Karar kuramı ve karar verme. *Avrupa Bilim Ve Teknoloji Dergisi*, (33), 119-125.
- Güvendi, B., Can, H., C., Işım, A., T.,** 2020. Triatlon sporcularının zihinsel dayanıklılıklarının karar verme stilleri ile ilişkisinin incelenmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 146-160.
- Hammond, J. S., Keeney, R. L., Raiffa, H.,** 1999. Smart choices: A practical guide to making better decisions (1st Ed.). Broadway.
- Harari, Y. N.,** 2018. 21.Yüzyıl için 21 ders (Çev. Sıral, S.). İstanbul: Kolektif Kitap.
- Harris, R.,** 1998. Introduction to decision making. 21 Mart 2024 tarihinde <http://www.virtualsalt.com/crebook5.htm> adresinden erişilmiştir.
- Haverback, Heather R., Parault, Susan J.,** 2008. Pre-service reading teacher efficacy and tutoring: A review. *Educational Psychology Review*, 20, 237-255.
- Horozoğlu, M.A.,** 2019. Beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin atılganlık ve özyeterlilik düzeylerinin belirlenmesi, *Yüksek Lisans Tezi* Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.

- Hulderman, A. M.,** 2003. Decision-making styles and learning strategies of police officers: implications for community policing. *Doctorate Thesis*, Oklahoma State University, Faculty of the Graduate College of the Oklahoma State University, Oklahoma.
- İlmez, M.,** 2010. Bir kamu kurumundaki görevli yöneticilerin ve çalışanların liderlik stilleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- İmrek, M. K.,** 2003. Karar verme teknikleri. İstanbul Beta yayınları.
- İnalöğlu, S.K.,** 2023. Öğretmen adaylarının motivasyon ve özdüzenlemeli öğrenme arasındaki ilişkide özyeterlilik algısının aracılık rolünün incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi* T.C. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları Ve Öğretim Anabilim Dalı Zonguldak.
- Kahneman, D.,** 2011. Thinking, fast and slow. Farrar, Straus and Giroux.
- Kahneman, D., Tversky, A.,** 1982. The psychology of preferences. *Scientific American*, 246(1), 160–173.
- Kardaş, N.,** 2013. Fen eğitiminde argümantasyon odaklı öğretimin öğrencilerin karar verme ve problem çözme becerilerine etkisi.. *Yüksek Lisans Tezi*, Eskisehir Osman Gazi Üniversitesi.
- Kartopu, S.,** 2016. Üniversite öğrencilerinin öz yeterlilik ve kimlik duygusu kazanım düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi: Gümüşhane Üniversitesi örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(45), 481-500.
- Kaşık, D.Z.,** 2009. Ergenlerde karar verme stilleri ve algılanan sosyal destek düzeylerinin sosyal yetkinlik beklentisi ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya: 9.
- Kelecek, S., Altıntaş, A., Aşçı, F.H.,** 2015. Sporcuların karar verme stillerinin belirlenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8 (1), 21-27.
- Kılcan, B., Seyhan, O.,** 2019. Sosyal bilgilerde beceri eğitimi. B. Kılcan, B. Akbaba ve B. Aksoy (Ed.), Karar verme. içinde (336-366. ss.). Ankara: Pegem Yayınları
- Kıloğlu, M.,** 2017. Türkiye Olimpik Hazırlık Merkezlerine (TOHM) devam eden sporcuların karar verme stillerinin belirlenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kıral, E.,** 2015. Yönetimde karar ve etik karar verme sorunsalı. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 73-89.
- Kırgil, F.,** 2015. Beden eğitimi öğretmenleri ile diğer branş öğretmenlerinin karar verme ve atılganlık düzeylerinin bazı değişkenlikler açısından incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

- Koçak O.U.**, 2021 Taekwondo sporcularının öz yeterlilik ve duygusal zeka düzeylerinin. *Yüksek Lisans Tezi*. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Spor Yönetim Bilimleri, Aydın.
- Koçel, T.**, 2020. İşletme yöneticiliği. Beta Yayınları.
- Koçoğlu, E.**, 2010. İşletmelerde yöneticilerin karar verme süreci ve bu süreçte bilişim teknolojilerinin kullanımı. *Yüksek Lisans Tezi*, Atılım Üniversitesi.
- Köroğlu, N.**, 2018. Psikoloji Öğrencilerinde Depresyonun Yordayıcısı Olarak Öz Yeterlilik ve Beden Algısı. *Yüksek Lisans Tezi*. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Köse, E.**, 2017. Yöneticilerin karar verme yetkinliğinin yönetsel performans üzerindeki etkileri. Doktora Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Kurul Tural, N.**, 1988. Rasyonel karar kuramı ve eğitim yönetiminde uygulaması. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 21(1), 497-508. 4
- Kuzgun, Y.**, 2006. Meslek gelişimi ve danışmanlığı. İstanbul: Nobel.
- Küçükay, A.**, 2018. Karar vermenin psikolojisi Psychology of decision making. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 35, 609-642.
- Kütahnecioğlu, N.**, 2009. Örgütsel çevrenin yönetsel kararlara etkisi. *Yüksek Lisans Tezi*, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Lehrer, J.**, 2019. Karar anı. İstanbul: Ayrıntı
- Lunenburg, F. C.**, 2010. The Principal and the school: what do principals do? *National Forum of Educational Administration and Supervision Journal*, 27, 1-13.
- Mann, L., Radford, M., Burnett, P., Ford, S., Bond, M., Leung, K., Nakamura, H., Vaughan, G., Yang, K.S.**, (1998). Cross-cultural differences in self-reported decision-making style and confidence. *International Journal of Psychology*, 33(5), 325-335.
- March, J.** 1994. A Primer on decision making. Simon and Schuster.
- Marco, C. D., Hartung, P. J., Newman, I., Parr, P.**, 2003. Validity of the decisional process inventory. *Journal of Vocational Behavior*, 63(1), 1-19.
- Mazlumoğlu, M.**, 2019. Sınıf öğretmenlerinin karar verme becerileri ile öz düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Mentiş Köksoy, A.**, 2017. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Müzik Öğretimi Öz Yeterlilik Düzeylerinin İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy University Journal of Education Faculty*, (44).

- Mills, N., Pajares, F., Herron, C.** 2007. Self-efficacy of college intermediate French students: Relation to performance and motivation. *Language Learning*, 57(3), 417-442.
- Morgül, T.**, 2014. Karar Verme Türleri. Yalova: York University Türkiye Temsilciliği İşletme Bölümü.
- Musayeva, F.**, 2023 Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri, duygusal zekâ ve benlik saygısı düzeylerinin karar verme stilleriyle arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Bilim Dalı, Giresun.
- Mutlu Yener, E.**, 2018. Öğretmen adaylarının denetim odağı ve öz yeterlik inançlarının incelenmesi *Yüksek Lisans Tezi*. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Nas, S.**, 2010. Karar verme stillerine bilimsel yaklaşımlar. *Denizcilik Fakültesi Dergisi*, 2(2), 43-65.
- Nutt, P.C.**, 2008. Investigating the success of decision making processes. *Journal of Management Studies*, 45(2), 425-455
- Oğuz, E.**, 2009. İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Karar Verme Stilleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2): 415-426.
- Özdemir, C., Erdoğan, T.**, 2017. Sınıf öğretmeni adaylarının ilköğretilere ve yazma öğretilere ilişkin öz yeterlik inançlarının belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 314-331.
- Özgenel, M., Deniz, A.**, 2020. Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum ile akademik güdülenme ve akademik öz yeterlik arasındaki ilişki: Öğretmen adayları üzerine bir inceleme. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 131- 146.
- Pajares, F.**, (1996). Self-efficacy Beliefs in Academic Settings. *Review of Educational Research*, 66(4): 543–578.
- Pajares, F.**, 2002. Gender and perceived self-efficacy in self-regulated learning. *Theory into Practice*, 41(2): 116-125.
- Pekdoğan, S.**, 2015. Karar verme becerileri eğitim programının 5-6 Yaş çocuklarının karar verme becerileri üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Doktora Tezi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Phillips, S. D., Pazienza, N. J., Ferrin, H. H.**, 1984. Decision-making styles and problem solving appraisal. *Journal of Counseling Psychology*, 31, 497-502.

- Pul, H., Aksu, H. H.,** 2020. Sınıf öğretmenleri ile sınıf öğretmeni adaylarının matematik öğretimine yönelik öz yeterlilik inançları. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 99-114.
- Sağır, C.,** 2006. Karar verme sürecini etkileyen faktörler ve karar verme sürecinde etğin önemi: Uygulamalı bir araştırma. *Yüksek Lisans Tezi*, Trakya Üniversitesi.
- Scholz U., Gutiérrez Doza, B., Sud, S., Schwarzer, R.,** Genel Özyeterlik Evrensel Bir Yapı Mıdır? 25 Ülkeden Psikometrik Bulgular. *Avrupa Psikolojik Değerlendirme Dergisi*, 2002; 18: 242–251.
- Schunk, D.H., DiBenedetto, M.K.,** 2020. Motivation and social cognitive theory. *Contemporary Educational Psychology*, 60, Article 101832.
- Schunk, H. D.,** 1989. Self-efficacy and achievement behaviors. *Educational Psychology Review*, 1(3), 173-208.
- Schunk, H. D.,** 1991. Self-Efficacy and Academic Motivation. *Educational Psychologist*, 26(3-4): 207-231.
- Schunk, H. D.,** 2003. Self-efficacy for reading and writing: Influence of modeling, goal setting, and self-evaluation. *Reading veWriting Quarterly: Overcoming Learning Difficulties*, 19, 159-172.
- Schunk, H. D., Meece, L. J.,** (2006). Self-efficacy development in adolescence. In F. Pajares, and T. Urdan (Eds.), *Self-Efficacy Beliefs of Adolescents* (pp. 71-96). Greenwich, CT: Information Age Publishing.
- Schunk, H. Dale.,** 2012. Social cognitive theory. In K. R. Harris, S. Graham, T. Urdan(Eds.), *APA Educational Psychology Handbook, Vol 1: Theories, Constructs, and Critical Issues.*, 101–123.
- Scott, S. G., Bruce, R.A.,** 1995. Decision-making style: The development and assessment of a new measure. *Educational and Psychological Measurement*, 55(5), 818–831.
- Sever, I., Ersoy, A.,** 2018. İlkokul öğrencileri için karar verme becerisi ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 48(1), 662-692.
- Sherer, M., Maddux JE, Mercandante B.,** 1982) The SelfEfficacy Scale: construction and validation. *Psychol Rep*, 51: 663-671.
- Siebert, J. U., Kunz, R. E., Rolf, P.,** 2021. Effects of decision training on individuals' decisionmaking proactivity. *European Journal of Operational Research*, 294(1), 264 282.
- Simon, H. A.,** 1976. Administrative behavior: A study of decision-making processes in administrative organization (3rd ed.). Free Press.

- Stanovich, K. E., West, R. F.,** 2000. Individual differences in reasoning: Implications for the debate? *Behavioral and Brain Sciences*, 23(5), 645–665.
- Şahin, C., Şahin, S.,** 2017. Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları, Öz-Yeterlik İnançları ve Öğrenciyi Tanıma Düzeyleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(2), 224-238.
- Şahin, S., Demirel, Ö.A.,** 2018. The relationship between teachers' self-efficacy beliefs and resistances to change. *European Journal of Education Studies*, 4(11),
- Şeker, S., S.,** 2017. Müzik eğitimi bölümü öğretmen adaylarının akademik güdülenme ve akademik öz-yeterlik düzeylerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (3), 1465-1484.
- Şentuna, M.,** 2009. Türkiye'deki gençlik ve spor ile ilgili kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının gençlik politikalarının değerlendirilmesi ve bir model örneği, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu
- Şişman, M.,** 2013. Türk Eğitim Sistemi. Pegem Yayıncılık.
- Taşgit, M.S.,** 2012. Üniversite öğrencilerinin benlik saygısı ve karar verme düzeylerinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman: 24-29.
- Tatlılıoğlu, K.,** 2010. Farklı öz-anlayış düzeylerine sahip üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme stilleri ve kişilik özelliklerinin değerlendirilmesi. *Doktora Tezi*, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ens. Konya; 35-36.
- Tatum, B.C., Eberlin, R., Kottraba, C., and Bradberry, T.,** 2003. Leadership, decision making and organizational justice. *Management Decision*, 41(10), 1006-1016.
- Tekin, M., Özmutlu, İ., Erhan, S.E.,** 2009. Özel yetenek sınavlarına katılan öğrencilerin karar verme ve düşünme stillerinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11 (3), 42-56.
- Tekin, Ö.,** 2009. Yönetimde karar verme: batı Antalya bölgesinde bulunan beş yıldızlı otel işletmelerindeki çeşitli departman yöneticilerinin karar verme stillerini tespit etmeye yönelik uygulamalı bir araştırma. *Yüksek Lisans Tezi*, Akdeniz Üniversitesi.
- Temur, Ö. F.,** 2012. Öğretmen algılarına göre yöneticilerin karar verme stillerinin öğretmenlerin örgütsel bağlılığına etkisi. *Yüksek Lisans Tezi*. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize.
- Thunholm, P.,** 2004. Decision-making style: Habit, style or both? *Personality and Individual Differences*, 36(4), 931–944.
- Tılfarlıoğlu, F. Y., Cinkara, E.,** 2009. Self-Efficacy in EFL: Difference among Proficiency Groups and Relationship with Success. *Novitas-ROYAL*, 3(2).

- Timur, H.**, 1990. Yönetimde karar verme ve problem çözme. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2).
- Toklu, O.**, 2010. Tenis antrenörlerinde liderlik özellikleri ve öz yeterlilikleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Tolun, Y.**, 2022. Okul yöneticilerinin okul kültürüne yönelik algıları ile karar verme stilleri arasındaki ilişki: İstanbul ili Küçükçekmece ilçesi örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Kültür Üniversitesi.
- Tschannen-Moran, M., Woolfolk H., Hoy, W.K.**, (1998) Teacher efficacy: its meaning and measure. *Review of Educational Research* 68(2): 202–48.
- Tunç Yüksel, B.**, 2010. *Teachers Efficacy Beliefs of Turkish EFL Teachers: A study with Turkish EFL Teachers Working at State Primary Schools*, (MA Thesis). Eskişehir: Anadolu University Institute of Educational Sciences, Department of English Language Teaching.
- Tuinstra, J., Van Sonderen F.L.P., Groothoff J.W., Van Den Heuvel W.J.A., Post D.**, 2000. Reliability, validity and structure of the adolescent decision making questionnaire among adolescents in the Netherlands. *Personality and Individual Differences*, 28, 273-285.
- Tutkun, B.**, 2017. Okul Müdürlerinin Etik Liderlik Davranışları ile Öğretmen Öz Yeterliği Arasındaki İlişki. *Yüksek Lisans Tezi*, Kahramanmaraş: Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017
- Ulaş, A.H., Epçaçan, C., Epçaçan, C., Koçak, B.**, 2015. Öğretmen adaylarının karar vermede özsaygı düzeyi ve karar verme stillerinin incelenmesi. *Turkish Studies International Periodical for the Languages*, 10(3), 1031-1052.
- URL-1**, 2023. <https://genclikhizmetleri.gov.tr/> Gençlik merkezlerinin işlevleri 11 Mart 2023
- URL-2**, <https://www.resmigazete.gov.tr/> 13.07.2003 Resmi Gazete Sayısı: 2516
- URL-3**, <https://sozluk.gov.tr/> **Türk Dil Kurumu-TDK**, 2023, Büyük Türkçe sözlük. Erişim adresi: (Erişim tarihi: 02.03.2024).
- Vidgor, H. E.**, 2023. The Effect Of Teachers' Self- Innovativeness on Accountability, Distance Learning Self-Efficacy and Teaching Practices. *Computers and Education*, 199, 1-14.
- Vural, M.**, 2013. Spor Genel Müdürlüğü merkez ve taşra teşkilatında görev yapan spor yöneticilerinin düşünme ve karar verme stillerinin incelenmesi *Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Ens. Konya

- Walker, K. A., Zeidler, D. L.,** 2007. Promoting discourse about socioscientific issues through scaffolded inquiry. *International Journal of Science Education*, 29(11), 1387-1410.
- Wallace, J., Mulholland, J.,** 2001. Teacher induction and elementary science teaching: enhancing self-efficacy. *Teaching and Teacher Education*, 17, 243-261.
- Wang, S.L., Wu, P.Y.,** 2008. The role of feedback and self-efficacy on web-based learning: The social cognitive perspective. *Computers and Education*, 51, 1589-1598.
- Wood, R., Bandura, A.,** 1989. Impact of conceptions of ability on self-regulatory mechanisms and complex decision making. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56(3), 407-415
- Yalnız, A.,** 2014. Öz Yeterlik: Olumlu ve Olumsuz Duygulanımın Yordayıcı Rolü. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 3(2). 95-101.
- Yatmaz, F.,** 2019. Ülkelerin girişimcilik seviyelerine göre sınıflandırılması: UTADIS uygulaması. *Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi.
- Yazıcı, E.,** 2003. Türk üniversite gençliği, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayını. 2003.
- Yıldırım, F., İlhan Özgür, İ.,** 2010. Genel özyeterlilik ölçeği Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi* 2010;21(4):301-8
- Yıldız, E.,** 2023. Çok kriterli karar verme ve coğrafi bilgi sistemi hibrit çözüm yaklaşımı: Siirt ili güneş enerji uygulaması. *Yüksek Lisans Tezi*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Yıldızçiçek, C.,** 2019. Psikolojik bir rahatsızlık olan egzersiz bağımlılığının öz yeterlilik ile ilişkisinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Yılmaz, E.,** 2004. *The Relationship Between Novice and Experienced Teachers' Self-Efficacy for Classroom Management and Students' Perceptions of Their Teachers' Classroom Management* (MA Dissertation). Bilkent University, Ankara, Turkey
- Yılmaz, M.,** 2022. Yönetimde karar verme süreci ve bilgi merkezlerinde uygulanması. *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi.
- Yörük Bal, E.,** 2015 Spor Yapmanın Ergenlerin Benlik Saygısı ve Öz yeterliliklerine Etkisi, *Yüksek Lisans Tezi*, Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin
- Yüner, B.,** 2020. Investigation of The Relationship Between Academic SelfEfficacy, Academic Motivation and Success: The Case of Prospective Teachers. *Çukurova University Faculty of Education Journal*, 49(2), 706- 733.

- Zeldin, L. A., Pajares, F.,** 2000. Against the odds: Self-efficacy beliefs of women in mathematical, scientific, and technological careers. *American Educational Research Journal*, 37(1), 215-246.
- Zimmerman, J. Barry.,** 2000. Attaining self-regulation: A social cognitive perspective. In M. Boekaerts, P. Pintrich, and M. Zeidner (Eds.), *Handbook of self-regulation, research, and applications* (451-502). Orlando, FL: Academic.

